

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta
Katedra občanského práva

Rigorózní práce

Mgr. Bc. Michal Březovják

Mediace v právním řádu ČR
Mediation in the Legal Order of the Czech Republic

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem rigorózní práci vypracoval samostatně za použití zdrojů a literatury v ní uvedených, že jsem řádně citoval všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

Ve Zlíně dne 8. září 2013

Mgr. Bc. Michal Březovják

Poděkování a věnování

Děkuji mé ženě Míši za podporu a trpělivost při přípravě a sepisu této práce a mým malým chlapečkům, Adámkovi a Davidkovi, že se dokázali dočasně vzdát svého tatínka. Dále bych chtěl ještě jednou poděkovat konzultantce, doc. JUDr. Aleně Mackové, Ph.D., za její souhlas stát se konzultantkou této práce a za všechny připomínky a doporučení. Poděkování patří rovněž kolegyni, Mgr. Petře Kulhánkové, která mě v kanceláři ochotně zastoupila v době, kdy jsem se věnoval této práci.

Práci věnuji mé, letos zesnulé mamince.

Obsah

Úvod	6
1. Obecné otázky mediace	9
1.1 Pojem mediace a její charakteristické rysy	9
1.2 Historický vývoj mediace	12
2. Platná právní úprava mediace	17
3. Druhy mediace	21
3.1 Mediace v trestních věcech	21
3.1.1 Stručný popis charakteristických rysů podle právní úpravy	21
3.2 Mediace v netrestních věcech	23
3.2.1 Charakteristické rysy mediace neregulované zákonem o mediaci	23
3.2.2 Charakteristické rysy mediace regulované zákonem o mediaci	25
4. Mediace v netrestních věcech v právním řádu ČR	27
4.1 Obecná charakteristika	27
4.1.1 Východiska právní úpravy	27
4.1.2 Vývoj legislativního procesu	30
4.1.3 Základní pojmy zákona – mediace, zapsaný mediátor a seznam mediátorů	33
4.1.4 Zákonná definice mediace a rodinné mediace	33
4.2 Mediátor	35
4.2.1 Zapsaný mediátor	35
4.2.2 Seznam mediátorů	37
4.2.3 Podmínky zápisu do seznamu mediátorů	39
4.3 Zahájení a průběh mediace	43
4.3.1 Proces mediace	43
4.3.1.1 Výběr mediátora	43
4.3.1.2 Zahájení mediace	45
4.3.1.3 Fáze mediace	46
4.3.1.4 Ukončení mediace	48
4.3.2 Povinnosti mediátora před zahájením mediace a v jejím průběhu	56
4.3.3 Doručování při mediaci	60
4.4 Smlouva o provedení mediace	65

4.4.1	Náležitosti smlouvy o provedení mediace	65
4.5	Mediační dohoda	70
4.5.1	Náležitosti mediační dohody	70
4.5.2	Vynutitelnost mediační dohody	72
4.5.3	Vykonatelnost mediační dohody	72
4.6	Vybrané otázky mediace	77
4.6.1	Povinnost mlčenlivosti mediátora.....	77
4.6.2	Povinnost soudu upozornit účastníky na možnost využití mediace	82
4.6.3	První setkání s mediátorem nařízené soudem	84
4.6.4	Dopady mediace na běh promlčecích dob a prekluzivních lhůt.....	90
4.6.4.1	Běh promlčecích dob a prekluzivních lhůt podle občanského zákoníku	90
4.6.4.2	Běh promlčecích dob a prekluzivních lhůt podle obchodního zákoníku	95
4.6.4.3	Běh promlčecích dob a prekluzivních lhůt při mediaci vedené v jiném členském státě	96
5.	Komparace právní úpravy mediace v netrestních věcech se zahraniční právní úpravou	98
6.	Návrhy de lege ferenda.....	103
7.	Závěr	109
	Seznam zkratk	112
	Seznam použité literatury a pramenů	113
	Summary	119
	Abstrakt	121
	Abstract	122
	Klíčová slova.....	123

Úvod

Od nepaměti se lidé potýkají s konflikty. Vznikají mezi námi v nejrůznějších situacích. Například ve Starověkém Římě se Plebejové přeli s Patriciji o jejich zrovnoprávnění, papež a císař Svaté říše římské soupeřili o vliv na jmenování církevních hodnostářů, v Americe vedli Indiáni spory s kolonizátory o využívání území a zdrojů nebo Gándhí vyjednával s představiteli Britského království ve sporu o samostatnost Indie. V současné době se objednatelé často přou se zhotoviteli o kvalitě předmětu díla, sousedé se mnohdy nemohou shodnout, kudy vede hranice mezi jejich pozemky, a rodiče se dohadují o výši výživného, jaké má platit jeden z nich na společné dítě.

Konflikty však vyvolávají potřebu s nimi nějak naložit, a tak se současně objevují i způsoby jejich řešení. Vedle krajního silového, využívajícího zbraní nebo sílu lidských svalů, se vyvinuly způsoby spočívající buď v hledání řešení pouze samotnými účastníky, nebo v získání řešení za účasti třetí osoby.

Ideálním způsobem řešení sporu je dohoda účastníků. Ti, kteří procházejí konfliktem, však většinou nejsou schopni sami takovou dohodu nalézt. Emoce, které u nich vznikají, jim v tom totiž obvykle brání. Východiskem proto může být společné vyjednávání účastníků konfliktu a jejich zástupců, kteří mají možnost pomoci účastníkům řešení nalézt. Zástupci v době, kdy zastoupení přebírají, dokážou na řešený konflikt nahlížet věcně a bez emocí. Ukazuje se však, že často ani se zástupci účastníci k dohodě nedospějí. Příčiny bývají různé. Někdy zástupce rovněž ovládnou emoce bránící v nalezení řešení, jindy zástupci a účastníci nejsou schopni přijít na variantu řešení, která by byla pro všechny účastníky přijatelná. Pokud se účastníkům nepodaří nalézt dohodu, přistupují obvykle k tomu, že nechají jejich konflikt vyřešit třetí osobou, zpravidla soud či rozhodce. V takovém případě se však zbytečně připravují o vliv na konečnou podobu řešení sporu, podstupují zvýšené náklady a řešení konfliktu oddalují. Jako alternativa se jim nabízí mediace.

Při mediaci účastníci konfliktu za účasti třetí osoby, mediátora, sami, případně s pomocí svých zástupců, hledají jeho přijatelné řešení. Na rozdíl od postoupení sporu k rozhodnutí třetí osobě se nezavazují vlivu na konečnou podobu řešení a žádaného cíle mohou dosáhnout při nižších nákladech výrazně dříve. S účinností zákona

č. 202/2012 Sb., o mediace a o změně některých zákonů (zákon o mediaci) se jím nabízí možnost využít služeb kvalifikovaných mediátorů a účinků, které mediace jimi vedená, vyvolává.

Tato rigorózní práce je zaměřena na právní úpravu mediace v právním řádu České republiky. Po výkladu obecných otázek mediace se budeme věnovat analýze právní úpravy mediace. Vzhledem ke stručnosti právní úpravy mediace v trestních věcech a specifčnosti tohoto typu mediace se budeme v této práci proto zabývat především právní úpravou mediace v netrestních věcech, zejména zákonem č. 202/2012 Sb., o mediace a o změně některých zákonů (zákon o mediaci). Vzhledem k rozsáhlosti tématu a jeho zaměření se budeme soustředit na východiska právní úpravy, základní instituty, zahájení a průběh mediace, smlouvu o provedení mediace a mediační dohodu. Mimo naši pozornost proto zůstane právní úprava přestupků a správních deliktů v oblasti mediace. Účelem práce je poskytnout celkový přehled o právní úpravě mediace, provést rozbor právní úpravy a fungování mediace v netrestních věcech a zjistit její případné nedostatky. Na základě toho a s pomocí porovnání právní úpravy mediace v netrestních věcech se zahraniční právní úpravou budou na závěr této práce formulovány návrhy *de lege ferenda*, které budou moci být použity k odstranění případných nedostatků právní úpravy a k podpoře využívání mediace v České republice.

V práci použijeme z vědeckých metod především analýzu, deskripci a komparaci se zahraniční právní úpravou.

Pokud budeme pojednávat obecně o mediaci, budeme mít na mysli mediaci typickou pro naši geografickou polohu, tedy *facilitativní* mediaci. Při ní, na rozdíl od mediace *evaluativní*, se mediátor nevyjadřuje k obsahové stránce konfliktu, nepodává vlastní návrhy na jeho řešení či doporučení.

V souvislosti s mediací se často používá pojem „konflikt“ nebo „spor“ a pro označení osob, kterých se konflikt či spor týká, pojem „účastník“ nebo „strana“. V literatuře jsou někdy pojmy „konflikt“ a „spor“ rozlišovány, jindy jsou brány za synonyma. Podobně je tomu u zmíněných dvou možných označení osob, jichž se konflikt (spor) dotýká. Pro potřeby této práce není nutné zabývat se otázkou, zda jde o synonyma či pojmy s rozdílným obsahem. Je však důležité, jaký význam jim dává právní úprava. Budeme proto dále používat pouze pojem „konflikt“ a pro označení osoby, které se týká, pojem „účastník“, bez ohledu na to, jaké označení používá

zkoumaný právní předpis. Především, že právní úprava mediace v netrestních věcech používá pojem „konflikt“.

Práce vychází z právního stavu k 31. srpnu 2013.

1. Obecné otázky mediace

1.1 Pojem mediace a její charakteristické rysy

Mediace představuje jeden z možných způsobů řešení konfliktů. Mezi ně patří dále jednání účastníků o vzniklém konfliktu, jejich vyjednávání o řešení, předložení konfliktu k rozhodnutí třetí osobě a dále jednání spočívající ve vyhnutí se konfliktu, v realizaci vlastní představy řešení nenásilným konáním nebo v dosažení řešení pomocí násilí. V praxi se můžeme setkat s následujícími způsoby řešení konfliktů:

- vyhnutí se konfliktu většinou spočívající v přerušení kontaktu mezi účastníky,
- jednání účastníků představující obvykle diskuzi o problému a vyjádření rozdílných názorů, aniž by nezbytným cílem bylo dosažení řešení,
- vyjednávání účastníků, při kterém hledají konkrétní řešení konfliktu,
- mediace,
- med-arb, v jehož rámci účastníci hledají řešení konfliktu mediací a pokud při ní nedosáhnou dohody, mediátor o konfliktu rozhodne jako rozhodce,
- využití neutrálního posudku, který pro účastníky vyhotoví třetí, neutrální osoba, zpravidla odborník na problematiku, které se konflikt dotýká, přičemž účastníci posudek využijí jako podklad pro další vyjednávání nebo jeho závěry učiní pro sebe závaznými,
- předání věci ombudsmanovi, který působí v rámci veřejné instituce nebo jako zaměstnanec velké obchodní společnosti a pomáhá jak při řešení konfliktů vznikajících uvnitř instituce či obchodní společnosti, tak konfliktů mezi institucí, či obchodní společností a třetími osobami; jeho úkolem bývá prověřovat stížnosti a doporučovat řešení nebo aktivně pomáhat účastníkům při hledání řešení konfliktu; postup je většinou dobrovolný a má nezávazný charakter;¹
- mini-trial, v jehož rámci účastníci sdělují svá stanoviska a předkládají důkazy porotě tvořené nadřizenými osobami účastníků konfliktu a jehož cílem je získat informace a návrh řešení konfliktu, který většinou

¹ POTOČKOVÁ, D. *Nejlepší je domluvit se aneb průvodce mediačním procesem.* s. 44

nebývá závazný a slouží obvykle jako podklad pro další vyjednávání účastníků;²

- rozhodčí řízení, při kterém třetí, nestranná a nezávislá osoba, rozhodne v neveřejném řízení o řešení konfliktu,
- soudní řízení, v jehož rámci třetí, nestranná a nezávislá osoba ve veřejném a formálně vedeném řízení rozhodne o řešení konfliktu,
- konání účastníka konfliktu, kterým se snaží konflikt vyřešit a které často bývá protiprávní, například pronajímatelem prováděné vystěhování věci nájemce z pronajatého prostoru po skončení doby nájmu proti vůli nájemce,
- konání účastníka s využitím násilí v reakci na konflikt, například fyzické napadení.

Vyskytují se však i další způsoby řešení konfliktů.

CH. W. Moore rozděluje³ způsoby řešení konfliktů do čtyř skupin:

- a) soukromé rozhodování o řešení konfliktu účastníky,
- b) soukromé rozhodování o řešení konfliktu třetí osobou, které proběhne za předpokladu, že se mu účastníci dobrovolně podvolí,
- c) právní, autoritativní rozhodování o řešení konfliktu třetí osobou,
- d) neprávní a vynucené řešení konfliktu.

Do první skupiny zařazuje vyhnutí se konfliktu, jednání účastníků, vyjednávání účastníků a mediaci. Způsoby řešení konfliktů v druhé skupině rozděluje na dvě podskupiny, z nichž první označuje jako administrativní rozhodnutí a druhou jako arbitráž. Ve třetí skupině rozlišuje soudní rozhodnutí a legislativní rozhodnutí. Do poslední řadí nenásilné přímé konání a násilné řešení konfliktu. Skupiny řadí za sebou tak, jak jsou výše uvedeny, rovněž jednotlivé způsoby ve skupinách seřazuje a uvádí, že od prvního ze způsobu řešení sporů, tj. vyhnutí se konfliktu, postupně narůstá míra nucení řešení účastníkům a pravděpodobnost, že řešení bude v neprospěch některého z účastníků (win-lose řešení).⁴

V praxi se vyskytující způsoby řešení konfliktu můžeme do skupin definovaných Ch. W. Moorem začlenit následovně:

² POTOČKOVÁ, D. *Nejllepší je domluvit se aneb průvodce mediačním procesem*. s. 45

³ MOORE, W. CH. *The Mediation Process: practical strategies for resolving conflict*. s. 6 - 13

⁴ MOORE, W. CH. *The Mediation Process: practical strategies for resolving conflict*. s. 7

rozhodování účastníky				soukromé rozhodování třetí osobou				právní, autoritativní rozhodování třetí osobou	neprávní a vynucené řešení	
vyhnutí se konfliktu	jednání	vyjednávání	mediace	neutrální posudek	ombudsman	mini- trial	rozhodčí řízení	soudní řízení	konání bez násilí	konání s využitím násilí

Tabulka č. 1 – Způsoby řešení konfliktů (zpracovaná autorem této práce)

Do tabulky nezařazujeme med-arb, jelikož se nachází na pomezí mezi rozhodováním konfliktů účastníky a soukromým rozhodováním třetí osobou.

U jednotlivých způsobů řešení konfliktů zařazených v tabulce zleva doprava se zvyšuje míra, v jaké jsou řešení konfliktů vnucována. Ve stejném směru roste pravděpodobnost, že řešení bude některý z účastníků vnímat jako ztrátu.

Vyloučíme-li z tabulky poslední skupinu řešení konfliktů označenou jako „neprávní a vynucené řešení“, můžeme dále konstatovat, že způsoby řešení uvedené vlevo jsou neformální a směrem doprava narůstá míra formálnosti, s jakou jsou spojeny. Podobně si můžeme všimnout, že vlevo se nacházejí procesy důvěrné a směrem doprava narůstá jejich otevřenost veřejnosti. U způsobů řešení uvedených vlevo převažuje při hledání řešení důraz na zájmy a potřeby účastníků, zatímco směrem doprava roste důraz na práva a povinnosti.

Z výše uvedeného můžeme dovést, že **mediace** je mimosoudním způsobem řešení konfliktů, při kterém jeho účastníci usilují o dosažení řešení, přijatelného pro všechny z nich. Jde o proces dobrovolný, důvěrný a neformální, při kterém je kladen důraz na zájmy a potřeby účastníků. Mediaci se od ostatních způsobů řešení konfliktů, při kterých o podobě řešení rozhodují účastníci, odlišuje tím, že účastníkům při hledání řešení pomáhá třetí, nestranná osoba, tj. mediátor. Mediaci představuje rozšíření či vylepšení vyjednávání účastníků tím, že je do něho zahrnuta aktivní účast přijatelné třetí osoby, která má omezenou či žádnou rozhodovací pravomoc. Tato osoba pomáhá účastníkům dobrovolně dosáhnout vzájemně přijatelného řešení konfliktu.⁵

Mediátor je tedy třetí osobou vstupující do procesu, při kterém účastníci konfliktu hledají jeho řešení. Neúčastní se na konfliktu a na výsledném řešení není nijak

⁵ MOORE, W. CH. *The Mediation Process: practical strategies for resolving conflict*. s. 8

zainteresován. Jeho úkolem je pomáhat účastníkům překonat protichůdnost jejich zájmů, odhalit jejich potřeby a zájmy, vyjednávat o možných variantách řešení a o novém pojetí jejich vztahu.⁶ Mediátor je nestranný a vede proces mediace.

Proces mediace můžeme označit jako **neformální**, jelikož není vázán žádnými závaznými pravidly a právní předpisy ho upravují v minimální míře.

Důvěrnost procesu mediace je dána skutečností, že bez souhlasu účastníků nemá veřejnost právo procesu se účastnit a že zpravidla probíhá pouze za účasti účastníků, případně jejich zástupců, a mediátora. Charakter důvěrnosti procesu dodává i povinnost mlčenlivosti mediátora o předmětu mediace, jejích účastnících a průběhu a povinnost mlčenlivosti účastníků, která je jim obvykle ukládána.

Proces mediace je **dobrovolný** ve dvou rovinách. První z nich spočívá ve svobodném rozhodnutí účastníků, zda budou konflikt řešit mediací či nikoli, a v jejich právu mediaci kdykoli ukončit. Druhá se promítá v přijetí řešení konfliktu, kdy účastníci nemusí přijmout jakékoli z řešení vzešlých při mediaci.

Podstatou **přijatelnosti řešení pro všechny účastníky** konfliktu je takový soulad s potřebami a zájmy účastníků, který vede účastníky k souhlasu s projednávaným řešením. Žádný z účastníků proto obvykle nevnímá řešení ke své újmě. Takové řešení se v literatuře označuje jako win-win řešení.

Mediace je **mimosoudním způsobem řešení konfliktu**, jelikož její proces nepodléhá pravidlům soudního řízení a dosažené řešení není určené soudem.

1.2 Historický vývoj mediace

Základní princip mediace, kterým je řešení konfliktu za pomoci třetí nestranné osoby, je spojen s lidstvem po celou dobu jeho existence.⁷ Tento princip se vždy promítal do některých přístupů k hledání řešení.

Využívání mediace v různých podobách bylo zaznamenáno u téměř všech kultur. Židovská, křesťanská, islámská, hinduistická, buddhistická i konfuciónská kultura měly dlouhé tradice v mediaci, které se od sebe lišily. Mediace se rovněž rozvinula v amerických koloniích, zejména na území Spojených států amerických

⁶ MOORE, W. CH. *The Mediation Process: practical strategies for resolving conflict*. s. 18

⁷ HOLÁ, L. *Mediace v teorii a praxi*. s. 13

a Kanady. Zde zejména členové náboženských frakcí, židovských a čínských etnických skupin využívali a zdokonalovali mimosoudní způsoby řešení konfliktů, které byly neformální a dobrovolné. Rovněž původní obyvatelé Ameriky praktikovali své mechanismy řešení konfliktů založené na zasedáních rady stařešinů, při kterých byl hledán konsensus.⁸

Mediace však nebyla brána jako profese spojená s odbornou přípravou. Tehdejší mediátoři se učili postupy a techniky spíše praxí a roli mediátora přebírali v souvislosti se svými povinnostmi či svou pozicí. Až na přelomu dvacátého století se mediace stává formálně institucionalizovanou a začíná se rozvíjet jako profese. První instituce vznikla ve Spojených státech amerických v souvislosti s dělnickými nepokoji. V roce 1913 bylo zřízeno ministerstvo práce a při něm byl ustanoven výbor, jehož členové měli pomáhat řešit konflikty mezi zaměstnanci a vedoucími pracovníky. Později byl výbor transformován v instituci označovanou jako Smírčí služba (U. S. Conciliation Service), která byla v roce 1947 přeměněna na „Federální mediační a smírčí službu“. Cílem zavedení mediace v oblasti průmyslu bylo dosáhnout trvalého klidu ve vztazích mezi zaměstnanci a zaměstnavateli a řešit záležitosti mezi zaměstnanci a zaměstnavateli pomocí kolektivního vyjednávání. Takové využití mediace na federální úrovni se stalo vzorem pro jednotlivé státy. Řada z nich vydala zákony a proškolila mediátory za účelem řešení sporů mezi zaměstnavateli a zaměstnanci.

Rovněž soukromý sektor ve Spojených státech amerických podpořil rozvoj mediace v oblasti pracovních vztahů. Současně se však zaměřil na mediaci obchodních vztahů. V roce 1926 byla založena Americká arbitrážní asociace (American Arbitration Association), která měla podpořit využívání rozhodčího řízení a jiných způsobů dobrovolného řešení konfliktů.⁹

K výraznému rozvoji mediace dochází opět ve Spojených státech amerických uprostřed šedesátých let dvacátého století. Mediace se tehdy stala oficiálním a velmi využívaným způsobem řešení komunitních sporů. Federální vláda založila centra spravedlnosti (Neighborhood Justice Centers), která poskytovala veřejnosti mediační služby bezplatně nebo při nízkých nákladech. Na počátku osmdesátých let byla řada

⁸ MOORE, W. CH. *The Mediation Process: practical strategies for resolving conflict*. s. 20 - 22

⁹ MOORE, W. CH. *The Mediation Process: practical strategies for resolving conflict*. s. 23

těchto center institucionalizována a stala se součástí městských, soudních nebo advokátních institucí nabízejících alternativní způsoby řešení konfliktů. Ve stejné době došlo k růstu využívání mediace v oblasti obchodních vztahů a v záležitostech obchodních společností.¹⁰

V současnosti je mediace ve Spojených státech amerických využívána poměrně rozsáhle, v řadě oblastí. K mediaci se přistupuje například při konfliktech mezi pronajímateli a nájemci, v záležitostech souvisejících s bezdomovectvím, u vztahů mezi pachateli a oběťmi, při konfliktech mezi občany a policií, u sousedských neshod, v záležitostech spotřebitelů, při řešení konfliktů ve školách, ve věznicích, při konfliktech v rodinách, v soukromých organizacích nebo veřejných institucích, při řešení konfliktů v oblasti sociální politiky a životního prostředí, v oblasti poskytování zdravotní péče. Na vzestupu je mediace prováděná pomocí online technologií, přes které je vedena diskuze, zvažování návrhů a rozhodování, obvykle vykonávané za osobního setkání účastníků mediace.¹¹

Mediace v institucionalizované podobě se v Evropě objevuje teprve začátkem devadesátých let dvacátého století. První zemí, která zaznamenala výraznější nárůst využívání mediace, byla Velká Británie. Zpočátku se zde však mediace setkávala s malým zájmem. Důvodem byl nedostatek zkušeností s mediací u právníků, skepse vůči jejímu využívání, téměř žádné informace o mediaci mezi účastníky konfliktů a jejich obava, že při řešení konfliktu mediací budou okolím považováni za slabší. Až na konci devadesátých let novelizací právních předpisů, která zakotvila mediaci, došlo k výraznému vzestupu případů postoupených před mediátora.¹²

Ve stejné době vydal Výbor ministrů Rady Evropy doporučení č. R (98) 1 k rodinné mediaci. Při formulaci doporučení výbor vycházel mimo jiné z poznatků získaných při využívání rodinné mediace v několika státech, podle kterých rodinná mediace je schopna zlepšit komunikaci mezi členy rodiny, omezit výskyt konfliktů, dovést účastníky k přátelskému řešení, zajistit zachování osobních kontaktů mezi rodiči a dětmi, snížit sociální a ekonomické náklady spojené s oddělením členů rodiny a rozvodem manželství a zkrátit dobu nutnou k vyřešení konfliktu. Výbor ministrů

¹⁰ MOORE, W. CH. *The Mediation Process: practical strategies for resolving conflict*. s. 24 a 28

¹¹ MOORE, W. CH. *The Mediation Process: practical strategies for resolving conflict*. s. 24 - 33

¹² POTOČKOVÁ, D. *Nejlepší je domluvit se aneb průvodce mediálním procesem*. s. 20

doporučil členským státům zavést nebo podpořit rodinnou mediaci a učinit opatření k dodržování principů rodinné mediace, které v doporučení specifikoval.

O rok později přijal Výbor ministrů Rady Evropy další doporučení č. R (99) 19 k mediaci v trestních věcech. Mediace se částečně týká i doporučení Výboru ministrů č. Rec (2001) 9 vydané v roce 2001, v němž se výbor vyjadřuje k alternativním způsobům řešení konfliktů mezi soukromými osobami a úřady, mimo jiné i k mediaci. Další doporučení k mediaci, které Výbor ministrů přijal, se týká mediace v civilních věcech. Učinil tak v roce 2002 pod č. Rec (2002) 10. Rada Evropy se otázkou mediace zabývá soustavně. V roce 2007 vydala návod na lepší implementaci vydaných doporučení pod č. CEPEJ (2007) 14.

V oblasti mediace v Evropě byla aktivní i Evropská unie. V roce 2002 přijala Evropská komise zelenou knihu zaměřenou na mimosoudní způsoby řešení konfliktů v občanských a obchodních věcech.¹³ O dva roky později Evropská komise společně s některými účastníky konference v Bruselu vydala Evropský kodex chování pro mediátory,¹⁴ který stanoví nezávazná pravidla chování mediátorů. Mediaci věnovala pozornost i Rada a Evropský parlament. Nejvýznamnější krok Evropské unie ve vztahu k mediaci bylo přijetí směrnice Rady a Evropského parlamentu č. 2008/52/ES dne 21. května 2008 o některých aspektech mediace v občanských a obchodních věcech. Jejím cílem bylo usnadnit přístup k alternativním způsobům řešení konfliktů a podporovat smírné řešení konfliktů podporou využívání mediace. Směrnice členským státům ukládá, aby ji promítly do svých právních řádů (s výjimkou článku 10 směrnice) do 21. května 2011.

V České republice se mediace objevuje v devadesátých letech minulého století v souvislosti s činností neziskové organizace Partners for Democratic Changes, jež připravovala první mediátory. K prvním využitím mediace však docházelo v souvislosti s grantovými projekty, které zajišťovaly bezplatné mediační služby. Projekty se týkaly mediací ve školách a obcích. Rozsáhlý projekt se v letech 2008 až 2010 uskutečnil z iniciativy Ministerstva průmyslu a obchodu.¹⁵ V jeho rámci byla zřízena kontaktní místa a byl veden seznam mediátorů za účelem umožnění řešení konfliktů, jejichž účastníkem byl na jedné straně spotřebitel, mediací.

¹³ Green paper on alternative dispute resolution in civil and commercial law KOM(2002)0196

¹⁴ European Code of Conduct for Mediators

¹⁵ POTOČKOVÁ, D. *Nejlepší je domluvit se aneb průvodce mediačním procesem*. s. 23 - 24

Mediace v České republice nebyla zpočátku institucionalizována. První mediátoři procházeli školením u různých iniciativ nebo organizací, neprovázaných se státem. Vedle již zmíněné Partners for Democratic Changes to byla například Asociace mediátorů ČR nebo Conflict Management International. Na základě grantu Evropské unie uspořádala Česká advokátní komora v roce 2011 seminář pro advokáty s názvem „Evropské zkušenosti v mediaci a jejich implementace do českého právního prostředí“. Ve dvou skupinách bylo zkušenými mediátory proškoleny v mediaci a mediačních technikách přibližně padesát advokátů. Česká advokátní komora v dalších letech zorganizovala nástavbové kurzy k základnímu kurzu zaměřené na obchodní mediaci a podporuje výcvik a vzdělání advokátů v mediaci do současnosti. V rámci své organizační struktury zřídila Sekci pro ADR,¹⁶ jejímž úkolem je mimo jiné podpora mimosoudních způsobů řešení konfliktů.

Do právního řádu České republiky se mediace výrazněji promítá až přijetím zákona o Probační a mediační službě v roce 2000,¹⁷ který umožnil využívání mediace u konfliktů mezi pachateli a oběťmi trestných činů. V oblasti rodinné mediace představovala výraznou změnu novela zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, účinná od 1. října 2008.¹⁸ Ta dala ve věcech péče o nezletilé, ve věcech výkonu rozhodnutí při neplnění soudního rozhodnutí o navrácení dítěte, soudního rozhodnutí nebo soudem schválené dohody o výchově nezletilých dětí nebo o úpravě styku s nimi soudům možnost uložit účastníkům povinnost zúčastnit se mediačního jednání.

Až v návaznosti na implementaci výše zmíněné směrnice Rady a Evropského parlamentu č. 2008/52/ES ze dne 21. května 2008 byl v roce 2012 pod číslem 202 přijat zákon upravující výkon mediace a její účinky. Teprve s jeho účinností dochází k postupnému posílení využívání mediace v České republice.

¹⁶ Alternative Dispute Resolution – alternativní způsoby řešení sporů

¹⁷ zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě a o změně zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů, zákona č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů a zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí (zákon o Probační a mediační službě)

¹⁸ zákon č. 295/2008 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů

2. Platná právní úprava mediace

Větší část právní úpravy mediace v České republice je obsažena

- v **zákoně č. 202/2012 Sb., o mediaci a o změně některých zákonů (zákon o mediaci).**

Zákon upravuje pouze činnost zapsaného mediátora, nikoli tedy veškerou mediační činnost nebo její část. Zapsaným mediátorem jsou pouze kvalifikovaní mediátoři splňující podmínky vymezené zákonem. Mediační činnost ostatních mediátorů ustanovením zákona tedy nepodlehá. Zákon nerozlišuje, v jaké oblasti zapsaný mediátor mediaci vede, a vztahuje se tak na všechny druhy mediací vykonávané zapsanými mediátory.

Zákon o mediaci novelizoval celkem osm zákonů. Jeho část druhá doplnila nebo změnila

- **zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a to v § 67, 99, 100, 110, 111, 114a, 114c, 137, 140, 150, 202, 270 a 273.**

Změny a doplnění zavádějí možnost soudu nařídít účastníkům první setkání se zapsaným mediátorem, upravují další postup v řízení v návaznosti na nařízení prvního setkání, otázku náhrady nákladů řízení v souvislosti s nařízeným setkáním a schválení dohody uzavřené při mediaci soudem.

Částí třetí zákon o mediaci změnil a doplnil

- **zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, v § 112 a 583,**

a to o stavení běhu promlčecí doby a prekluzivních lhůt po dobu mediace.

Podobně část čtvrtá zákona o mediaci doplnila a změnila

- **zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů,**

když doplnila § 404a a změnila § 406 a 408 o stavení běhu promlčecí doby a skončení promlčecí doby.

Část pátá zákona o mediaci doplnila

- **zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění zákona č. 7/2009 Sb.,**

o další výjimku z neslučitelnosti činnosti notáře s jinou výdělečnou činností, a to o činnost notáře jako zapsaného mediátora podle zákona o mediaci.

Šestá část zákona o mediaci výrazněji doplnila

- **zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů,**

a to o nový § 49a a 49b, ve kterých byla upravena organizace zkoušek a dohled nad činnostmi zapsaných mediátorů, kteří jsou současně advokáty.

Dále zákon o mediaci částí sedmou doplnil

- **zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů,**

v § 3 odst. 2 o nové písmeno l), v důsledku čehož není činnost zapsaných mediátorů podle zákona o mediaci považována za živnost.

Část osmá zákona o mediaci doplnila

- **zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů,**

v položce 9 přílohy zákona o nové bod 2, podle kterého se za schválenou mediační dohodu uzavřenou podle zákona o mediaci vybere poplatek bez ohledu na předmět mediační dohody podle bodu 1 písmene a) položky, tj. ve výši 500,- Kč.

Devátá část zákona o mediaci doplnila

- **zákon č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů,**

v jehož příloze doplnila položku 10 o nové písmeno f), kterým je stanoven správní poplatek za přijetí žádosti o zápis do seznamu mediátorů ve výši 5 000,- Kč.

K provedení § 10 odst. 3, § 24 odst. 2 a § 23 odst. 8 zákona o mediaci vydalo Ministerstvo spravedlnosti ČR

- **vyhlášku č. 277/2012 Sb., o zkouškách a odměně mediátora,**

kterým upravilo náležitosti zkoušky mediátora podle zákona o mediaci, žádosti o vykonání zkoušky, způsob provádění zkoušky, způsob jmenování zkušebních komisařů a výši odměny zapsaného mediátora při prvním setkání s účastníky nařízeným soudem.

Dále Ministerstvo spravedlnosti ČR vydalo

- **vyhlášku č. 487/2012 Sb., kterou se mění vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 197/1996 Sb., kterou se vydává zkušební řád**

pro advokátní zkoušky a uznávací zkoušky (advokátní zkušební řád), ve znění pozdějších předpisů,

jíž doplnil vyhlášku o část čtvrtou upravující zkoušku mediátora a zkoušku z rodinné mediace zajišťované Českou advokátní komorou.

Je-li mediace vykonávána mediátory, kteří nejsou zapsanými mediátory podle zákona o mediaci, podléhá právní úpravě podobně jako jiná podnikatelská činnost. Zejména se na ni vztahuje zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů a zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

V trestních věcech¹⁹ tvoří základ právní úpravy

- **zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě a o změně zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů, zákona č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů a zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí (zákon o Probační a mediační službě), ve znění pozdějších předpisů,**

kterým byla zřízena Probační a mediační služba jako organizační složku státu a pověřena, aby prováděla úkony probace a mediace ve věcech projednávaných v trestním řízení. Rozsah činnosti Probační a mediační služby přitom byl stanoven v zákonem vymezeném rozsahu a v rozsahu, který vymezují zvláštní právní předpisy. Těmi jsou v současné době

- **zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů,**
- **zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a**
- **zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů.**

Zákon o Probační a mediační službě novelizoval

¹⁹ Trestní věci zde rozumíme konflikt vzešlý ze spáchání trestného činu.

- **zákon č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů,**

tak, že v § 11 odst. 4 učinil Ministerstvo spravedlnosti ústředním orgánem státní správy pro mediaci.

Právní úpravu mediace nalezneme i v oblasti sociálně právní ochrany dětí, a to

- **v zákoně č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.**

Zákon v rámci úpravy preventivní a poradenské činnosti v § 12 dává možnost obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností uložit rodičům povinnost využít odbornou poradenskou pomoc, pokud rodiče nedbali doporučení spolupracovat s mediátorem. V § 13 dále připouští, aby obecní úřad obce s rozšířenou působností uložil dítěti, rodičům nebo osobám odpovědným za výchovu dítěte povinnost účastnit se prvního setkání se zapsaným mediátorem v rozsahu 3 hodin. V § 59a zákon nesplnění povinnosti rodičem nebo jinou fyzickou osobou odpovědnou za výchovu uložené podle § 12 nebo 13 kvalifikuje jako přestupek, za který může být uložena pokuta do 20 000,- Kč.

Prováděcí právní předpis zákona o sociálně-právní ochraně dětí, tj.

- **vyhláška č. 473/2012 Sb., o provedení některých ustanovení zákona o sociálně-právní ochraně dětí,**

umožňuje mediaci učinit součástí individuálního plánu ochrany dítěte, který podle zákona zpracovává obecní úřad obce s rozšířenou působností.

3. Druhy mediace

3.1 Mediace v trestních věcech

3.1.1 Stručný popis charakteristických rysů podle právní úpravy

Jak vyplývá ze shora uvedeného, mediace v trestních věcech má svou zvláštní právní úpravu, zatímco mediace v ostatních věcech je upravena zákonem o mediaci. Můžeme tedy dovodit, že s přihlédnutím k právní úpravě mediace lze mediaci v České republice rozdělit na mediaci v trestních věcech a mediaci v netrestních věcech.

Mediace v trestních věcech je založena na činnosti Probační a mediační služby zřízené zákonem č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě a o změně zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů, zákona č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů a zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí (zákon o Probační a mediační službě), ve znění pozdějších předpisů (dále též „ZoPMS“).

Ustanovení § 2 odst. 2 ZoPMS definuje mediaci pro své účely jako „mimosoudní zprostředkování za účelem řešení sporu mezi obviněným a poškozeným a činnost směřující k urovnání konfliktního stavu“ vykonávanou v souvislosti s trestním řízením. Charakteristickým znakem mediace v trestních věcech tedy je řešení konfliktu mezi obviněným a poškozeným a spojitost s trestním řízením.

Jak vyplývá z poslední věty § 2 odst. 2 ZoPMS, může být mediace v trestních věcech prováděna jen se souhlasem účastníků konfliktů. Ten přitom nemůže být jakékoli povahy. Podle ustanovení musí být vždy výslovný.

Mediaci v trestních věcech jako mediátoři vykonávají zaměstnanci státu ve funkci úředníků Probační a mediační služby.²⁰ Mediátoři se tedy účastní mediace v rámci výkonu závislé činnosti. Ustanovení § 3 odst. 2 a 3 ZoPMS upravuje, že Probační a mediační služba vykonává svou činnost v rámci středisek, která jsou příslušná k provádění mediace podle příslušnosti soudu a v přípravném řízení státního zástupce, v jehož obvodu středisko působí. Podle druhé věty § 3 odst. 3 ZoPMS však může předseda senátu nebo samosoudce a v přípravném řízení příslušný státní zástupce

²⁰ § 6 odst. 1 a § 7 ZoPMS

uložit provedení úkonů i středisku, v jehož obvodu bydlí osoba, které se takové úkony týkají.

Na úředníky, tedy i mediátory, jsou přitom kladeny zvláštní požadavky, a to bezúhonnost, způsobilost k právním úkonům, vysokoškolské vzdělání v oblasti společenskovědní získané ukončením magisterského studia a složení odborné zkoušky.²¹

V § 4 odst. 6 ZoPMS se připouští, aby úkony v mediaci vykonávaly či se na ní podílely i jiné osoby. To je však podmíněno tím, že tyto úkony nesmějí být svěřeny do výlučné působnosti Probační a mediační služby. V ZoPMS, ani ve zvláštních právních předpisech, tj. zákonu č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákonu č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a zákonu č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů, nenacházíme, že by mediace samotná byla svěřena výlučně Probační a mediační službě. Mediaci v trestních věcech tak mohou vykonávat i jiné osoby než úředníci Probační a mediační služby. Půjde přitom o osoby, které jsou oprávněny vykonávat mediaci v netrestních věcech. Na tyto osoby nejsou kladeny žádné požadavky ze strany ZoPMS nebo zmíněných zvláštních právních předpisů.

Činnost úředníků jako mediátorů je upravena. Podle § 7 odst. 1 ZoPMS musí úředníci postupovat odpovědně, respektovat a chránit lidská práva a svobody, důstojnost člověka a vyhnout se jednání, které by mohlo vést ke zmaření účelu trestního řízení nebo které by vzbuzovalo pochybnosti o jejich objektivitě či nestrannosti. Zejména požadavek kladený na úředníka vyvarovat se při mediaci jednání, které by mohlo zapříčinit nesplnění účelu trestního řízení, je specifický. Je zjevné, že zákonodárce při úpravě probace a mediace v trestních věcech myslel na splnění účelu trestního řízení vedle záměru umožnit účastníkům konfliktu vyřešit ho dohodou. Další požadavky, týkající se samotného provádění mediace, stanoveny nejsou.

Shrneme-li výše uvedené, můžeme konstatovat, že pro mediaci v trestních věcech je charakteristické, že

- a) ve stanovených případech je regulována ZoMPS a trestněprávními předpisy

²¹ § 6 odst. 2 ZoPMS

a takto regulovaná mediace

- b) je ZoMPS a trestněprávními předpisy upravena jen rámcově,
- c) hledá řešení konfliktu pouze mezi obviněným a poškozeným,
- d) je vykonávána v souvislosti s trestním řízením,
- e) může proběhnout jen s výslovným souhlasem účastníků konfliktu,
- f) u regulované mediace jako mediátoři působí zaměstnanci státu, na které jsou právními předpisy kladeny zvláštní požadavky a
- g) jejich postup při mediaci je upraven pouze rámcově a se zřetelem k účelu trestního řízení.

Jde-li o neregulovanou mediaci,

- h) vykonávají ji osoby odlišné od mediátorů u regulované mediace, hledá se při ní řešení konfliktu v trestní věci mezi jakýmkoli osobami (tj. bez omezení, že jedna je obviněným a druhá poškozeným), nemusí být vedena v souvislosti s trestním řízením a na mediátory a jejich postup nejsou kladeny zvláštní požadavky.

3.2 Mediace v netrestních věcech

3.2.1 Charakteristické rysy mediace neregulované zákonem o mediaci

Je-li předmětem mediace hledání řešení konfliktu, který nevznikl v souvislosti se spácháním trestného činu, můžeme o takové mediaci hovořit jako o mediaci v netrestních věcech. V podstatě se jedná o mediace, jejichž předmětem je jakýkoli konflikt, s výjimkou konfliktu, který vznikl v souvislosti se spácháním trestného činu. Jak bylo výše uvedeno, členění mediace na mediaci v trestních věcech a mediaci v netrestních věcech nachází své opodstatnění vzhledem k charakteru právní úpravy. Zatímco mediace v trestních věcech je regulována ZoMPS a trestněprávními předpisy, mediace v netrestních věcech podléhá především právní úpravě obsažené v zákoně č. 202/2012 Sb., o mediaci a o změně některých zákonů (zákon o mediaci), (dále též „ZoM“).

Podle § 1 ZoM upravuje zákon mediaci prováděnou zapsanými mediátory. Z § 2, § 14 a § 15 ZoM vyplývá, že zapsaným mediátorem je osoba zapsaná v seznamu

mediátorů podle zákona o mediaci. Zákon se tedy vztahuje pouze na činnost kvalifikovaných mediátorů, tzv. zapsaných mediátorů. Jelikož žádný zákon nezakazuje výkon činnosti mediátora mimo rámec zákona o mediaci a platí, že každý občan může činit, co není zákonem zakázáno,²² mohou činnost mediátora vykonávat i osoby nezapsané v seznamu mediátorů. Mediaci vykonávaná takovými osobami pak nepodléhá právní úpravě obsažené v zákoně o mediaci. Mediaci v netrestních věcech tak můžeme rozčlenit na dvě podskupiny, a to na mediaci regulovanou zákonem o mediaci a mediaci tímto zákonem neupravenou.

Pokud jde o mediaci, která není regulována zákonem o mediaci, vztahují se na ni ustanovení právních předpisů dopadající obvykle na lidskou činnost. Nenajdeme mezi nimi přitom taková, která by upravovala samotný průběh mediace. Půjde-li o mediaci vykonávanou soustavně, provozovanou samostatně, vlastním jménem mediátora, na jeho vlastní odpovědnost, za účelem dosažení zisku a za podmínek stanovených zákonem č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů, (dále též „ŽZ“), čemuž tak zřejmě bude většinou, bude činnost mediátora živností. V takovém případě bude muset mediátor splňovat všeobecné podmínky provozování živnosti stanovené v § 6 ŽZ, tj. dosažení věku 18 let, způsobilost k právním úkonům a bezúhonnost ve smyslu § 6 odst. 2 ŽZ. Žádné další zvláštní požadavky na mediátora právními předpisy kladeny nejsou.

K charakteristickým znakům mediace v netrestních věcech neregulované zákonem o mediaci tedy patří, že

- a) její průběh není upraven právním předpisem,
- b) hledá řešení konfliktu mezi jakýmkoli účastníky,
- c) na osobu mediátora nejsou právními předpisy kladeny požadavky, nevykonává-li mediační činnost jako živnost,
- d) provozuje-li mediátor mediační činnost jako živnost, vztahují se na něho pouze všeobecné podmínky provozování živnosti neobsahující zvláštní kvalifikační předpoklady.

²² podle čl. 2 odst. 4 Ústavy České republiky

3.2.2 Charakteristické rysy mediace regulované zákonem o mediaci

Druhá podskupina mediace v netrestních věcech podléhá právní úpravě zákona o mediaci. Zákon o mediaci upravuje zahájení mediace (§ 4 ZoM), ukončení mediace (§ 6 ZoM), stanoví, jaké povinnosti je mediátor povinen zachovávat v průběhu mediace (§ 8 ZoM), že je povinen před zahájením mediace účastníky poučit (§ 3 odst. 4 ZoM), ukládá mu povinnost za stanovených podmínek odmítnout vykonat mediační činnost a ukončit mediaci (§ 5 a 6 ZoM). Zákon dále stanoví právo mediátora na sjednanou odměnu a náhradu sjednaných hotových výdajů (§ 10 ZoM), ukládá mu povinnost mlčenlivosti (§ 9 ZoM) a upravuje povinnost používat označení „zapsaný mediátor“ nebo „zapsaná mediátorka“ (§ 11 ZoM).

Dále zákon upravuje informační systém veřejné správy vedený Ministerstvem spravedlnosti a označovaný „seznam mediátorů“ (§ 15 ZoM), do kterého se zapisují fyzické osoby. Zápis do seznamu je přitom opravňuje vykonávat mediační činnost podle zákona (§ 14 ZoM). V § 16 vymezuje zákon podmínky zápisu osob do seznamu mediátorů. Patří mezi ně způsobilost k právním úkonům, bezúhonnost ve smyslu § 16 odst. 2 ZoM, vysokoškolské vzdělání v magisterském nebo navazujícím magisterském studijním programu v České republice nebo obdobné vysokoškolské vzdělání v zahraničí, složení zkoušky mediátora nebo uznání kvalifikace podle zvláštního právního předpisu.

V § 23 zákon rovněž stanoví podmínky pro konání zkoušky a rámcový obsah zkoušek. Náležitosti zkoušky a způsob provádění zkoušek ponechává k úpravě prováděcímu právnímu předpisu (§ 23 odst. 8 ZoM). Dále vymezuje působnost Ministerstva spravedlnosti (§ 24 ZoM), upravuje, které jednání fyzické osoby je přestupkem, podnikající fyzické osoby a právnické osoby správním deliktem, a stanoví výše pokut při spáchání přestupku nebo správního deliktu (§ 25 a § 26 ZoM).

Zákon dále v části druhé až deváté novelizuje jiné právní předpisy tak, že vytváří podmínky k častějšímu využívání mediace. Například soudům dává možnost nařídít účastníkům první setkání s mediátorem, se zahájením mediace spojuje stavení promlčecí doby a prekluzivních lhůt a stanoví nízký soudní poplatek ve výši 500,- Kč za schválení dohody uzavřené při mediace, a to bez ohledu na to, co bylo předmětem mediační dohody nebo jaká byla hodnota takového předmětu.

Zákon mění v části sedmé zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů, tak, že mediace prováděná podle zákona o mediaci, tedy činnost zapsaných mediátorů podle zákona o mediaci, není živností.

Novelizací zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů, provedenou šestou částí zákona o mediaci, umožnil zákon, aby část zapsaných mediátorů podléhala dohledu České advokátní komory (nikoli Ministerstvu spravedlnosti) a aby zkoušky z mediace advokátů nebo advokátních koncipientů organizovala Česká advokátní komora.

Z výše uvedeného můžeme dovodit následující charakteristické znaky mediace v netrestních věcech regulované zákonem o mediaci:

- a) průběh mediace je rámcově upraven,
- b) při mediaci se hledá řešení konfliktu mezi jakýmikoli účastníky,
- c) na osobu mediátora jsou kladeny zvláštní požadavky,
- d) výkon činnosti mediátora není živností,
- e) výkon činnosti mediátora podléhá dohledu,
- f) zahájení mediace způsobuje stavení běhu promlčecí doby a prekluzivních lhůt,
- g) využití mediace je podporováno.

4. Mediace v netrestních věcech v právním řádu ČR

4.1 Obecná charakteristika

4.1.1 Východiska právní úpravy

Jak bylo výše uvedeno, mediaci v jiných než trestních věcech můžeme s ohledem na její právní úpravu rozdělit na mediaci regulovanou zákonem o mediaci a mediaci neregulovanou zákonem o mediaci. Máme-li se zabývat právními předpisy upravujícími mediaci jako specifickou lidskou činnost, musíme pozornost zaměřit pouze na mediaci regulovanou zákonem o mediaci. Mediace neregulovaná zákonem o mediaci totiž podléhá právní úpravě dopadající na běžnou činnost člověka, která nezahrnuje ustanovení speciálně řešící mediaci. Dále se tedy budeme věnovat mediaci upravené zákonem o mediaci a právním předpisům, které na ni dopadají.

Základ právní úpravy tvoří zákon č. 202/2012 Sb., o mediaci a o změně některých zákonů (zákon o mediaci). Jak vyplývá z jeho § 28 a poznámky k němu, zákon promítá do právního řádu České republiky dvě směrnice. První z nich je směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/52/ES ze dne 21. května 2008 o některých aspektech mediace v občanských a obchodních věcech. Jako druhá je uvedena směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/36/ES ze dne 6. července 2005 o uznávání odborných kvalifikací. Z důvodové zprávy k návrhu zákona²³ je zřejmé, že návrh byl předložen s vědomím nutnosti transponovat výše uvedenou směrnici Evropského parlamentu a Rady 2008/52/ES a že při jeho tvorbě bylo přihlíženo i k druhé zmíněné směrnici Evropského parlamentu a Rady 2005/36/ES.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/52/ES se vztahuje na přeshraniční spory²⁴ v občanských a obchodních věcech. Svou působnost však vylučuje u přeshraničních sporů týkajících se práv a povinností, o kterých účastníci nemohou sami rozhodovat, jako jsou daňové, celní nebo správní věci.²⁵ Mezi důvody přijetí směrnice Evropský parlament a Rada uvádí jeden z cílů, který tvoří součást

²³ Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. *Vládní návrh na vydání zákona o mediaci a o změně některých zákonů ze dne 15. června 2011. Sněmovní tisk č. 426/0*

²⁴ přeshraniční spory vymezuje článek 2 směrnice

²⁵ článek 1 odst. 2 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/52/ES

politiky Evropské unie, a to zajištění lepšího přístupu ke spravedlnosti. Ten má zahrnovat přístup nejen k soudním metodám řešení konfliktů, ale i mimosoudním.²⁶

Směrnice pro své účely definuje mediaci. Vymezuje ji jako „formální řízení“, v němž dva nebo více účastníků dobrovolně usilují o dosažení řešení jejich konfliktu za pomoci mediátora.²⁷ Definování mediace jako „formální řízení“ je překvapivé. Mediace totiž nemá formální povahu a nelze ji označit za „formální řízení“. Při srovnání znění směrnice s jejím zněním v angličtině²⁸ však můžeme zjistit, že český překlad neodpovídá významu slov použitých v anglickém znění. Zde se totiž hovoří o mediaci jako o „structured process“, tedy jako o strukturovaném postupu. To je označení, které odpovídá povaze mediace. Podobně slovenské znění²⁹ směrnice používá slov „štruktúrovaný postup“ odpovídajících českému „strukturovaný postup“. Do českého znění definice mediace se tedy dostala slova, která zjevně neodpovídají záměru vydavatelů směrnice a povaze mediace.

V článku 4 směrnice stanoví povinnost členským státům podporovat vznik a dodržování mechanismů kontroly kvality poskytovaných mediačních služeb a odborné vzdělávání mediátorů. V následujícím článku 5 směrnice upravuje možnost soudu vyzvat strany k využití mediace nebo k zúčastnění se informativního setkání o možnosti využití mediace. Jak vyplývá z posledního odstavce tohoto ustanovení, nemá jím být dotčena vnitrostátní právní úprava, která ukládá účastníkům povinnost se mediace zúčastnit.

Směrnice dále ukládá státům povinnost umožnit, aby dohody uzavřené při mediace mohly strany učinit vykonatelnými. Připouští pouze jedinou výjimku, kdy se dosažení vykonatelnosti nemusí garantovat, a to je-li obsah dohody v rozporu s právem členského státu, jehož orgán má učinit dohodu vykonatelnou, nebo pokud právo státu neumožňuje vykonatelnost takové dohody.³⁰

Směrnice se rovněž soustřeďuje na důvěrnost mediace.³¹ Upravuje přitom povinnost států zajistit, aby mediátoři a osoby, které se podílely na vedení mediace či její přípravě, nebyli nuceni předkládat důkazy v občanských a obchodních soudních

²⁶ odstavec 5 preambule směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/52/ES

²⁷ článek 3 pís. a) směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/52/ES

²⁸ Evropský parlament, Rada. *Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/52/ES*

²⁹ Evropský parlament, Rada. *Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/52/ES*

³⁰ článek 6 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/52/ES

³¹ článek 7 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/52/ES

řízení nebo v rozhodčích řízeních, pokud se týkají informací vyplývajících z mediace nebo souvisejících s mediací. Státy však mají možnost účastníkům konfliktu umožnit, dohodnout se na omezení této povinnosti mlčenlivosti. Směrnice navíc počítá se dvěma výjimkami z této povinnosti, a to pokud je poskytnutí důkazů nutné z naléhavých důvodů veřejného pořádku členského státu nebo je-li zpřístupnění obsahu dohody vzešlé z mediace nutné k provedení dohody nebo k jejímu výkonu. Podle směrnice mají státy možnost upravit ochranu důvěrnosti přísněji.

Směrnice dále požaduje po státech, aby zajistily, že účastníkům mediace nebude bránit uplynutí promlčecí doby nebo prekluzivní lhůty během mediace v uplatnění nároku u soudu po skončení mediace, a ukládá jim, aby podporovaly zpřístupňování informací veřejnosti o způsobech, jak kontaktovat mediátory nebo organizace poskytující mediační služby.³²

Článkem 12 směrnice byly členské státy povinny uvést své právní předpisy do souladu se směrnicí do 21. května 2011.³³ Jak vyplývá z obsahu směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/52/ES, byla významným podkladem při tvorbě zákona o mediaci.

Druhá výše zmíněná směrnice, na kterou zákon odkazuje, tj. směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/36/ES, se týká uznávání odborných kvalifikací mezi členskými státy. Ukládá členským státům, aby umožňovaly výkon činnosti, pro kterou požadují odbornou kvalifikaci, i osobám z jiných členských států, pokud splňují odbornou kvalifikaci pro výkon stejné činnosti ve svém domovském státě.

Z důvodové zprávy dále můžeme zjistit, že hlavním důvodem předložení navrhované právní úpravy byla snaha „umožnit všem osobám alternativní řešení jejich konfliktů metodou rychlého a kultivovaného mimosoudního řešení“.³⁴ Z jejího obsahu dále vyplývá snaha dosáhnout odbřemenění soudů, nabídnout účastníkům konfliktu možnost vyhnout se řešení konfliktu soudní cestou a řešit konflikt rychleji, s nižšími náklady a s menší psychickou zátěží. Důvodem jejího předložení byl i zřetel na zájmy dítěte s tím, že se od mediace očekává posílení komunikace rodičů.

³² článek 8 a 9 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/52/ES

³³ Výjimku představoval článek 10 směrnice, u kterého muselo být dosaženo souladu do 21. listopadu 2010.

³⁴ Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. *Vládní návrh na vydání zákona o mediaci a o změně některých zákonů ze dne 15. června 2011. Sněmovní tisk č. 426/0. s. 21*

4.1.2 Vývoj legislativního procesu

Zákon č. 202/2012 Sb., o mediaci a o změně některých zákonů (zákon o mediaci) byl přijat na základě vládního návrhu na vydání zákona o mediaci a o změně některých zákonů ze dne 15. června 2011. Návrh zákona byl připraven pracovní skupinou, ve které byli odborníci na mediaci. Zastoupena v ní byla Soudcovská unie ČR, Česká advokátní komora, Probační a mediační služba, Ministerstvo průmyslu a obchodu, Asociace mediátorů ČR, Evropský institut pro smír, mediaci a rozhodčí řízení, Conflict Management International a Institut mediace.

Při přípravě zákona byly zvažovány tři varianty **rozsahu úpravy**:

- a) zákon by upravoval veškerou mediační činnost,
- b) zákon by upravoval jen činnost zapsaného mediátora,
- c) zákon by pouze promítl závazky České republiky vyplývající ze směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/52/ES do českého právního řádu.

Zvolena byla varianta uvedená pod písmenem b) s tím, že by právní úprava neměla znemožňovat výkon mediační činnosti osobám odlišným od zapsaných mediátorů a měla by účastníky konfliktu motivovat k využívání služeb kvalifikovaných zapsaných mediátorů. Dále bylo uvažováno nad vymezením předmětu mediace, přičemž byla zvolena varianta, že předmětem mediace budou moci být všechny netrestní věci, kterými byly míněné věci občanskoprávní, rodinné, pracovní, obchodní a správní, kde mají účastníci rovné postavení.³⁵

V případě otázky, zda mediaci má být **dobrovolná či povinná**, pracovní skupina doporučila upravit mediaci jako dobrovolnou s tím, že by soud měl mít možnost nařídit účastníkům řízení krátké setkání s mediátorem. Členové pracovní skupiny přitom zamýšleli, že by náplní takového setkání s mediátorem bylo vysvětlení možností a výhod mediace. V této souvislosti je překvapivé, že když se pracovní skupina zabývala otázkou nákladů na nařízené setkání s mediátorem, tedy tím kdo mediátorovi zaplatí odměnu, neuvažovala již jen o krátkém informačním setkání účastníků s mediátorem. Doporučila, aby taková odměna byla hrazena účastníky řízení s tím, že bude stanovena maximální délka setkání a výše odměny mediátora. Pracovní

³⁵Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. *Vládní návrh na vydání zákona o mediaci a o změně některých zákonů ze dne 15. června 2011. Sněmovní tisk č. 426/0. s. 26 a 27*

skupina uvažovala tak, že stanovená odměna bude výrazně nižší, než běžná sazba mediátorů za provedení mediace. Členové skupiny přitom zamýšleli takto motivovat účastníky, aby „k mediaci přistoupili zodpovědně a současně k tomu, aby svůj konflikt vyřešili co nejrychleji, dokud platí státem regulovanou odměnu mediátora“.³⁶ Při koncipování návrhu zákona tedy zřejmě bylo uvažováno o dvou možných variantách nařízeného setkání účastníků řízení s mediátorem, a to

- variantě setkání, při které by mediátor účastníky pouze informovat o možnostech a výhodách mediace, a
- o variantě, kdy by účastníci s mediátorem museli přistoupit k vedení mediace.

Při uvažování o **vykonatelnosti dohody** uzavřené při mediaci pracovní skupina zvažovala, zda učinit dohodu vykonatelnou ze zákona, nebo zda by podmínkou vykonatelnosti mělo být schválení dohody soudem nebo její uzavření formou notářského či exekutorského zápisu se svolením k vykonatelnosti, či zda by měla být přímo vykonatelná, pokud by ji sepsal mediátor, který bude současně advokátem. Doporučena byla varianta, při které by pro vykonatelnost bylo třeba schválení soudem nebo uzavření dohody formou notářského nebo exekutorského zápisu se svolením k vykonatelnosti. Byl brán přitom v potaz především zájem na tom, aby vykonatelné dohody byly v souladu se zákonem.³⁷

V případě **mlčenlivosti** byly navrženy dvě varianty, a to varianta, že by se povinnost mlčenlivosti vztahovala jen na mediátora, a varianta, při které by se povinnost mlčenlivosti vztahovala i na účastníky mediace. Ačkoli se většina členů pracovní skupiny přikláněla k tomu, aby se povinnost mlčenlivosti vztahovala jak na mediátora, tak na účastníky mediace, předkladatel zvolil variantu, při které bude vázán povinností mlčenlivosti pouze mediátor. Rozhodl se tak z důvodu, že účastníkům nesmí být bráněno domáhat se jejich práva u soudu, pokud mediace nebude úspěšná, a že účastníci mají možnost upravit si jejich povinnost mlčenlivosti prostřednictvím smlouvy.³⁸

³⁶ Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. *Vládní návrh na vydání zákona o mediaci a o změně některých zákonů ze dne 15. června 2011. Sněmovní tisk č. 426/0.* s. 31

³⁷ Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. *Vládní návrh na vydání zákona o mediaci a o změně některých zákonů ze dne 15. června 2011. Sněmovní tisk č. 426/0.* s. 31 a 32

³⁸ Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. *Vládní návrh na vydání zákona o mediaci a o změně některých zákonů ze dne 15. června 2011. Sněmovní tisk č. 426/0.* s. 34

Návrh zákona předložila vláda Poslanecké sněmovně Parlamentu dne 7. července 2011. Poslancům byl návrh rozeslán jako tisk č. 426. Při prvním čtení vydal Ústavněprávní výbor usnesení, kterým doporučil schválit návrh zákona a současně navrhl změny a doplňky.³⁹ Především doporučil, aby

- mediátor, který je advokátem, byl odpovědný za soulad dohody uzavřené při mediaci se zákonem a
- aby byla dána možnost mediátorovi učinit dohodu vykonatelnou, pokud je současně advokátem.

U části návrhu zákona, která novelizuje jiné právní předpisy, doporučil doplnit

- lhůtu, ve které musí soud schválit ve smířčím řízení dohodu uzavřenou v rámci mediace, přičemž ji navrhl v délce 7 dnů,
- změnu zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů, spočívající ve zvláštní úpravě soudního poplatku za schválenou dohodu uzavřenou podle zákona o mediaci.

Návrh stanovení lhůty pro schválení a zvláštní úpravy soudního poplatku přitom zůstali součástí návrhu zákona až do jeho schválení. Pouze lhůta pro schválení byla prodloužena. Další pozměňovací návrhy byly navrženy v rámci druhého čtení a staly se obsahem tisku 426/3. Poslanecká sněmovna schválila návrh zákona ve znění všech pozměňovacích návrhů dne 10. února 2012.

Poslanecká sněmovna postoupila návrh zákona Senátu jako tisk 290 dne 20. února 2012. Senát návrh zákona projednal 15. března 2012 a vrátil návrh zákona Poslanecké sněmovně s pozměňovacími návrhy. Mimo jiné navrhl prodloužení lhůty pro schválení dohody soudem na 30 dnů.

Poslanecká sněmovna návrh zákona ve znění pozměňovacích návrhů Senátu přijala dne 2. května 2012. Dne 29. května 2012 byl zákon podepsán prezidentem a 13. června 2012 byl publikován ve Sbírce zákonů České republiky, v částce 70, pod číslem 202.

³⁹ Usnesení Ústavněprávního výboru bylo rozesláno jako tisk 426/2.

4.1.3 Základní pojmy zákona – mediace, zapsaný mediátor a seznam mediátorů

Za základní pojmy zákona č. 202/2012 Sb., o mediaci a o změně některých zákonů (zákon o mediaci), můžeme označit „mediaci“, „zapsaného mediátora“ a s ním související „seznam mediátorů“. Samotný zákon svou rubrikou § 2, ve kterém pro své účely vymezuje význam používaných pojmů, mezi základními pojmy uvádí „mediaci“ a „zapsaného mediátora“. K vymezení zapsaného mediátora však používá i pojem „seznam mediátorů“.

Mediaci jako pojem v obecné rovině jsme vyložili výše. Zákon ho pro své potřeby vymezuje definicí obsaženou v § 2 písm. a). Jedná se o ústřední pojem, jelikož předmětem právní úpravy je mediace, a to její výkon a účinky (§ 1 ZoM).

Mediace je zákonem definována mimo jiné tím, že ji vykonává jeden nebo více zapsaných mediátorů.⁴⁰ Zapsaný mediátor je § 2 písm. c) ZoM vymezen jako fyzická osoba zapsaná v seznamu mediátorů.

Seznam mediátorů je podle § 15 ZoM informační systém veřejné správy, který spravuje Ministerstvo spravedlnosti, a v němž obsažené údaje, s výjimkou data narození a trvalého pobytu, jsou veřejné.

4.1.4 Zákonná definice mediace a rodinné mediace

Zákon o mediaci rozlišuje mezi mediací a rodinnou mediací. Jak bylo uvedeno výše, mediaci definuje v § 2 písm. a). Stanoví, že mediací se rozumí „postup při řešení konfliktu za účasti jednoho nebo více mediátorů, kteří podporují komunikaci mezi osobami na konfliktu zúčastněnými tak, aby jim pomohli dosáhnout smírného řešení jejich konfliktu uzavřením mediační dohody“. Z definice a obsahu zákona je zřejmé, že zákon pojímá mediaci jako neformální postup účastníků konfliktu a třetí osoby nebo osob, kterými mohou být jen zapsaní mediátoři. Účelem setkání těchto osob a jejich postupu má být hledání řešení konfliktu. Zákon přitom předpokládá, že mediátor bude podporovat komunikaci mezi účastníky. V tomto směru však definice neodpovídá obecnému významu pojmu mediace. Úkolem mediátora při mediaci není pouze podporovat komunikaci mezi účastníky konfliktu. Jeho úlohou je pomáhat

⁴⁰ Definice mediace obsažená v § 2 písm. a) ZoM sice hovoří pouze o „mediátorech“, jedná se však o legislativní zkratku „zapsaného mediátora“ obsaženou v § 1 ZoM.

účastníkům hledat řešení. Mediátor například podporuje kreativitu účastníků při navrhování možných variant řešení, jeho úkolem je vést proces mediace nebo se pokusit pomoci stranám překonat bloky při hledání řešení. Výstižnější by tak bylo definovat úlohu mediátorů při mediaci pouze tím, že napomáhají dosažení smírného řešení. Z definice vyplývá, že charakteristickým znakem úspěšné mediace je uzavření mediační dohody, tj. dohody, kterou se řeší konflikt.

Definice rodinné mediace obsažená v § 2 pís. b) ZoM je oproti definici mediace výrazně kratší. Pro své potřeby však využívá již definovaného pojmu „mediace“. Zákon vymezuje rodinnou mediaci tak, že jde o mediaci, která „se zaměřuje na řešení konfliktů vyplývajících z rodinných vztahů“. Z pohledu definic tak rozdíl mezi mediací a rodinnou mediací spočívá v jejich předmětu, tedy v tom, jaký konflikt se v mediaci řeší. Půjde-li o konflikt z rodinných vztahů, jedná se o rodinnou mediaci.

Definice rodinné mediace však vyvolává otázku, co zákon rozumí rodinnými vztahy. Zákon o mediaci pojem „rodinné vztahy“ nevymezuje. Rodinnou mediaci pouze upravuje jako specializovanou oblast mediace, stanoví podmínky, za jakých je možné složit zkoušku z rodinné mediace, a upravuje otázku zápisu zaměření na rodinnou mediaci v seznamu mediátorů. Důvodová zpráva k návrhu zákona rovněž nevysvětluje, co se rozumí rodinnými vztahy, a ani se k vyčlenění rodinné mediace nevyjadřuje. Nahlédneme-li do zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů, a vezmeme-li v potaz sémantický význam slova „rodina“, můžeme usoudit, že rodinnými vztahy se rozumí vztahy mezi osobami, které můžeme označit za členy rodiny. Jistě nepůjde o všechny vztahy, ale pouze o ty, kde rodinný poměr hraje roli. Budou to tedy vztahy mezi manželi, rodiči a dětmi nebo jinými členy rodiny. Jejich charakterovým rysem by měla být přítomnost emocionální složky.⁴¹ V praxi tak půjde o rozvod manželství, o úpravu výchovy a výživy nezletilých dětí, o úpravu styku s nezletilými dětmi apod. Nahlédneme-li do prováděcího právního předpisu k zákonu o mediaci, tj. do vyhlášky č. 277/2012 Sb., o zkouškách a odměně mediátora, zjistíme z jejího § 8 odst. 5, že při zkoušce z rodinné mediace se prověřují zejména mediační schopnosti a dovednosti potřebné pro řešení konfliktů vyplývajících z rodinných vztahů, že se zkouší znalosti rodinného práva, úpravy majetkových práv, znalosti z oblasti práv a psychologie dítěte, domácího násilí, mezigeneračních vztahů a komunikace. Z tohoto

⁴¹ HRUŠÁKOVÁ, M. *et al.* *Zákon o rodině*. s. XXVII

ustanovení je zjevné, že rodinná mediace byla vyčleněna právě z důvodu zvláštního charakteru rodinných vztahů, kterým je přítomnost emocionální roviny. Lze však mezi rodinné vztahy řadit i vztahy související se společným jměním manželů? Budeme-li vycházet z výše uvedeného, tedy ze zvláštního charakteru rodinných vztahů, musíme konstatovat, že mezi rodinné vztahy je třeba řadit i vztahy související se společným jměním manželů. Jedná se i v tomto případě o vztahy mezi členy rodiny, ve kterých je přítomna emocionální složka. Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů, sice neupravuje společné jmění manželů, jedná se však o neobvyklý stav. Otázky majetkového společenství mezi manželi jsou nepochybně předmětem úpravy rodinného práva, právě vzhledem k charakteru vztahu mezi manželi. Ostatně i nový občanský zákoník, tj. zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, účinný od 1. 1. 2014, (dále též „NOZ“), zahrnuje právní úpravu společného jmění manželů v části druhé nazvané „Rodinné právo“. K závěru, že rodinnými vztahy se rozumí i vztahy týkající se společného jmění manželů, dospívají i autoři komentáře k zákonu o mediaci vydaného nakladatelstvím C. H. Beck.⁴²

4.2 Mediátor

4.2.1 Zapsaný mediátor

S každou mediací je vždy spojena osoba, která mediaci vede a pomáhá účastníkům konfliktu nalézt řešení, označovaná jako mediátor. V jedné mediaci může být přítom mediátorů více, je-li to třeba. Zákon č. 202/2012 Sb., o mediaci a o změně některých zákonů (zákon o mediaci), označuje mediátora jako „zapsaného mediátora“ a ukládá mediátorům při mediační činnosti toto označení, případně označení „zapsaná mediátorka“ používat.⁴³ Stanovení tohoto speciálního označení přitom není bez významu. Rozlišuje mediátory, kteří vykonávají činnost v režimu zákona o mediaci a jejichž konání je upraveno zákonem o mediaci, a mediátory, na jejichž činnost se zákon nevztahuje. Zapsaný mediátor je tak mediátor, jehož činnost jako mediátora, je upravena zákonem o mediaci.

⁴² DOLEŽALOVÁ, M.; HÁJKOVÁ, Š.; POTOČKOVÁ, D.; ŠTANDERA, J. *et al.* *Zákon o mediaci. Komentář.* s. 12

⁴³ § 1 a § 11 ZoM

Podle § 2 písm. c) ZoM může být zapsaným mediátorem pouze fyzická osoba. To je logické, jelikož stěží by činnost mediátora zahrnující osobní jednání s účastníky konfliktu, získání jejich důvěry a napomáhání v hledání řešení, mohla vykonávat účelně právnická osoba. Je pravdou, že osoba jednající za právnickou osobu by mohla vystupovat v pozici mediátora a za mediátora bychom mohli v takovém případě považovat právnickou osobu, za níž je jednáno. Vztah osobní povahy mezi účastníky mediace a mediátorem, který na začátku mediace vzniká a trvá po dobu mediace, by však vznikl a existoval mezi účastníky a osobou jednající za právnickou osobu. Účastníci by tak jako svého mediátora vnímali osobu jednající za právnickou osobu. To je dáno osobní povahou tohoto vztahu, založeného na důvěře účastníků k mediátorovi. Lze tak považovat za správné, že zapsaným mediátorem může být jen fyzická osoba.

Zákon vymezuje zapsaného mediátora jako fyzickou osobu, která je zapsána v seznamu mediátorů.⁴⁴ Teprve zápis fyzické osoby do seznamu mediátorů s konstitutivními účinky způsobuje, že se fyzická osoba stává zapsaným mediátorem. Podle § 14 ZoM přitom pouze osoba, která je do tohoto seznamu zapsána, může poskytovat služby zapsaného mediátora, tedy mediaci podle zákona o mediaci.⁴⁵

Činnost zapsaného mediátora na území České republiky však mohou ještě před zápisem do seznamu mediátorů vykonávat státní příslušníci jiného členského státu Evropské unie nebo jiné fyzické osoby uvedené ve zvláštním právním předpise.⁴⁶ Pokud tyto osoby předloží Ministerstvu spravedlnosti ověřenou kopii dokladu potvrzujícího, že jsou státními příslušníky jiného členského státu nebo fyzickou osobou uvedenou ve zvláštním právním předpise,⁴⁷ že v souladu s právními předpisy jiného členského státu vykonávají činnost srovnatelnou s činností mediátora, a čestně prohlásí, že jim

⁴⁴ § 2 písm. c) ZoM

⁴⁵ V případech stanovených zákonem však i osoba zapsaná do seznamu mediátorů není oprávněna poskytovat služby zapsaného mediátora, jak vyplývá z § 14 ZoM.

⁴⁶ Zákon v poznámce odkazuje na zákon č. 18/2004 Sb., o uznávání odborné kvalifikace a jiné způsobilosti státních příslušníků členských států Evropské unie a některých příslušníků jiných států a o změně některých zákonů (zákon o uznávání odborné kvalifikace), ve znění pozdějších předpisů. Tento zákon upravuje uznávání odborné kvalifikace a jiné způsobilosti vyžadované pro výkon činnosti na území České republiky, pokud byla taková kvalifikace získána nebo činnost vykonávána na území jiného členského státu Evropské unie nebo státu, který je smluvní stranou Dohody o Evropském hospodářském prostoru, nebo Švýcarské konfederace. V § 1 odst. 2 vymezuje přitom osoby, u kterých k takovému uznání dochází. Jedná se především o státní příslušníky členského státu Evropské unie nebo smluvního státu Dohody o Evropském hospodářském prostoru nebo Švýcarské konfederace, o osoby s trvalým pobytem na území České republiky a jejich rodinné příslušníky.

⁴⁷ zákon č. 18/2004 Sb., o uznávání odborné kvalifikace a jiné způsobilosti státních příslušníků členských států Evropské unie a některých příslušníků jiných států a o změně některých zákonů (zákon o uznávání odborné kvalifikace), ve znění pozdějších předpisů

oprávnění k této činnosti nebylo odejmuto ani dočasně pozastaveno, a dále sdělí, že žádají o zápis do seznamu mediátorů jako hostující mediátoři a uvedou údaje, které jsou součástí žádosti o zápis do seznamu mediátorů,⁴⁸ mohou od takového okamžiku na území České republiky vykonávat činnost zapsaného mediátora. Jejich zápis do seznamu mediátorů tak má pouze deklaratorní povahu, na rozdíl od konstitutivní povahy zápisu fyzické osoby jako zapsaného mediátora. Tyto fyzické osoby jsou zákonem označovány jako hostující mediátoři. Jsou však oproti zapsanému mediátorovi oprávněny vykonávat činnost mediátora na území České republiky pouze dočasně nebo příležitostně.⁴⁹

4.2.2 Seznam mediátorů

Seznam mediátorů zákon vymezuje jako informační systém veřejné správy. Informační systémy veřejné správy upravuje zákon č. 365/2000 Sb., o informačních systémech veřejné správy a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Stanoví práva a povinnosti, které souvisejí s vytvářením, užíváním, provozem a rozvojem informačních systémů veřejné správy. Jak vyplývá z jeho § 2 a 3, informační systémy veřejné správy jsou soubory informačních systémů, které plní cílevědomou a systematickou informační činnost, zahrnující získávání a poskytování informací, reprezentaci informací daty, shromažďování, vyhodnocování a ukládání dat, jejich předávání, šíření, zpřístupňování, výměnu, třídění nebo kombinování, blokování a likvidaci dat ukládaných na hmotných nosičích. Informační systémy veřejné správy slouží k výkonu veřejné správy.

Seznam mediátorů spravuje Ministerstvo spravedlnosti.⁵⁰ Do seznamu se zapisují údaje, které žadatel o zápis podle § 17 nebo § 19 ZoM uvedl v žádosti o zápis a doložil. Takovými údaji jsou například základní údaje o osobě žadatele, tj. jméno a příjmení, datum narození, adresa místa trvalého pobytu a adresa místa podnikání, dále adresa pro doručování, je-li odlišná od adresy místa trvalého pobytu nebo od adresy místa podnikání, kontaktní údaje nebo skutečnost, zda se zaměřuje na rodinnou mediaci.

⁴⁸ Náležitosti žádosti o zápis do seznamu mediátorů upravuje § 17 ZoM.

⁴⁹ § 19 odst. 1 ZoM

⁵⁰ § 15 odst. 1 ZoM

Pokud jde o adresu místa podnikání, ukládá § 17 odst. 3 ZoM, že jako adresa musí být uvedena adresa místa, kde zapsaný mediátor bude svou činnost vykonávat. Zákon přitom vykonávání činnosti upřesňuje tak, že musí jít o výkon činnosti skutečný a převážný. Pokud tedy osoba žádající o zápis do seznamu mediátorů, nemá dosud adresu místa podnikání, musí v žádosti uvést adresu místa, kde většinou bude mediaci vést, tedy kde budou probíhat setkání mezi ním a účastníky konfliktů, při kterých budou hledat řešení. To nemusí být vždy možné. Mediátoři totiž nejsou vázáni při své činnosti místem, ve kterém se zdržují, a mohou mediaci vést kdekoli je to vhodné vzhledem k účastníkům mediace a místu jejich pobytu. Podstatné je pouze to, aby dané místo nabízelo potřebné zázemí, jako je vhodný stůl a židle, flipchart, dostatek prostoru (další místnost k dispozici), a klid na mediaci. Je důležité, aby takové místo účastníci mohli vnímat jako neutrální půdu. Taková místa se přitom dají pro účely mediace krátkodobě pronajmout v každém z větších měst. Tomu odpovídají i stávající údaje v seznamu mediátorů přístupném na stránkách Ministerstva spravedlnosti.⁵¹ Z celkových 69 zapsaných mediátorů téměř u třetiny z nich (22 zapsaných mediátorů) je jako preferovaná lokalita působnosti uvedena celá Česká republika.⁵² Osoby, které žádaly o zápis do seznamu mediátorů a byly zapsány, přitom měly možnost úžeji vymezit lokalitu, ve které by chtěly působit. Na výběr měly jednotlivé kraje České republiky. Ze seznamu mediátorů tak vyplývá, že přibližně třetina mediátorů hodlá působit na celém území České republiky. Pokud žadatel o zápis do seznamu mediátorů již má místo podnikání, měl by jako adresu místa podnikání uvést adresu, kde bude většinou mediaci vykonávat, bez ohledu na jeho, již existující místo podnikání. Tak tomu bude například v případě, kdy mediátor bude činnost vykonávat v rámci mediačního centra sídlícího v jiném místě, než kde budoucí mediátor vykonává svou podnikatelskou činnost.

U hostujícího mediátora se vedle údajů zapisovaných u zapsaného mediátora zapisuje i skutečnost, že je hostujícím mediátorem.⁵³

Zapsaní mediátoři mají podle § 18 ZoM povinnost bez odkladu, nejpozději do 15 dnů, oznámit Ministerstvu spravedlnosti změnu v základních údajích uvedených v seznamu mediátorů, a to ve jménu, příjmení, datu narození, adrese místa trvalého

⁵¹ <http://mediatori.justice.cz>

⁵² Jedná se o stav dne 29. srpna 2013.

⁵³ § 15 odst. 2 ve spojení s § 17 a § 19 odst. 2 ZoM

pobytu a adrese místa podnikání, o které bylo pojednáno výše. Změny zákonem specifikovaných údajů mohou proběhnout na žádost.⁵⁴

Do seznamu mediátorů se na základě § 15 odst. 2 ZoM dále zapisuje identifikační číslo osoby, datum zápisu do seznamu, datum pozastavení nebo zániku pozastavení oprávnění k výkonu činnosti zapsaného mediátora a datum vyškrtnutí mediátora ze seznamu.

Všechny údaje obsažené v seznamu mediátorů jsou veřejné, s výjimkou data narození a adresy místa trvalého pobytu.⁵⁵

V současné době je v seznamu mediátorů zapsáno 69 zapsaných mediátorů, hostující mediátor žádný. Zaměření na rodinnou mediaci se uvádí pouze u jedné zapsané mediátorky.⁵⁶

4.2.3 Podmínky zápisu do seznamu mediátorů

Zápis do seznamu mediátorů upravuje § 16, § 17, § 19 a § 20 ZoM. Fyzická osoba, která chce být zapsána jako zapsaný mediátor, musí splňovat následující podmínky:

- a) být způsobilá k právním úkonům,
- b) být bezúhonná ve smyslu § 16 odst. 2 ZoM,
- c) mít vysokoškolské vzdělání v magisterském nebo v navazujícím magisterském studijním programu v České republice, nebo mít obdobné vysokoškolské vzdělání získané v zahraničí,⁵⁷
- d) mít složenu zkoušku mediátora nebo jí musí být uznána kvalifikace podle právního předpisu,⁵⁸
- e) nebyla v posledních pěti letech před podáním žádosti vyškrtuta ze seznamu z důvodu, že závažným způsobem nebo opakovaně i přes

⁵⁴ Zákon specifikuje údaje, které lze změnit na základě žádosti v § 18 odst. 2.

⁵⁵ § 15 odst. 3 ZoM

⁵⁶ Jde o údaje ze dne 29. srpna 2013.

⁵⁷ Fyzická osoba, která získala obdobné vysokoškolské vzdělání v zahraničí, podmínku však splňuje pouze tehdy, pokud mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána, uznání takového vzdělání stanoví, anebo které bylo takové vzdělání uznáno podle právního předpisu.

⁵⁸ Zákon v poznámce odkazuje na zákon č. 18/2004 Sb., o uznávání odborné kvalifikace a jiné způsobilosti státních příslušníků členských států Evropské unie a některých příslušníků jiných států a o změně některých zákonů (zákon o uznávání odborné kvalifikace), ve znění pozdějších předpisů. O uznávání odborné kvalifikace bylo stručně pojednáno výše.

písenné upozornění Ministerstva spravedlnosti porušila povinnost zapsaného mediátora stanovenou zákonem o mediaci.

Bezúhonnost pro své potřeby zákon vymezuje negativně. Stanoví, že za bezúhonného se nepovažuje ten, kdo byl pravomocně odsouzen pro úmyslný trestný čin, nebo trestný čin spáchaný z nedbalosti „v souvislosti s výkonem činnosti mediátora“.⁵⁹ V této souvislosti vzniká otázka, kdy lze považovat trestný čin za spáchaný „v souvislosti s výkonem činnosti mediátora“, jak říká zákon. Je zřejmé, že vždy půjde o trestnou činnost osoby v době, kdy působila jako mediátor, tj. v čase, kdy probíhalo mediační jednání, jehož se účastnila. Může však jít i o trestnou činnost, které se osoba dopustí mimo mediační jednání. V takovém případě musí mezi trestnou činností osoby a jejím výkonem mediační činnosti existovat nějaká spojitost. Zpravidla půjde o spojitost věcnou a časovou. Takovým jednáním by mohla být trestná činnost učiněná v rámci přípravy na mediaci nebo v souvislosti s jejím ukončením. Složitější otázkou však je, zda muselo jít o trestnou činnost osoby, která byla zapsaným mediátorem, nebo mediátorem nezapsaným v seznamu mediátorů. Z § 1 ZoM, který pro účely zákona pojem „zapsaný mediátor“ zkracuje na „mediátor“,⁶⁰ bychom mohli dovozovat, že se musí jednat o trestnou činnost zapsaného mediátora, nikoli mediátora nezapsaného v seznamu mediátorů a působícího mimo právní úpravu zákona o mediaci. Předmětné ustanovení § 16 odst. 2 pís. b) ZoM vymežující bezúhonnost totiž uvádí jen slovo „mediátora“. Z takového výkladu by však mohla vzniknout zvláštní situace. Pro jednu a tu samou trestnou činnost spáchanou při mediaci by osoba, jež v době spáchání, byla zapsaným mediátorem, nesplňovala podmínku bezúhonnosti pro nový zápis do seznamu mediátorů, zatímco osoba, která v době spáchání, nebyla zapsaným mediátorem a mediační činnost vykonávala mimo rámec zákona o mediaci, by tu samou podmínku bezúhonnosti splňovala. První z nich by nemohla být zapsána do seznamu mediátorů, druhá však ano, ačkoli by závažnost trestné činnosti u obou byla stejná. Tento záměr zákonodárce nepochybně nesledoval. Je tak třeba předmětné ustanovení vyložit tak, že mediátorem se v § 16 odst. 2 pís. b) ZoM rozumí jak zapsaný mediátor, tak mediátor působící mimo rámec zákona o mediaci.

U zkoušky zákon rozlišuje

- zkoušku mediátora a

⁵⁹ § 16 odst. 2 pís. b) ZoM

⁶⁰ Výslovně uvádí v závorce „dále jen „mediátor““.

- zkoušku z rodinné mediace.

Zkoušku mediátora může podle § 23 odst. 1 ZoM vykonat každý, kdo zaplatí správní poplatek ve výši 5 000,- Kč a podá žádost o složení zkoušky prostřednictvím formuláře. Je-li žadatel o složení zkoušky mediátora advokát, zajišťuje zkoušku Česká advokátní komora. Ačkoli zákon v § 23 odst. 6 připouští, aby Česká advokátní komora zajišťovala zkoušky zkoušky mediátora pouze pro advokáty, částí šestou doplnil zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů, o § 49a, který v odstavci 4 umožňuje zkoušku mediátora vykonat v rámci advokátní zkoušky, zkoušky způsobilosti nebo uznávací zkoušky. Tyto zkoušky organizované Českou advokátní komorou přitom vykonávají osoby, jež nejsou advokáty. Znění § 23 odst. 6 ZoM tak neodpovídá jeho novelizaci zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů. I přes znění § 23 odst. 6 ZoM můžeme konstatovat, že zkoušku mediátora organizuje Ministerstvo spravedlnosti u všech osob, s výjimkou advokátů a osob, které skládají advokátní zkoušku, zkoušku způsobilosti nebo uznávací zkoušku a požádají o současné složení zkoušky mediátora. U nich zkoušku mediátora zajišťuje Česká advokátní komora.

Při zkoušce se podle § 23 odst. 7 ZoM ověřují odborné znalosti a také dovednosti, které podle zákona mají být potřebné pro výkon činnosti mediátora. Jsou z oblasti mediace a dalších způsobů mimosoudního řešení konfliktů, mediačních technik, základních lidských práv a svobod, občanského, obchodního a pracovního práva, rodinného práva, práva na ochranu spotřebitele, občanského práva procesního a základů psychologie a sociologie.

Zkoušku z rodinné mediace mohou podle § 23 odst. 2 ZoM absolvovat pouze osoby, které složily zkoušku mediátora a zaplatily správní poplatek za přípuštění ke zkoušce z rodinné mediace ve výši 5 000,- Kč. Stejně jako u zkoušky mediátora v případě advokátů a osob, které skládají advokátní zkoušku, zkoušku způsobilosti nebo uznávací zkoušku a požádají o současné složení zkoušky z rodinné mediace, zajišťuje zkoušku Česká advokátní komora. U ostatních osob ji organizuje Ministerstvo spravedlnosti. Obsah zkoušky z rodinné mediace zákon upravuje stejně jako u zkoušky mediátora. Prováděcí právní předpis k zákonu, vyhláška č. 277/2012 Sb., o zkouškách a odměně mediátora, však v § 2 odst. 1 stanoví, že zatímco zkouška mediátora má písemnou a ústní část, zkouška z rodinné mediace má pouze ústní část.

Zcela jiné podmínky pro zápis do seznamu mediátorů stanoví zákon u hostujících mediátorů. Podmínkou jejich zápisu do seznamu mediátorů není například složení zkoušky. Z § 19 vyplývají následující podmínky:

- a) žadatel je státním příslušníkem jiného státu Evropské unie nebo je osobou uvedenou ve zvláštním právním předpise,⁶¹
- b) předloží Ministerstvu spravedlnosti ověřenou kopii dokladu potvrzujícího, že je státním příslušníkem jiného členského státu nebo fyzickou osobou uvedenou ve zvláštním právním předpise,⁶²
- c) předloží Ministerstvu spravedlnosti ověřenou kopii dokladu o tom, že v souladu s právními předpisy jiného členského státu vykonává činnost srovnatelnou s činností mediátora, a
- d) předloží Ministerstvu spravedlnosti čestné prohlášení, že mu oprávnění k této činnosti nebylo odejmuto ani dočasně pozastaveno, a
- e) sdělí, že žádá o zápis do seznamu mediátorů jako hostující mediátor a uvede údaje, kterou jsou součástí žádosti o zápis do seznamu mediátorů podle § 17 ZoM.

Žádosti o zápis do seznamu mediátorů se podávají podle § 20 odst. 1 ZoM na formulářích, které Ministerstvo spravedlnosti zveřejní. Formuláře jsou zveřejněny na internetových stránkách Ministerstva spravedlnosti.⁶³

⁶¹ Zákon v poznámce odkazuje na zákon č. 18/2004 Sb., o uznávání odborné kvalifikace a jiné způsobilosti státních příslušníků členských států Evropské unie a některých příslušníků jiných států a o změně některých zákonů (zákon o uznávání odborné kvalifikace), ve znění pozdějších předpisů. Tento zákon upravuje uznávání odborné kvalifikace a jiné způsobilosti vyžadované pro výkon činnosti na území České republiky, pokud byla taková kvalifikace získána nebo činnost vykonávána na území jiného členského státu Evropské unie nebo státu, který je smluvní stranou Dohody o Evropském hospodářském prostoru, nebo Švýcarské konfederace. V § 1 odst. 2 vymezuje přitom osoby, u kterých k takovému uznání dochází. Jedná se především o státní příslušníky členského státu Evropské unie nebo smluvního státu Dohody o Evropském hospodářském prostoru nebo Švýcarské konfederace, o osoby s trvalým pobytem na území České republiky a jejich rodinné příslušníky.

⁶² zákon č. 18/2004 Sb., o uznávání odborné kvalifikace a jiné způsobilosti státních příslušníků členských států Evropské unie a některých příslušníků jiných států a o změně některých zákonů (zákon o uznávání odborné kvalifikace), ve znění pozdějších předpisů

⁶³ Jsou zveřejněny na adrese

<http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?o=23&j=33&k=5867&d=325902>

4.3 Zahájení a průběh mediace

4.3.1 Proces mediace

4.3.1.1 Výběr mediátora

Jak bylo uvedeno výše, mediace je dobrovolná. Předpokladem jejího zahájení tak je dohoda účastníků, že se konflikt mezi nimi pokusí vyřešit při mediaci. Výhody takového postupu důvodová zpráva k návrhu zákona o mediaci formuluje do čtyř bodů:

- mediace ponechává účastníkům kontrolu nad procesem řešení konfliktu a podobou konečného výsledku,
- je časově a ekonomicky úsporná, jelikož probíhá bez dlouhých čekacích lhůt a za nižších finančních nákladů,
- snižuje napětí, se kterým účastníci přicházejí k mediátorovi, a nevytváří ovzduší napětí situace „buď já, nebo on“, ale vytváří prostor pro případnou budoucí spolupráci,
- důvěrné informace uchovává mezi zúčastněnými.⁶⁴

Zmíněné výhody bychom mohli doplnit o další, a to

- mediace umožňuje kreativně hledat řešení konfliktu,
- je dobrovolná a účastníci nebo kterýkoli z nich ji mohou kdykoli ukončit.

Právě možnost hledat kreativně řešení konfliktu je jednou z hlavních výhod mediace. Přístup mediátora, při kterém si účastníci mediace uvědomují skutečnost, že jim někdo naslouchá a rozumí, způsobuje uklidnění účastníků. Jejich emoce, které jim dosud bránily ve vnímání druhé strany, jejich požadavků a důvodů, které druhou stranu k nim vedou, opadávají. Mediační dovednosti mediátora a uklidnění účastníků konfliktu otevírají nové možnosti k hledání řešení. Mediátor přitom používá techniky pomáhající k vymýšlení dalších variant, které účastníky dosud nenapadly, například brainstorming. I díky schopnosti mediace pomoci vytvořit více alternativ řešení, je mediace jako metoda řešení konfliktu úspěšná. I dobrovolnost mediace představuje její výhodu. Účastníci přistupující k mediaci vědí, že v zásadě nic neriskují, že pokud mediace

⁶⁴ Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. *Vládní návrh na vydání zákona o mediaci a o změně některých zákonů ze dne 15. června 2011. Sněmovní tisk č. 426/0*

nepovede k nalezení řešení, budou ji moci ukončit bez vynaložení vyšších nákladů a neúměrného množství času. Mediaci tak může dostat od účastníků šanci, když nabízí vhodnou alternativu ke zdlouhavému a nákladnému soudnímu řízení.

Rozhodnou-li se účastníci konflikt urovnat za pomoci mediace, nezbývá než, aby zvolili vhodného mediátora. Zákon o mediaci jim neukládá, koho si mají vybrat nebo odkud mediátor musí být. Je proto na nich, aby vybrali osobu nebo osoby, které se ujmou role mediátora. Na výběr mají z řady seznamů nebo nabídek mediačních služeb. Vybrat mohou například ze seznamu mediátorů akreditovaných Českou advokátní komorou publikovaného na stránkách komory,⁶⁵ z databáze vedené Asociací mediátorů České republiky⁶⁶ nebo mediátory nabízené Conflict Management International. Rovněž mohou využít seznam mediátorů vedený Ministerstvem spravedlnosti. Při výběru je vhodné dbát o to, aby osoba mediátora skýtala záruku, že budou naplněny výše popsané výhody mediace. Ta by měla být dána především při výběru mediátora ze seznamu mediátorů vedeného Ministerstvem spravedlnosti. Pokud budou účastníci konfliktu zamýšlet, aby mediace měla účinky na běh promlčecí doby nebo prekluzivní lhůty, budou při výběru omezeni na zapsané mediátory uvedené v seznamu mediátorů.

Jiná situace při výběru mediátora nastane, pokud soud podle § 100 odst. 3 nebo § 273 odst. 2 pís. a) zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, (dále též „OSŘ“) nařídí účastníkům, respektive tomu, kdo dobrovolně neplní soudní rozhodnutí nebo soudem schválenou dohodu o výchově nezletilých dětí, popřípadě o úpravě styku s nimi anebo rozhodnutí o navrácení dítěte, první setkání se zapsaným mediátorem. V takovém případě jsou účastníci, respektive ten, kdo neplní uvedené soudní rozhodnutí nebo soudem schválenou dohodu, nuceni vybrat zapsaného mediátora ze seznamu mediátorů. V případě nařízení setkání se zapsaným mediátorem účastníkům podle § 100 odst. 3 OSŘ dokonce předseda senátu může sám ze seznamu mediátorů zapsaného mediátora vybrat, a to v situaci, kdy se účastníci na osobě zapsaného mediátora nedohodnou.

Při výběru mediátora by účastníci měli zvažovat i obsah konfliktu, vyvážení mužského a ženského prvku, národnostního či jiného, a otázku, v jakém jazyku bude mediace vedena. Bude-li se konflikt týkat odborné záležitosti, může být vhodné zvolit jako mediátora odborníka na danou problematiku. Týkal-li by se konflikt například větší

⁶⁵ Seznam se nachází na adrese <http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=8402>.

⁶⁶ Vyhledání je možné na adrese <http://www.amcr.cz/mediatori/>.

stavby a jejího provedení, lze dát přednost výběru mediátora, který je odborně zdatný ve stavebnictví. Podobně například u vážných konfliktů týkajících se nezletilých dětí bude vhodné, aby mediátor byl psychologem.

Někdy je na místě při výběru mediátora reagovat na skutečnost, že mezi účastníky se někteří mohou cítit v menšině nebo mohou mít za to, že mediátor, stejné národnosti jako zbývající účastníci, bude na jejich straně. V takových situacích, za účelem úspěšného vedení mediace a nalezení řešení, se při výběru mediátora klade důraz na pohlaví mediátora, jeho národnost apod. tak, aby se tyto obavy rozptýlily. Za účelem vyvážení se vybírají pro mediaci i dva mediátoři, případně více mediátorů, kteří ji vedou společně. V takovém případě se mediace označuje jako „co-mediace“.

Při výběru mediátora hraje roli i skutečnost, jakými jazyky mluví účastníci konfliktu a v jaké řeči by mediace měla probíhat. V ideálním případě by totiž mediátor měl být schopen s účastníky komunikovat v jazyku, kterému rozumí on i účastníci. Jeho úkolem je totiž mimo jiné pozorovat řeč těla při komunikaci účastníka, jeho neverbální projevy při podávání sdělení. To mu účast tlumočnicka ztěžuje. Tlumočnick navíc může mít tendenci obhajovat některou ze stran nebo překládaný projev doplňovat či upravovat. Komunikace mezi mediátorem a účastníky je pak ke škodě mediace narušena. Při volbě mediátora by tak účastníci měli zvolit mediátora, který ovládá jazyk, v němž mediace bude probíhat.

4.3.1.2 Zahájení mediace

Mediaci zahajuje mediátor svým úvodním slovem. Zpravidla při něm vysvětluje povahu mediace, své postavení v ní a úlohu účastníků. Nastiňuje možnost, že v průběhu mediace požádá účastníky o vedení jednání s každým z nich odděleně, a připomíná důvěrnost mediace. Obvykle současně nastavuje pravidla komunikace se souhlasem účastníků. Usiluje přitom o nastolení důvěry.

Zahájení mediace podle zákona o mediaci zapsaným mediátorem má však významné právní dopady do běhu promlčecích dob a prekluzivních lhůt. Zákonodárce proto musel upravit zahájení mediace tak, aby bylo zřejmé alespoň

- kdy byla zahájena mediace,
- v jaké věci a

- mezi kým.

Spojil proto v § 4 ZoM zahájení mediace s uzavřením písemné smlouvy o poskytnutí mediačních služeb mezi účastníky konfliktu a mediátorem. Smlouvu nazval „smlouva o provedení mediace“. Tato smlouva bude předmětem našeho zájmu později. Na tomto místě se proto omezíme pouze na konstatování, že vzhledem k účinkům spojeným se zahájením mediace je velmi důležité, kdy k uzavření smlouvy o provedení mediace došlo. Účastníci a zapsaný mediátor by proto při jejím uzavírání měli velmi dbát na ustanovení občanského práva o okamžiku uzavření smlouvy. Jednoduchá bude situace, pokud k podpisu návrhu smlouvy o provedení mediace dojde všemi smluvními stranami při společném setkání. Bude-li však smlouva uzavírána korespondenčně, bude stanovení přesného data uzavření složitější. Podle § 44 odst. 1 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, (dále též „ObčZ“) je smlouva uzavřena okamžikem, kdy přijetí návrhu na uzavření smlouvy nabývá účinnosti. Podle § 43c odst. 2 ObčZ přijetí návrhu na uzavření smlouvy nabývá účinnosti okamžikem, kdy vyjádření souhlasu s obsahem návrhu dojde navrhovateli. Přijetí návrhu navíc musí být včasné, tzn. návrh musí být přijat ve lhůtě stanovené navrhovatelem k přijetí návrhu a nebyla-li určena, v přiměřené době.⁶⁷ Za podmínek stanovených v § 43b odst. 3 a 4 ObčZ může i pozdní přijetí návrhu mít účinky včasného přijetí a dojde tak k uzavření smlouvy. V praxi tak smlouva o provedení mediace bude uzavřena okamžikem, kdy návrh smlouvy podepsanými všemi smluvními stranami bude doručen poslední z nich. Někdy může být určení tohoto okamžiku obtížné. Zákon o mediaci přitom neumožňuje určit jiný okamžik zahájení mediace, například ve vazbě na účinnost smlouvy, kterou by strany mohly sjednat nebo na první jednání, při kterém se po uzavření smlouvy o provedení mediace setkají. Lze tedy doporučit uzavření smlouvy o provedení mediace všemi smluvními stranami při společném setkání nebo obezřetný postup při jejím korespondenčním uzavírání.

4.3.1.3 Fáze mediace

Mediace je neformálním procesem, který se odlišuje od soudního nebo jiného řízení. Členové pracovní skupiny se proto při tvorbě návrhu zákona o mediaci shodli,

⁶⁷ § 43b ObčZ

že právní úprava by měla obsahovat pouze základní zásady řízení, zahájení a ukončení mediace. Ze dvou zvažovaných variant, tj. první, podle které by zákon obsahoval podrobnou úpravu formálního procesu, a druhou, podle níž by zákon upravoval jen základní zásady řízení, zahájení a ukončení mediace, proto byla doporučena varianta druhá. Bylo bráno v potaz, že při svázání průběhu mediace podrobnými pravidly pro jeho průběh by nemusela mediace dospět k dohodě nebo by soud nemusel schválit výslednou dohodu z důvodu porušení zákona pro nedodržení stanoveného postupu. V takovém případě by došlo ke snížení účinků zákona o mediaci, respektu k právu a k mediaci. Podrobná úprava by mohla být překážkou pro efektivní mediace.⁶⁸ Průběh mediace, s výjimkou jejího zahájení a ukončení, proto zákon o mediaci neupravuje. Promítají se do něho z právní úpravy pouze povinnosti, které zapsanému mediátorovi ukládá zákon zejména v § 8.

Průběh mediace lze rozčlenit do několika fází. Například D. Potočková rozděluje⁶⁹ mediaci od jejího zahájení na pět fází, které označuje následovně:

1. zahájení mediace,
2. sběr informací,
3. hledání řešení,
4. společné vyjednávání,
5. tvorba dohody.

V rámci první fáze označené jako „zahájení mediace“ dochází většinou k prvnímu setkání mezi mediátorem a účastníky konfliktu. Mediátor tehdy má úvodní řeč, ve které stručně vysvětluje účastníkům podstatu mediace, svou roli, jejich úlohu a informuje je o mlčenlivosti spojené s mediací. Účastníkům obvykle sděluje, co bude následovat, a domlouvá s nimi pravidla komunikace.

V následující fázi vyzve účastníky k podání informací o jejich konfliktu. Účastníci sdělují mediátorovi svůj pohled a ten jim pozorně naslouchá. Každá z nich získává nerušený prostor k tomu, aby podrobně vylíčila své stanovisko. Mediátor později klade účastníkům otázky. Získává tak informace jednak o konfliktu, o požadavcích účastníků, ale také o potřebách a zájmech účastníků, ze kterých jejich

⁶⁸ Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. *Vládní návrh na vydání zákona o mediaci a o změně některých zákonů ze dne 15. června 2011. Sněmovní tisk č. 426/0.* s. 28 a 29

⁶⁹ POTOČKOVÁ, D. *Nejlepší je domluvit se aneb průvodce mediálním procesem.* s. 112 a 113

požadavky pramení. Na základě toho mediátor vymezuje sporné body a stanovuje, o čem bude probíhat další jednání.

Ve třetí fázi pomáhá účastníkům hledat další varianty možné dohody. Toto jednání se obvykle prolíná s další fází, při které účastníci společně s mediátorem vyjednávají o variantách řešení, ke kterému se dospělo, a o jejich konkrétních podmínkách.

Při poslední fázi se formuluje dohoda, ke které účastníci dospěli. Úkolem mediátora je hlídat, aby dohoda pokrývala vymezenou agendu jednání a aby se dalo očekávat, že bude dodržována.

Fáze zpravidla probíhají za účasti všech účastníků konfliktu a mediátora. Považuje-li to mediátor za vhodné a účastníci s tím souhlasí, mohou být vedena i jednání, při kterém se setkává mediátor s každým z účastníků samostatně. Taková jednání se obvykle označují jako „oddělené jednání“ nebo „caucus“. Ve Spojených státech amerických jsou oddělená jednání využívána velmi často, mnohdy vzápětí po zahájení mediace. V Evropě je dávana přednost společnému jednání účastníků s mediátorem a k odděleným jednáním se přistupuje později.

Výše uvedené fáze mediace mohou proběhnout při jednom setkání mezi účastníky a zapsaným mediátorem nebo mohou být rozděleny do více setkání. Jak tomu v konkrétní mediaci bude, závisí na jejím vývoji, délce jejího trvání, doporučení mediátora a rozhodnutí účastníků. Jedno setkání zpravidla trvá až tři hodiny a většina případů bývá vyřešena během dvou setkání.

4.3.1.4 Ukončení mediace

Stejně jako zahájení mediace vedené podle zákona o mediaci i její ukončení má významné právní účinky. Především promlčecí doby a prekluzivní lhůty pokračují v běhu. Je-li mediace ukončena uzavřením mediační dohody, tedy dohody, kterou se projednávaný konflikt řeší, dochází zpravidla ke změně práv a povinností účastníků. Je proto nutné, aby byl jasný okamžik, kdy k ukončení mediace došlo.

Do ukončení mediace se promítá jeden z jejích charakteristických rysů, a to dobrovolnost. Jak jsme uvedli výše, přistoupení účastníků k mediaci a pokračování v ní je na rozhodnutí a vůli účastníků. Z toho vyplývá skutečnost, že musejí mít možnost

mediaci kdykoli ukončit. Tento rys mediace se proto promítá do právní úpravy ukončení mediace obsažené v zákoně o mediaci.

Zákon v § 6 odst. 3 vyjmenovává události a právní úkony, při kterých dochází k ukončení mediace. Uvádí následující:

- a) uzavření mediační dohody,
- b) doručení písemného prohlášení zapsaného mediátora všem účastníkům konfliktu, že mediace je ukončena ze zákonem stanoveného důvodu,
- c) okamžik, kdy je zapsaným mediátorem doručeno ostatním účastníkům konfliktu písemné prohlášení jednoho z účastníků konfliktu, že v mediaci nebude nadále pokračovat,
- d) souhlasné písemné prohlášení všech účastníků konfliktu o ukončení mediace podepsané zapsaným mediátorem,
- e) uplynutí doby stanovené ve smlouvě o provedení mediace,
- f) pozastavení oprávnění k výkonu činnosti zapsaného mediátora nebo vyškrtnutí zapsaného mediátora ze seznamu mediátorů,
- g) smrt, prohlášení za mrtvého nebo zánik jedné ze stran konfliktu a
- h) smrt zapsaného mediátora nebo jeho prohlášení za mrtvého.

Na prvním místě tedy uvádí **uzavření mediační dohody**. Tímto okamžikem je naplněn účel mediace a konflikt vyřešen. Může se však stát, že mediační dohoda nebude řešit konflikt vymezený ve smlouvě o provedení mediace zcela a že některé jeho části zůstanou otevřené. Konflikt v takovém případě částečně přetrvává. Dochází i v takové situaci k ukončení mediace? Vzhledem k definici dohody o mediace obsažené v § 2 písm. f) ZoM, vymezení jejích náležitostí v § 7 ZoM a právní úpravě ukončení mediace v § 6 odst. 3 ZoM se domníváme, že i za situace, kdy mediační dohoda neřeší celý konflikt, dochází jejím uzavřením k ukončení mediace. Podle § 2 písm. f) ZoM je mediační dohoda písemná dohoda účastníků konfliktu uzavřená v rámci mediace a upravující mezi nimi práva a povinnosti. Zákon tedy nevymezuje mediační dohodu tak, že by musela upravovat všechna sporná práva a povinnosti nebo že by musela konflikt řešit v celém rozsahu. Je to tak správně, jelikož nelze klást na mediaci požadavek, aby při jejím ukončení musel být konflikt vyřešen v celém rozsahu. Pro naplnění jejího účelu je třeba v tomto směru ponechat na účastnících, zda se dohodnou na vyřešení všech sporných bodů nebo jen některých s tím, že mediaci

ukončí. Zákon o mediaci úpravou, podle které uzavřením mediační dohody týkající se jen části předmětu konfliktu se mediace končí, však mediaci svazuje. Je vhodné ponechat účastníkům možnost, aby uzavřeli dohodu o části konfliktu a ve zbytku pokračovali v mediaci, rozhodnou-li se proto. Za stávající právní úpravy v takovém případě mají dvě možnosti. Mohou buď

- ukončit mediaci uzavřením mediační dohody řešící některé části konfliktu a ve zbývajícím, neřešeném rozsahu zahájit novou mediaci, nebo
- dohodnuté částečné řešení v rámci mediaci prozatím nevkładat do mediační dohody ve smyslu a s náležitostmi uvedenými v § 7 ZoM, potvrdit si ho společným nezávazným prohlášením a až při dořešení zbývajících částí konfliktu uzavřít mediační dohodu.

Ani jeden z těchto postupů jistě není ideální. Umožňují však účastníkům konfliktu v rámci právní úpravy alespoň částečně zachovat flexibilitu mediace v otázce jejího ukončení. Nabízí se ještě úvaha, zda by nebylo možné uzavřít dohodu upravující částečně práva a povinnosti účastníků, ve které by však nebyly obsaženy všechny náležitosti mediační dohody stanovené v § 7 ZoM, tj. datum jejího uzavření, doplněné zapsaným mediátorem, a jeho podpis. V takovém případě by uzavřená dohoda zřejmě nemohla být označována za mediační dohodu ve smyslu zákona o mediaci. Jelikož § 8 odst. 1 pís. d) ZoM ukládá zapsanému mediátorovi, aby svým podpisem stvrdil mediační dohodu, která byla účastníky uzavřena v rámci mediace, a vyznačil datum, kdy byla uzavřena, není takový postup zřejmě možný.

Dále dochází k ukončení mediace **doručením písemného prohlášení zapsaného mediátora všem stranám konfliktu, že mediace je ukončena**. Jak vyplývá z § 6 odst. 3 pís. b) ZoM takové prohlášení může nebo musí zapsaný mediátor učinit jen ze zákonem stanovených důvodů. Podle § 6 odst. 1 ZoM zapsaný mediátor musí ukončit mediaci, pokud

- a) vznikne důvod pochybovat o jeho nepodjatosti nebo
- b) účastníci konfliktu se nesešli se zapsaným mediátorem déle než jeden rok.

U prvního důvodu, pro který zapsaný mediátor musí ukončit mediaci, zákon odkazuje na § 5 odst. 1 ZoM. Toto ustanovení upravuje důvody, pro které zapsaný mediátor musí odmítnout uzavření smlouvy o provedení mediace. Uvádí, že musí být dán důvod pochybovat o jeho nepodjatosti se zřetelem na poměr zapsaného mediátora

- k věci,
- k účastníkům konfliktu nebo
- jejich zástupcům.

Pokud tedy existuje takový důvod pro pochybnosti o nepodjatosti zapsaného mediátora, nemělo by vůbec dojít k zahájení mediace. Vznikne-li v průběhu mediace, je povinností mediátora doručit účastníkům konfliktu prohlášení, že mediace je ukončena. Podle § 6 odst. 2 ZoM zapsaný mediátor může ukončit zahájenou mediaci

- a) jestliže je narušena nezbytná důvěra mezi ním a některým z účastníků konfliktu nebo
- b) některý z účastníků konfliktu nezaplatil sjednanou zálohu na odměnu za provedenou mediaci a na náhradu sjednaných hotových výdajů.

Rozhodne-li se zapsaný mediátor ukončit mediaci z některého z těchto důvodů, učiní tak písemným prohlášením doručeným všem účastníkům konfliktu. Shrneme-li výše uvedené, můžeme uvést, že mediace podle § 6 odst. 3 pís. b) ZoM končí doručením písemného prohlášení zapsaného mediátora všem účastníkům konfliktu, které zapsaný mediátor musí učinit, pokud

- a) vznikne důvod pochybovat o jeho nepodjatosti z důvodu jeho poměru k věci, k účastníkům konfliktu nebo jejich zástupcům nebo
- b) účastníci konfliktu se s ním nesešli po dobu delší jak jeden rok,

nebo které zapsaný mediátor může učinit, jestliže

- c) je narušena nezbytná důvěra mezi ním a některým z účastníků konfliktu nebo
- d) některý z účastníků konfliktu nezaplatil sjednanou zálohu na odměnu za provedenou mediaci a na náhradu sjednaných hotových výdajů.

Písemné prohlášení zapsaného mediátora by přitom mělo obsahovat uvedení důvodu, pro který je mediace ukončena, jak vyplývá ze znění § 6 odst. 3 pís. b) ZoM.

Jako další okamžik ukončení mediace zákon uvádí **doručení písemného prohlášení jednoho z účastníků konfliktu, že v mediaci nebude pokračovat, ostatním účastníkům konfliktu zapsaným mediátorem.** V tomto případě se projevuje dobrovolná povaha mediace, spočívající v právu účastníků rozhodnout se, zda přistoupí k mediaci, a v právu kdykoli ji ukončit. Zákon neukládá výslovně účastníkovi, jak by měl mediaci ukončit. Má možnost se mediace neúčastnit, aniž by se ke své neúčasti

jakkoli vyjadřoval. Pokud tak bude činit, bude mediace ukončena podle § 6 odst. 1 pís. b) a § 6 odst. 3 pís. b) ZoM, tedy pokud se účastníci se zapsaným mediátorem nesejdou po dobu delší jak jeden rok, zapsaný mediátor bude povinen mediaci ukončit a učiní tak doručením svého písemného prohlášení všem účastníkům konfliktu. Bude-li však účastník usilovat o ukončení mediace (například z důvodu pokračování běhu promlčecích dob a prekluzivních lhůt nebo aby mohlo pokračovat soudní řízení přerušené na dobu mediace), nezbude mu než zaslat zapsanému mediátorovi písemné prohlášení, že v mediaci nehodlá pokračovat, i když mu takový postup zákon neukládá. Ustanovení § 8 odst. 1 pís. h) ZoM přitom dává zapsanému mediátorovi za povinnost, aby takové písemné prohlášení doručil ostatním účastníkům konfliktu. Kdyby takové prohlášení účastník zaslal sám rovnou ostatním účastníkům, tedy nikoli prostřednictvím zapsaného mediátora, nemělo by doručení prohlášení ostatním účastníkům vliv na průběh mediace. Jednak by neodpovídalo podmínkám stanoveným pro ukončení mediace v § 6 odst. 3 pís. c) ZoM a dále by o vůli ukončit mediaci nevěděl zapsaný mediátor. Můžeme si položit otázku, zda by byla mediace ukončena, pokud by účastník písemné prohlášení, že nebude dále pokračovat v mediaci, zaslal jak ostatním stranám konfliktu, tak zapsanému mediátorovi. Jistě je namístě brát při zvažování takové varianty v potaz, že rozhodne-li se jeden z účastníků konfliktu v mediaci dále nepokračovat a výslovně to písemně sdělí ostatním a zapsanému mediátorovi, další pokračování účinků mediace nemá význam. Na druhou stranu zákonodárce při tvorbě zákona zřejmě zamýšlel upravit ukončení mediace tak, aby bylo možné zjistit datum, kdy k ukončení mediace došlo, a aby toto datum věděl nejprve zapsaný mediátor. To je pochopitelné, jelikož ukončení mediace má významné právní účinky, o kterých jsme se již zmínili, a dále zapsaný mediátor proces mediace vede a měl by být prvním, kdo se dozví o rozhodnutí některého z účastníků ukončit mediaci. Rozhodnutí účastníka ukončit mediaci totiž není neobvyklé a zapsaný mediátor by měl mít možnost na ně reagovat. Mnohdy pak dosáhne toho, že účastník původně odhodlaný mediaci ukončit, své rozhodnutí změní a dá mediaci ještě šanci, v důsledku čehož je následně dosaženo dohody. V mediaci hrají roli i emoce účastníků, a tak rozhodnutí mediaci ukončit může být spíše důsledkem emocí, než toho, že by mediace nesměřovala k dosažení dohody. Úvaha, že by bylo možno ukončit mediaci i doručením prohlášení účastníka ostatním účastníkům a zapsanému mediátorovi, není v souladu s doslovným zněním § 6 odst. 3

pís. c) ZoM upravujícím ukončení mediace doručení písemného prohlášení účastníka. Přikláníme se proto k názoru, že i kdyby účastník sám doručil písemné prohlášení, že nehodlá v mediaci pokračovat, ostatním účastníkům a zapsanému mediátorovi, nedojde tím k ukončení mediace. Podle § 8 odst. 1 pís. h) ZoM bude muset zapsaný mediátor takové prohlášení sám zaslat ostatním účastníkům a teprve tímto druhým doručení písemného prohlášení dojde k ukončení mediace. Bude-li zapsaný mediátor doručovat písemné prohlášení více účastníkům konfliktu, k ukončení mediace dojde okamžikem doručení poslednímu z nich.⁷⁰

Dále mediace končí **souhlasným písemným prohlášením všech účastníků konfliktu o ukončení mediace podepsaným zapsaným mediátorem**. Zákon upravuje ukončení mediace tak, aby bylo možné ukončení mediace a okamžik jejího ukončení doložit listinou. V souvislosti s předchozími způsoby ukončení mediace ukládá proto zapsanému mediátorovi povinnost buď

- připojit svůj podpis pod mediační dohodu a vyznačit na ní datum, kdy byla uzavřena, a vydat účastníkům při ukončení mediace na jejich žádost potvrzení, že uzavřeli mediační dohodu a v jaké věci,⁷¹ nebo
- vydat účastníkům konfliktu na požádání potvrzení o tom, kdy bylo účastníkům doručeno jeho prohlášení o ukončení mediace nebo prohlášení účastníka o ukončení mediace.⁷²

Při dalším způsobu ukončení mediace, zakotveném v § 6 odst. 3 pís. d) ZoM, proto ukládá pro společné prohlášení účastníků o ukončení mediace písemnou formu a připojení podpisu zapsaného mediátora. V tomto případě však neukládá zapsanému mediátorovi povinnost připojit svůj podpis k takovému písemnému prohlášení účastníků. Je však nepravděpodobné, že by zapsaný mediátor odmítal svůj podpis připojit a tím mediaci ukončit, pokud by účastníci konfliktu byli dohodnuti na ukončení mediace. Kdyby se tak teoreticky stalo, nemohli by se domáhat, aby zapsaný mediátor svůj podpis připojil. Měli by však možnost zaslat mu písemné prohlášení, že nehodlají v mediaci pokračovat, u kterého již zákon zapsanému mediátorovi v § 8 odst. 1 pís. h) ukládá, aby ho doručil ostatním účastníkům, jak bylo uvedeno výše, a tím by k ukončení

⁷⁰ DOLEŽALOVÁ, M.; HÁJKOVÁ, Š.; POTOČKOVÁ, D.; ŠTANDERA, J. *et al. Zákon o mediaci. Komentář*. s. 35

⁷¹ § 8 odst. 1 pís. d) a g) ZoM

⁷² § 8 odst. 1 pís. e) ZoM

mediace došlo. Alternativou by samozřejmě mohla být jejich nečinnost v mediaci a s tím spojená povinnost zapsaného mediátora zaslat účastníkům písemné prohlášení o ukončení mediace, jak je upravuje § 6 odst. 1 pís. b) a § 6 odst. 3 pís. b) ZoM.

Sjednají-li účastníci se zapsaným mediátorem ve smlouvě o provedení mediace dobu, po kterou má mediace probíhat, končí mediace podle § 6 odst. 3 pís. e) ZoM **uplynutím sjednané doby**. Mají však možnost se dohodnout, že mediace bude probíhat po dobu neurčitou, jak vyplývá z § 4 odst. 2 pís. e) ZoM. Dohodnou-li se účastníci se zapsaným mediátorem, že mediace bude probíhat po dobu neurčitou, nemůže mediace skončit podle § 6 odst. 3 pís. e) ZoM, tedy uplynutím doby. Dodáváme, že dobou, po kterou má mediace probíhat, jak o ní hovoří § 4 odst. 2 pís. e) ZoM, se rozumí trvání mediace od uzavření smlouvy o provedení mediace po její ukončení podle § 6 ZoM. Nejde o čas, kdy probíhají jednání účastníků za účasti mediátora. Ta se však konají v rámci doby, kdy probíhá mediace ve smyslu § 4 odst. 2 pís. e) ZoM.

Další důvody způsobující ukončení mediace souvisí se zánikem oprávnění zapsaného mediátora vykonávat mediační činnost podle zákona o mediaci. Mediace tak končí

- a) **pozastavením oprávnění k výkonu činnosti zapsaného mediátora a**
- b) **vyškrtnutím zapsaného mediátora ze seznamu mediátorů.**

Pozastavení oprávnění k výkonu činnosti zapsaného mediátora je upraveno v § 21 ZoM. Pozastavení podle něho nastává buď

- na základě žádosti zapsaného mediátora, nebo
- z důvodu uložení kárného opatření Českou advokátní komorou podle zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů (dále též „ZA“).

Požádá-li zapsaný mediátor o pozastavení oprávnění k výkonu činnosti, dochází k pozastavení dnem, který uvede v žádosti o pozastavení, nejdříve však dnem zápisu pozastavení do seznamu mediátorů.⁷³ V případě uložení kárného opatření Českou advokátní komorou jde o situaci, která může nastat jen ve vztahu k zapsaným mediátorům, kteří jsou současně advokáty. Podle § 49b odst. 3 pís. d) ZA lze zapsanému mediátorovi, který je advokátem, za kárné provinění uložit dočasný zákaz poskytování služeb mediátora uložený na dobu 6 měsíců až 5 let. Dnem, kdy takové

⁷³ § 21 odst. 1 pís. a) ZoM

kárné opatření uložené Českou advokátní komorou bude zapsáno do seznamu mediátorů, dochází k ukončení mediace. Vzhledem k právní úpravě tak může vzniknout časová prodleva mezi uložením zákazu poskytování služeb Českou advokátní komorou a zápisem pozastavení oprávnění k výkonu činnosti do seznamu mediátorů. Nelze proto vyloučit, že zapsaný mediátor, který je současně advokátem, bude mít uložen od České advokátní komory dočasný zákaz poskytování služeb mediátora, a přesto podle zákona o mediaci bude oprávněn vykonávat činnost zapsaného mediátora. Pokud jde o účinky mediace, stanoví § 3 odst. 2 ZoM, že účinky při pozastavení oprávnění zapsaného mediátora vykonávat činnost trvají, dokud se účastníci konfliktu o pozastavení oprávnění nedozví. Zákon však omezuje dobu trvání účinků na tři měsíce a ukládá zapsanému mediátorovi, aby účastníky o pozastavení neprodleně informoval.

Při vyškrtnutí zapsaného mediátora ze seznamu mediátorů je trvání účinků mediace upraveno v § 3 odst. 2 ZoM shodně jako u pozastavení oprávnění vykonávat činnost. Případy, kdy dochází k vyškrtnutí zapsaného mediátora ze seznamu mediátorů, upravuje § 22 ZoM. Patří mezi ně

- smrt zapsaného mediátora nebo jeho prohlášení za mrtvého,
- zbavení nebo omezení zapsaného mediátora ve způsobilosti k právním úkonům,
- ztráta bezúhonnosti ve smyslu § 16 odst. 2 ZoM (nejde-li o hostujícího mediátora),
- nepodání žádosti o obnovení oprávnění k výkonu činnosti zapsaného mediátora do pěti let od pozastavení,
- podání žádosti o vyškrtnutí ze seznamu mediátorů, zjistí-li se, že zapsaný mediátor byl do seznamu mediátorů zapsán, ačkoli nesplňoval některou z podmínek pro zápis,
- odejmutí oprávnění vykonávat činnost srovnatelnou s činností zapsaného mediátora jiným členským státem Evropské unie u hostujícího mediátora.

Poslední dva důvody souvisejí vůbec s možností pokračovat v mediaci, jestliže některý z účastníků nebo zapsaný mediátor se již nemohou mediace zúčastnit. Dojde-li ke **smrti, prohlášení za mrtvého nebo zániku jednoho z účastníků konfliktu**, mediace podle § 6 odst. 3 pís. g) ZoM končí. Ve stejný okamžik zanikají i její účinky na běh promlčecích dob a prekluzivních lhůt. Nastane-li **smrt zapsaného**

mediátora nebo jeho prohlášení za mrtvého, Ministerstvo spravedlnosti ho musí podle § 22 odst. 1 pís. a) ZoM ze seznamu mediátorů vyškrtnout. Jak bylo uvedeno výše, vyškrtnutí zapsaného mediátora ze seznamu mediátorů způsobuje podle § 6 odst. 3 pís. f) ZoM ukončení mediace. Uvedením smrti nebo prohlášení za mrtvého u zapsaného mediátora jako samostatného okamžiku, kdy mediace končí, vedle vyškrtnutí ze seznamu mediátorů, zákonodárce zřejmě zamýšlel dosáhnout ukončení mediace okamžitě, tj. okamžikem smrti zapsaného mediátora nebo jeho prohlášením za mrtvého, podobně jako v případě smrti, prohlášení za mrtvého nebo zániku jednoho z účastníků. Nasvědčuje tomu i skutečnost, že v tomto případě nelze použít ustanovení § 3 odst. 2 ZoM o trvání účinků mediace, jelikož k vyškrtnutí zapsaného mediátora, dojde až po jeho smrti. Ustanovení § 3 odst. 2 ZoM přitom počítá se situací, kdy k vyškrtnutí dojde v průběhu mediace. Při smrti zapsaného mediátora nebo jeho prohlášení za mrtvého tak dojde podle našeho názoru k zániku účinků mediace okamžikem smrti, tj. dnem, kdy zemřel, nebo právní mocí rozsudku soudu o prohlášení za mrtvého.

4.3.2 Povinnosti mediátora před zahájením mediace a v jejím průběhu

Zákon o mediaci ukládá zapsaným mediátorům řadu povinností. Můžeme je rozdělovat podle různých kritérií. Ve vztahu k zahájení a průběhu mediace bude na místě je rozčlenit na

- a) **povinnosti před zahájením mediace a**
- b) **povinnosti v jejím průběhu.**

Pochopitelně existují i povinnosti, které musí zapsaný mediátor dodržovat, jak **před zahájením mediace, tak v jejím průběhu nebo i po jejím skončení**. Mezi takové patří

- povinnost používat při výkonu činnosti zapsaného mediátora označení „zapsaný mediátor“ nebo „zapsaná mediátorka“ podle § 11 ZoM,⁷⁴

⁷⁴ Vzhledem k dikci § 11 ZoM, podle které je zapsaný mediátor povinen dodržovat povinnost označení „při výkonu činnosti mediátora“, vzniká otázka, zda je povinen tak činit pouze v čase, kdy při setkání s účastníky konfliktu napomáhá při hledání řešení, nebo i jindy, například při přípravě na mediaci nebo při nabízení mediačních služeb. Slova „při výkonu činnosti mediátora“ by nasvědčovala odpovědi, že označení musí používat pouze při setkávání s účastníky, při kterých je hledáno řešení. Takový závěr by však vedl k tomu, že na písemnostech vystavených zapsaným mediátorem mimo mediační jednání

- povinnost mlčenlivosti upravená § 9 ZoM,
- povinnost neposkytovat právní služby ohledně konfliktu, ve kterém činil kroky k přípravě mediace, vede nebo vedl mediaci podle § 8 odst. 2 ZoM,
- povinnost oznámit Ministerstvu spravedlnosti změnu vybraných údajů zapsaných v seznamu mediátorů podle § 18 odst. 1 ZoM a
- povinnost soustavně se vzdělávat a prohlubovat své odborné znalosti pro řádný výkon činnosti zapsaného mediátora (§ 8 odst. 1 písm. i) ZoM).

Před zahájením mediace ukládá zákon zapsanému mediátorovi tyto povinnosti:

- a) poučit účastníky konfliktu podle § 3 odst. 4 ZoM a
- b) odmítnout ve stanovených případech uzavřít smlouvu o provedení mediace (§ 5 odst. 1 ZoM).

Mediátoři v rámci vedení mediace většinou poučují účastníky konfliktu. Činí tak zejména v první fázi procesu, pro kterou jsme výše použili označení „zahájení mediace“. Poučení je součástí přípravy účastníků na mediaci, na její průběh, na postavení mediátora a jejich úlohu při mediaci. Zákonodárce v podstatě toto obvyklé poučení činěné mediátory převzal a učinil je povinným pro zapsané mediátory. Podle § 3 odst. 4 ZoM musí před zahájením mediace zapsaný mediátor poučit účastníky:

- o svém postavení při mediaci, tedy zejména že jeho úkolem je pomáhat účastníkům v dosažení vzájemně přijatelného řešení, že musí být nestranný a nezávislý a že o konfliktu nerozhoduje,
- o účelu (tj. umožnit komunikaci a dosáhnout řešení konfliktu mimosoudní cestou) a zásadách mediace, tj. zejména dobrovolnost, neveřejnost a důvěrnost,
- o účincích smlouvy o provedení mediace a mediační dohody,
- o možnosti mediaci kdykoli ukončit,
- o odměně zapsaného mediátora a nákladech mediace.

Dále je musí výslovně poučit

(například potvrzení účastníkům nařízeného setkání se zapsaným mediátorem nebo mediační dohoda, ke které připojuje podpis po jejím uzavření) by nemusel být označen jako „zapsaný mediátor“ nebo „zapsaná mediátorka“, což nelze považovat za přijatelné. Je na místě proto povinnost vyložit tak, že poskytuje-li mediační služby nebo plní povinnost stanovenou zapsanému mediátorovi jedná se o „výkon činnosti mediátora“, jak o něm hovoří § 11 ZoM.

- o tom, že zahájením mediace není dotčeno jejich právo domáhat se ochrany svých práv a oprávněných zájmů soudní cestou a že
- za obsah mediační dohody jsou odpovědní pouze účastníci konfliktu jako její smluvní strany.

Podle § 5 odst. 1 ZoM musí zapsaný mediátor odmítnout uzavření smlouvy o provedení mediace, pokud zde existuje důvod pochybovat o jeho nepodjatosti, a to pro jeho poměr k věci, účastníkům konfliktu nebo k jejich zástupcům. Tato povinnost má význam nejen z důvodu zachování zásad mediace, zejména nestrannosti mediátora, ale také pro úspěšné dosažení účelu mediace. I kdyby zapsaný mediátor nebyl podjatý, pozdější odhalení důvodu, pro který by bylo možno o jeho nepodjatosti pochybovat, by mohlo vést ke ztrátě důvěry některého z účastníků k zapsanému mediátorovi a k ukončení mediace. I kdyby povinnost odmítnout uzavření smlouvy o provedení mediace nebyla v § 5 odst. 1 ZoM zakotvena, při respektování zásad mediace by mediátor o důvodu pro pochybnosti o jeho nepodjatosti měl účastníky informovat.

V průběhu mediace je zapsaný mediátor povinen

- a) provádět mediaci osobně, nezávisle, nestranně a s náležitou odbornou péčí (§ 8 odst. 1 pís. a) ZoM).

Osobním prováděním mediace se rozumí její výkon samotným zapsaným mediátorem. Ten se tedy při provádění mediace nemůže nechat zastoupit. Vzhledem k tomu, že mediace je zahájena uzavřením smlouvy o provedení mediace (§ 4 odst. 1 ZoM), vztahuje se tato povinnost na zapsaného mediátora až od uzavření takové smlouvy. Autoři komentáře vydaného C. H. Beck jsou jiného názoru. Podle nich již příprava mediace, s výjimkou úkonů, které s mediací souvisí a fakticky vytváří zázemí pro činnost zapsaného mediátora (například administrativního nebo ekonomického charakteru), musí být prováděna osobně zapsaným mediátorem.⁷⁵ K takovému výkladu však v zákoně nenacházíme oporu. Při zachování odborné péče se může zapsaný mediátor nechat zastoupit i při přípravě mediace. Je však zřejmé, že nutnost přistupovat k mediaci s náležitou odbornou péčí bude vyvolávat u zapsaného mediátora již před zahájením mediace úvahy, zda je možné, se nechat zastoupit při přípravě mediace, aniž by to mělo negativní vliv na další postup. Povinnost mediátora být nezávislý a nestranný při provádění mediace je důležitá pro dosažení cíle mediace, tedy dohody.

⁷⁵ DOLEŽALOVÁ, M.; HÁJKOVÁ, Š.; POTOČKOVÁ, D.; ŠANDERA, J. *et al.* *Zákon o mediaci. Komentář.* s. 42

Je důležité, aby mediátor neměl vztah k účastníkům konfliktu a aby některého z nich neupřednostňoval. Ve stejné míře by se měl věnovat všem účastníkům a dát každému z nich stejný prostor k vyjádření. Mediátor by neměl projevovat vůči jednotlivým účastníkům sympatie či antipatie. Jedině při zachování těchto pravidel může být mediace efektivní. Je proto opodstatněné, že se na zapsaného mediátora klade požadavek provádět mediace nestranně a nezávisle. Podobně povinnost provádět mediaci s dostatečnou odbornou péčí je základem pro úspěch mediace. Jedině odborné využívání mediačních technik a postupů zvyšuje šanci na dosažení dohody.

Při provádění mediace je zapsaný mediátor dále povinen

- b) respektovat názory účastníků, vytvářet podmínky pro jejich vzájemnou komunikaci a pro nalezení řešení, které zohledňuje zájmy obou účastníků a které v případě, kdy se předmět konfliktu bezprostředně týká práv nezletilého dítěte, zohledňuje zejména zájem dítěte (§ 8 odst. 1 pís. b) ZoM).

Tato povinnost je konkrétním projevem nestrannosti mediátora a charakteru mediace, že se při ní hledá oboustranně přijatelné řešení. Z uvedeného ustanovení vyplývá, že zákon narušuje nestrannost v případě, kdy se konflikt dotýká práv nezletilého dítěte. V takovém případě musí zapsaný mediátor přednostně zohledňovat zájem dítěte. Důvodem bude zřejmě skutečnost, že nezletilé dítě se neúčastní mediace, ačkoli se ho týká a její výsledek na něho bude mít dopad.

Pokud zapsaný mediátor v průběhu mediace zjistí, že by mohl být důvod pochybovat o jeho nepodjatosti, je

- c) povinen informovat účastníky o skutečnostech, pro které by mohl být důvod pro takové pochybnosti (§ 8 odst. 1 pís. c) ZoM).

Kdyby však takový důvod existoval, nikoli jen mohl být, vznikla by zapsanému mediátorovi

- d) povinnost mediaci ukončit pro vznik důvodu pochybovat o jeho nepodjatosti podle § 6 odst. 1 pís. a) ZoM.

Dále

- e) povinnost zapsaného mediátora ukončit mediaci vzniká rovněž tehdy, jestliže se účastníci s ním nesešli déle než jeden rok (§ 6 odst. 1 pís. b) ZoM).

Je rovněž povinností zapsaného mediátora

- f) stvrdit svým podpisem mediační dohodu a vyznačit na ní datum jejího uzavření (§ 8 odst. 1 pís. d) ZoM).

Zapsaný mediátor má rovněž

g) povinnost vydat účastníkům potvrzení podle § 8 odst. 1 pís. e), f) a g) ZoM, tedy na požádání potvrzení, kdy jim bylo doručeno prohlášení zapsaného mediátora nebo účastníka o ukončení mediace, a potvrzení, že uzavřeli mediační dohodu a v jaké věci a dále i bez požádání vydat účastníkům potvrzení, že se splnili uloženou povinnost prvního setkání se zapsaným mediátorem. Zákon dále ukládá zapsanému mediátorovi

- h) povinnost doručit ostatním účastníkům konfliktu písemné prohlášení účastníka, že v mediaci nebude dále pokračovat (§ 8 odst. 1 pís. h) ZoM).

Zákon tedy upravuje delší výčet povinností zapsaného mediátora. Účelem je snaha zajistit kvalitu a efektivnost mediace a jasné vymezení jejích účinků.

Výše uvedenému členění povinností zapsaného mediátora se vymyká jeho povinnost upravená v § 3 odst. 2 ZoM. Podle tohoto ustanovení je zapsaným mediátor povinen informovat účastníky konfliktu o pozastavení oprávnění vykonávat činnost zapsaného mediátora. Tato povinnost mu vzniká pozastavením oprávnění, kterým podle § 6 odst. 3 pís. f) ZoM mediace končí. Skutečnost, že má pozastaveno oprávnění tak zapsaný mediátor oznamuje účastníkům **po skončení mediace**. Tuto povinnost přitom musí vykonat neprodleně. Její splnění má důležitý dopad. Jakmile se totiž účastníci o pozastavení oprávnění zapsaného mediátora dozví, účinky zahájení mediace, tj. vliv na běh promlčecích dob a prekluzivních lhůt, skončí. Do té doby na základě § 3 odst. 2 ZoM účinky, i přes skončení mediace, trvají.

4.3.3 Doručování při mediaci

Jak uvádí důvodová zpráva k návrhu zákona o mediaci, pro potřebu stanovení začátku a konce mediace a z důvodu jejich vlivu na běh promlčecích dob a prekluzivních lhůt upravuje zákon doručování.⁷⁶ Činí tak v jednom ustanovení, a to § 12. Celý začíná slovy, že „povinnost mediátora nebo stran konfliktu doručit si mezi sebou písemnost podle tohoto zákona je splněna, pokud“. Z tohoto začátku usuzujeme,

⁷⁶ Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. *Vládní návrh na vydání zákona o mediaci a o změně některých zákonů ze dne 15. června 2011. Sněmovní tisk č. 426/0. s. 47*

že úprava doručování se týká pouze doručování, které zákon ukládá. Není přitom rozhodující, zda takovou povinnost má zapsaný mediátor nebo účastníci. Důležité však je, že musí jít o doručování mezi nimi. Konkrétně se ustanovení vztahuje na:

- a) doručení písemného prohlášení zapsaného mediátora účastníkům, že mediace je ukončena z některého z důvodů, pro které ji musí ukončit (§ 6 odst. 1 ZoM), nebo z některého z důvodů, pro které ji může ukončit (§ 6 odst. 2 ZoM),
- b) doručení písemného prohlášení jednoho z účastníků, že nebude pokračovat v mediaci, ostatním účastníkům zapsaným mediátorem (§ 8 odst. 1 pís. h) ZoM) a
- c) doručení prohlášení jednoho z účastníků, že nehodlá pokračovat v mediaci, zapsanému mediátorovi, která vyplývá z § 6 odst. 3 pís. c) ZoM.

Žádné další povinnosti doručovat si mezi sebou písemnosti zákon účastníkům a zapsanému mediátorovi neukládá. Takový výklad znění § 12 ZoM nachází opodstatnění v tom, že se jedná o zvláštní pravidlo pro doručování a je nutné z důvodu stanovení konce mediace, spojeného s účinkem na běh promlčecích dob a prekluzivních lhůt. V rozsahu doručování, které nemá vliv na ukončení mediace, pak může platit obecná právní úprava. V takovém případě se však na část doručování vztahuje právní úprava obsažená v § 12 ZoM a na část nikoli. Tento stav nepovažujeme za vhodný.

Jak bylo uvedeno v předchozím odstavci, důvodová zpráva k právní úpravě doručování uvádí, že je navržena z důvodu potřeby stanovení začátku a konce mediace. S tím však nekoresponduje skutečnost, že zákon o mediaci neklade na zapsaného mediátora, ani účastníky povinnost zasílat si písemnosti v souvislosti se zahájením mediace. Ti ji zahajují uzavřením smlouvy o provedení mediace, aniž by zákon řešil, jakým způsobem ji mají uzavřít. Jelikož musí být písemná (§ 2 pís. e) ZoM), může být uzavřena buď při osobním setkání smluvních stran, nebo korespondenčně. Zdá se, že zákonodárce měl v úmyslu umožnit využití pravidel pro doručování obsažených v § 12 ZoM i při korespondenčním uzavření smlouvy o provedení mediace. Znění § 12 ZoM je však ve zjevném rozporu s takovým záměrem.

Autoři komentáře vydaného C. H. Beck k § 12 ZoM uvádějí, že stanovenými způsoby se doručují veškeré písemnosti sepsané jak zapsaným mediátorem, tak

účastníky konfliktu „v rámci mediace“.⁷⁷ Svůj názor však blíže nerozvádějí, ani nezdůvodňují.

Vzhledem ke znění § 12 ZoM a důvodům jeho přijetí se domníváme, že právní úprava obsažená v § 12 ZoM se vztahuje pouze na doručování výše, pod písmeny a) až c) zmíněných písemností.

Zákon upravuje doručování tak, že povinnost doručit písemnost je splněna, pokud je písemnost doručena

- prostřednictvím veřejné datové sítě do datové schránky adresáta nebo
- na adresu uvedenou ve smlouvě o provedení mediace nebo
- na adresu, a to i elektronickou, kterou za účelem doručování sdělí účastníci konfliktu zapsanému mediátorovi.

První možností je tedy doručování do datové schránky adresáta. Datové schránky a doručování do nich upravuje zákon č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů, ve znění pozdějších předpisů. Datovou schránku v § 2 vymezuje jako elektronické uložení, které je určeno k doručování orgány veřejné moci, k provádění úkonů vůči orgánům veřejné moci a dodávání dokumentů fyzických osob, podnikajících fyzických osob a právnických osob. Dále ve stejném ustanovení upravuje, že datové schránky zřizuje a spravuje Ministerstvo vnitra. Samotný zákon č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů, ve znění pozdějších předpisů, umožňuje doručování mezi fyzickými osobami do jejich datových schránek. Z jeho § 3 vyplývá, že fyzické osobě zřídí Ministerstvo vnitra datovou schránku na žádost. Stejně, následující § 4 upravuje, že podnikající fyzické osobě ministerstvo zřídí datovou schránku na žádost.⁷⁸ Podmínkou pro využití první možnosti doručování podle § 12 ZoM tedy je, aby odesílatel i příjemce zprávy měli každý zřízenou datovou schránku.

Druhou možností, jak může zapsaný mediátor nebo účastník konfliktu splnit povinnost doručit písemnost účastníku konfliktu nebo zapsanému mediátorovi podle zákona o mediaci, je doručit ji na adresu uvedenou ve smlouvě o provedení mediace.

⁷⁷ DOLEŽALOVÁ, M.; HÁJKOVÁ, Š.; POTOČKOVÁ, D.; ŠTANDERA, J. *et al.* *Zákon o mediaci. Komentář.* s. 62

⁷⁸ Výjimku představují advokáti, daňoví poradci a insolvenční správci, kterým Ministerstvo vnitra musí zřídit datovou schránku bezodkladně poté, co obdrží informaci o jejich zapsání do zákonem stanovené evidence (§ 4 odst. 3 zákona č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů, ve znění pozdějších předpisů).

V případě účastníků konfliktu zákon o mediaci v § 4 odst. 2 nevymezuje, jakou adresu mají do smlouvy o provedení mediace uvést. Ať uvedou jakoukoli, lze na ni účinně doručovat. Pokud jde o adresu zapsaného mediátora, § 4 odst. 2 ZoM stanoví jako povinnou náležitost uvedení adresy místa podnikání zapsaného mediátora. Nebude-li ve smlouvě uvedena jiná adresa, než adresa místa podnikání, pak doručování zapsanému mediátorovi bude v souladu s § 12 ZoM, pokud bude písemnost zaslána na jeho adresu místa podnikání. Zákon nestanoví způsob, jakým má být písemnost na adresu zapsaného mediátora nebo účastníka doručena. Lze proto doručovat jakýmkoli způsobem. Nejčastěji samozřejmě půjde o doručování prostřednictvím držitele poštovní licence. Nejsou však vyloučeny i jiné způsoby doručování, například osobní doručení.

Poslední možností je doručení na adresu, kterou sdělí účastníci konfliktu zapsanému mediátorovi za účelem doručování. Zákon přitom výslovně připouští, že může jít i o elektronickou adresu. Způsob, jakým účastníci mají zapsanému mediátorovi adresu sdělit, zákon nestanoví. Může se tak stát jak ústně, tak písemně. Možné je i vložení takového sdělení do smlouvy o provedení mediace. Zákon upravuje možnost doručování na požadovanou adresu pouze účastníkům konfliktu, nikoli zapsanému mediátorovi. Zřejmě vychází z toho, že zapsaný mediátor by se na adrese místa podnikání měl zdržovat, a proto je třeba dát možnost sdělit adresu pro doručování pouze účastníkům konfliktu, u kterých může existovat více adres, na kterých se zdržují.

Z výše uvedeného se zdá, že zapsanému mediátorovi může být doručováno pouze na adresu místa podnikání. Může-li však podle § 12 ZoM být doručováno účastníkům konfliktu na elektronickou adresu, existuje nějaký důvod, pro který by se tak nemohlo stát i u zapsaného mediátora? Takový důvod nenacházíme. Naopak považujeme za správné, aby byla dána možnost doručovat zapsanému mediátorovi na elektronickou adresu, může-li se na elektronickou adresu doručovat účastníkům. Domníváme se, že uvede-li zapsaný mediátor ve smlouvě o provedení mediace adresu pro doručování, lze mu na ni účinně doručovat. Z § 12 ZoM dovozujeme, že taková adresa může být i elektronickou adresu. Vycházíme přitom z třetí možnosti doručování, u které se uvádí, že doručuje na adresu, „a to i elektronickou“. Z toho lze usuzovat,

že adresou se v § 12 ZoM rozumí i elektronická adresa.⁷⁹ Dále se opíráme o skutečnost, že u druhého způsobu doručování, tj. na adresu uvedenou ve smlouvě o provedení mediace, není specifikováno, na jakou konkrétní adresu má být doručováno (zda na adresu místa podnikání či jinou, kterou zapsaný mediátor ve smlouvě o provedení mediace uvede), a dále o skutečnost, že výčet náležitostí smlouvy o provedení mediace v § 4 odst. 2 ZoM je pouze demonstrativní a že tak může být ve smlouvě o provedení mediace uvedena i jiná adresa zapsaného mediátora, než adresa místa podnikání. Shrneme-li výše uvedené, bude-li ve smlouvě o provedení mediace uvedena u zapsaného mediátora adresa pro doručování, je možno podle § 12 ZoM doručovat účinně i na ni. Taková adresa přitom může být i elektronická.

Podle obecné právní úpravy obsažené v zákoně č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů,⁸⁰ doručení písemnosti nastává okamžikem, kdy dojde do sféry vlivu adresáta.⁸¹ Zákon o mediace však upravuje, jak bylo výše uvedeno, kam se má doručovat (bez ohledu na to, zda se doručovaná písemnost dostane do sféry vlivu adresáta), a dále stanoví, že se písemnost považuje za doručenu i v případě, že se adresát o doručení z důvodu okolnosti na jeho straně nedozvěděl (§ 12 i. f. ZoM).

Z výše uvedeného vyplývá, že zákon o mediaci upravuje doručování písemností ve vymezeném okruhu případů speciálně. Jde přitom o malou část doručování, ke kterému podle zákona nebo na jeho základě bude docházet. Důvodem je snaha usnadnit doručování písemnosti mající vliv na existenci účinků mediace a upravit doručování tak, aby nebylo pochyb o tom, kdy k doručení došlo. Shrneme-li poznatky, ke kterým jsme výše dospěli, jedná se o

- a) doručení písemného prohlášení zapsaného mediátora účastníkům, že mediace je ukončena z některého z důvodů, pro které ji musí ukončit

⁷⁹ Znění § 12 ZoM připouští i jiný výklad. Jestliže u třetí možnosti doručování (tj. na adresu, kterou účastníci sdělí zapsanému mediátorovi) zákon výslovně připouští možnost doručování na elektronickou adresu, zřejmě pojmem adresa v § 12 ZoM nerozumí i elektronickou adresu. Takový výklad však neodpovídá záměru zákonodárce při koncipování § 12 ZoM, tj. stanovit začátek a konec mediace a umožnit doručení, i když se osoba s listinou neseznámí. Doručování na elektronickou adresu zapsaného mediátora je s tímto záměrem v souladu.

⁸⁰ § 853 a § 43a až § 45 ObčZ

⁸¹ ŠVESTKA, J.; SPÁČIL, J.; ŠKÁROVÁ, M.; HULMÁK, M. *et al.* *Občanský zákoník I, II. Komentář*. s. 410 a 411

(§ 6 odst. 1 ZoM), nebo z některého z důvodů, pro které ji může ukončit (§ 6 odst. 2 ZoM),

- b) doručení písemného prohlášení jednoho z účastníků, že nebude pokračovat v mediaci, ostatním účastníkům zapsaným mediátorem (§ 8 odst. 1 pís. h) ZoM) a
- c) doručení prohlášení jednoho z účastníků, že nehodlá pokračovat v mediaci, zapsanému mediátorovi, která vyplývá z § 6 odst. 3 pís. c) ZoM.

Doručení může být provedeno

- prostřednictvím veřejné datové sítě do datové schránky adresáta nebo
- na jakoukoli adresu uvedenou ve smlouvě o provedení mediace nebo
- u doručování účastníkům na jakoukoli adresu, kterou za účelem doručování sdělí zapsanému mediátorovi.

Vzhledem k účinkům, které doručení výše uvedených písemností vyvolává, lze doporučit takové doručování, aby odesílatel obdržel potvrzení o odeslání a okamžiku doručení písemnosti adresátovi.

4.4 Smlouva o provedení mediace

4.4.1 Náležitosti smlouvy o provedení mediace

Zákon o mediaci smlouvu o provedení mediace definuje v § 2 nadepsaném rubrikou „základní pojmy“. Pod písmenem e) tohoto ustanovení uvádí, že smlouva o provedení mediace je písemnou smlouvou mezi stranami konfliktu a nejméně jedním zapsaným mediátorem o provedení mediace. Smlouvu o provedení mediace tedy zákon považuje za **jeden ze základních pojmů** jeho obsahu. To má své opodstatnění, jelikož jejím **uzavřením se zahajuje mediace, která je předmětem úpravy zákona** (§ 4 odst. 1 ZoM).

Jak vyplývá z § 2 ZoM smlouva o provedení mediace musí mít **písemnou formu**. Jinou zákon nepřipouští.

Je uzavírána **mezi účastníky konfliktu a jedním nebo více zapsanými mediátory**. Zákon nestanoví, zda musí být smluvními stranami všichni účastníci konfliktu či zda postačí jen někteří z nich. Vzhledem k praktickým požadavkům

vyplývajícím z mediace je nutné, aby byla uzavřena alespoň se dvěma účastníky konfliktu, a vhodné, aby mezi smluvními stranami byli všichni účastníci konfliktu. Mediace totiž může probíhat, pouze pokud budou přítomni alespoň dva účastníci, a může při ní být dosaženo úplného a trvalého řešení konfliktu především tehdy, účastní-li se jí všechny osoby, mezi kterými konflikt existuje. Smluvní stranou dále musí být alespoň jeden zapsaný mediátor. Více jich bude zpravidla v konfliktech, kde je u jednání v rámci mediace třeba dbát na vyrovnání národních, etnických, rasových prvků nebo mužského a ženského prvku. Rovněž u složitějších konfliktů, například spojených s vyššími požadavky na odbornost v určitém odvětví nebo s větším množstvím osob, bude většinou vybráno více mediátorů. Jak jsme uvedli výše, mediace, které se účastní více mediátorů, se nazývá co-mediace. Může být smluvní stranou smlouvy o provedení mediace vedle zmíněných osob i někdo další? Vzhledem k tomu, že to zákon o mediace nevyklučuje, se domníváme, že smluvní stranou smlouvy mohou být i další osoby. Může to být i praktické. Pokud se mediace nebo její části zúčastní osoba, která bude vystupovat v podobné pozici jako svědek, nebo osoba, která bude poskytovat pomoc mediátorovi v odborných záležitostech konfliktu, bude vhodné, aby její práva a povinnosti ve vztahu k mediaci byla upravena. Základní povinností, ke které by se osoby měly zavázat v zájmu zachování výhod mediace, je mlčenlivost. Je otázkou, zda vedle zapsaného mediátora by v rámci mediace jako mediátor mohl působit i mediátor nezapsaný v seznamu mediátorů, a mohl by být smluvní stranou smlouvy o provedení mediace. Zákon na tuto otázku odpověď nedává. Jelikož však takový postup nevyklučuje, je možné, aby druhým mediátorem byl při mediaci vedené podle zákona o mediaci mediátor nezapsaný v seznamu mediátorů. U něho jako u smluvní strany smlouvy o provedení mediace pak bude vhodné, upravit jeho povinnosti ve vztahu k vedení mediace tak, aby měl stejné povinnosti jako zapsaný mediátor.

Smlouvou o provedení mediace se upravují práva a povinnosti účastníků konfliktu a mediátorů při provádění mediace. Především **tak musí obsahovat** uvedení základních práv a povinností smluvních stran, tedy základní projev vůle. U mediátora půjde o závazek vést mediaci a napomáhat účastníkům konfliktu k nalezení pro ně přijatelné dohody, kterou se řeší jejich konkrétní konflikt, a u účastníků o závazek účastnit se mediace a usilovat o nalezení řešení jejich konfliktu.

Z § 4 odst. 2 ZoM vyplývá, že smlouva o provedení mediace musí obsahovat:

- a) údaje o účastnících konfliktu a mediátorovi,
- b) vymezení konfliktu, který je předmětem mediace,
- c) výši odměny mediátora nebo způsob jejího určení nebo ujednání, že mediace bude provedena bezplatně,
- d) dobu, po kterou má mediace probíhat, nebo ujednání, že bude probíhat po dobu neurčitou.

Výše uvedený výčet náležitostí smlouvy zákon uvozuje slovem „alespoň“. Počítá tedy s tím, že smlouva bude vždy obsahovat výše uvedené náležitosti, které mohou doplňovat další ujednání, které smluvní strany sjednají.

Údaje o účastnících konfliktu zákon nijak neupřesňuje. Půjde však o jejich jméno, příjmení a adresu trvalého pobytu. U zapsaného mediátora zákon stanoví, že má být uvedeno jeho jméno, popřípadě jména, příjmení a adresa místa podnikání.

Vymezení konfliktu by mělo být dostatečně konkrétní, a to vzhledem k dopadu uzavření smlouvy o provedení mediace na běh promlčecích dob a prekluzivních lhůt. Aby tomu tak bylo, bude muset být ze smlouvy zřejmé, kterých osob se konflikt týká a co je jeho předmětem. Doplnění dalších informací o konfliktu, například odkazem na soudní řízení, ve kterém je již projednáván, nebo uvedením času jeho vzniku, lze jedině doporučit.

Další náležitostí je sjednání odměny mediátora nebo způsobu jejího určení, popřípadě ujednání, že mediace bude provedena bezplatně. Odměnu zapsaného mediátora upravuje § 10 ZoM. Stanoví, že zapsaný mediátor má nárok na sjednanou odměnu, aniž by určoval, jak má být sjednána. Může být proto upravena jako časová odměna i jako paušální odměna za část mediace nebo celou mediaci. Jak vyplývá z § 4 odst. 2 pís. d) ZoM, odměna může být sjednána i tak, že bude stanoven způsob jejího určení. Je tak možné dojednat odměnu v návaznosti na různé skutečnosti. V této souvislosti se v literatuře hojně diskutuje otázka, zda a jak lze sjednat odměnu mediátora v návaznosti na úspěch.⁸² Při jejím sjednání totiž musí být dbáno na to, aby při mediaci byla zachována nestrannost a nezávislost mediátora. Odměna vázána na úspěch může přitom tyto principy narušit. Například podle P. Van Leynseele odměnu za úspěch, aniž by narušovala nezávislost a nestrannost mediátora, lze sjednat jako

⁸² například LEYNSEELE VAN, Patrick. Několik úvah o odměně mediátorů za úspěch. s. 26 – 29, nebo CHOLENSKÝ, Robert. Jak odměnit mediátora, zejména za úspěšnou mediaci? s. 29 – 32

- odměnu stanovenou procentem nebo částkou podmíněnou jen tím, že účastníci dosáhnou vyrovnání, bez ohledu na jeho výši nebo povahu,
- odměnu v podobě procent z uspořené nákladů účastníků v porovnání se soudním procesem, tedy z toho, co účastníci odhadem uspořili,
- odměnu v podobě procent z vytvořené hodnoty při mediaci, tj. z toho, co účastníci při mediaci získali, aniž by to původně žádali.⁸³

Při sjednávání způsobu určení odměny je tedy nutné dbát základních principů mediace, které se v zákoně projevují například v povinnosti zapsaného mediátora provádět mediace nezávisle a nestranně (§ 8 odst. 1 pís. a) ZoM).

Pokud jde o poslední povinnou náležitost smlouvy o provedení mediace uvedenou v § 4 odst. 2 pís. e) ZoM, tj. o stanovení doby, po kterou bude mediace probíhat, nebo určení, že bude probíhat po dobu neurčitou, je důležité uvažovat nad předpokládaným vývojem mediace. Zpravidla však nebude v možnostech smluvních stran vývoj odhadnout. Lze proto doporučit sjednávat, že mediace bude probíhat po dobu neurčitou, nebo stanovit dostatečně dlouhou dobu trvání mediace.

Obligaturní náležitosti smlouvy o provedení mediace tedy je

- a) základní projev vůle,
- b) označení účastníků konfliktu a označení mediátora a jeho adresa místa podnikání,
- c) vymezení konfliktu,
- d) určení výše odměny mediátora nebo způsobu jejího určení, případně ujednání o bezplatném provedení mediace,
- e) určení doby, po kterou bude mediace probíhat, nebo ujednání, že mediace bude probíhat po dobu neurčitou.

Smlouva o provedení mediace však může obsahovat úpravu další aspektů.

Obvyklé **fakultativní náležitosti** budou tyto:

- ujednání o záloze na odměnu zapsaného mediátora,
- sjednání povinnosti účastníků nahradit zapsanému mediátorovi hotové výdaje,
- ujednání o záloze na náhradu hotových výdajů,

⁸³ LEYNSEELE VAN, Patrick. Několik úvah o odměně mediátorů za úspěch. s. 26 – 29

- sjednání splatnosti odměny zapsaného mediátora, povinnosti nahradit hotové výdaje, zálohy na odměnu a zálohy na hotové výdaje,
- ujednání o čase a místě prvního jednání mezi účastníky a zapsaným mediátorem, pokud se nekoná po uzavření smlouvy o provedení mediace,
- závazek účastníků k mlčenlivosti,
- uvedení adres pro doručování,
- závazky mediátorů, kteří nejsou zapsanými mediátory,
- závazky třetích osob, které se budou mediace rovněž účastnit,
- smluvní pokuty pro případ porušení smluvních povinností,
- ujednání, v jakém jazyce bude mediace probíhat.⁸⁴

Smlouva o provedení mediace nemusí obsahovat sjednání způsobu, jakým bude zaplacená odměna mediátora a jakým bude uhrazena náhrada jeho hotových výdajů. Zákon totiž v § 10 odst. 2 stanoví, že účastníci odměnu i náhradu hradí rovným dílem. Pouze pokud by účastníci a zapsaný mediátor chtěli způsob zaplacení upravit jinak, museli by to ve smlouvě sjednat. Měli by však přitom dbát na zachování nestrannosti a nezávislosti zapsaného mediátora. Zákon také upravuje právo zapsaného mediátora žádat po účastnících přiměřenou zálohu na odměnu a náhradu sjednaných výdajů. Smlouva o provedení mediace by tak nemusela upravovat otázku složení zálohy. Vzhledem k někdy obtížnému určení výše přiměřené zálohy a ke skutečnosti, že zapsaný mediátor je oprávněn ukončit mediaci podle § 6 odst. 2 ZoM pouze pro nezaplacení sjednané zálohy, lze sjednání výše zálohy jedině doporučit a zapsaní mediátoři jejich sjednání ve smlouvě budou nepochybně navrhopat. Zapsaný mediátor má nárok na nahrazení pouze sjednaných hotových výdajů, jak vyplývá z § 10 odst. 1 ZoM. Pokud mu budou vznikat a nebude chtít krýt je odměnou, bude na místě, aby ve smlouvě o provedení mediace sjednal s ostatními smluvními stranami jejich nahrazení.

⁸⁴ DOLEŽALOVÁ, M.; HÁJKOVÁ, Š.; POTOČKOVÁ, D.; ŠTANDERA, J. *et al.* *Zákon o mediaci. Komentář.* s. 26

4.5 Mediační dohoda

4.5.1 Náležitosti mediační dohody

Mediační dohoda je definována v § 2 nadepsaném rubrikou „základní pojmy“. Písmeno f) uvedeného ustanovení definuje mediační dohodu jako písemnou dohodu účastníků konfliktu uzavřenou v rámci mediace a upravující mezi nimi práva a povinnosti. Mediační dohoda je tak stejně jako druhá důležitá smlouva, smlouva o provedení mediace, považována zákonem za **jeden ze základních pojmů** jeho obsahu. Je to dáno tím, že uzavření mediační dohody je cílem mediace a **končí se jím mediace, která je předmětem úpravy zákona** (§ 6 odst. 3 pís. a) ZoM).

Z § 2 pís. f) ZoM vyplývá, že mediační dohoda musí mít **písemnou formu**. V jiné formě ji uzavřít nelze.

Mediační dohoda upravuje práva a povinnosti **mezi účastníky konfliktu**. Uzavírá se proto pouze mezi nimi. Je-li v mediaci projednáván konflikt mezi dvěma účastníky, bude mediační dohoda vždy uzavřena mezi nimi. Pokud je však projednáván konflikt mezi více jak dvěma účastníky, musí uzavřít mediační dohodu všichni? Co když se dva účastníci ze tří dohodnou na řešení konfliktu a i uzavření dohody mezi nimi bude smysluplně řešit zčásti konflikt? Vzhledem ke znění první věty § 7 ZoM musíme konstatovat, že k uzavření mediační dohody je třeba, aby k ní přistoupili všichni účastníci konfliktu. Uvedené ustanovení totiž říká, že mediační dohodu uzavírají „všechny strany konfliktu“. Zákon tím sice omezuje neformálnost mediace i její možnosti, vliv zahájení mediace a jejího ukončení, tj. vliv na běh promlčecích dob a prekluzivních lhůt, však takovou právní úpravu ospravedlňuje. Zmíněným dvěma účastníkům konfliktu navíc nic nebrání, aby po ukončení mediace uzavřeli smlouvu, kterou svá práva a povinnosti upraví. Možná, že podmínka, aby mediační dohodu uzavřeli všichni účastníci konfliktu, je navíc může nutit k pokračování hledání dohody i ve vztahu k třetímu účastníkovi, ačkoli mezi sebou jsou již dohodnuti. Právní úprava tak může přispívat k posílení efektivity mediace. I bez požadavku na uzavření mediační dohody všemi účastníky konfliktu vyplývajícího z § 7 ZoM je však povinností mediátora usilovat o dosažení dohody mezi všemi účastníky. Proto i kdyby zákon

nepožadoval uzavření mediační dohody všemi účastníky, mediátor by měl mediaci k tomuto cíli vést.

Jak jsme se již zmínili, mediační dohodou je řešen konflikt mezi účastníky. Zákon o mediaci jako povinné náležitosti mediační dohody uvádí pouze

- podpisy účastníků konfliktu,
- datum jejího uzavření doplněné zapsaným mediátorem,
- podpis zapsaného mediátora.

Účastníci konfliktu by mediační dohodu k jejímu uzavření museli podepsat, i kdyby tak zákon o mediaci nestanovil. Proto pouze doplnění data uzavření smlouvy zapsaným mediátorem a jeho podpis představují zvláštní náležitosti mediační dohody. Uvedení data uzavření je důležité pro stanovení okamžiku skončení mediace a zániku jejích účinků. K podpisu zapsaného mediátora zákon uvádí, že jím stvrzuje uzavření mediační dohody v rámci mediaci. Zapsaný mediátor se tak nestává účastníkem mediační dohody a na základě jejího obsahu mu nevznikají práva a povinnosti. Není však vyloučeno, aby se i zapsaný mediátor stal účastníkem mediační dohody. Shodnou-li se na tom účastníci konfliktu s mediátorem, může i on být účastníkem mediační dohody. V takovém případě by se pod text mediační dohody měl podepsat dvakrát. Jednou jako její účastník, podruhé za účelem potvrzení, že mediační dohoda byla uzavřena v rámci mediace. Přistoupení zapsaného mediátora k mediační dohodě si lze představit například v souvislosti se sjednáním zvláštní odměny pro zapsaného mediátora při ukončení mediace.

Další náležitosti mediační dohody vyplývají z obecných právních předpisů a jsou závislé na smluvním typu, který účastníci zvolí.

Obligatořními náležitostmi mediační dohody tak jsou:

- a) povinné náležitosti smluvního typu, který je účastníky uzavírán jako mediační dohoda,
- b) datum uzavření mediační dohody doplněné zapsaným mediátorem,
- c) podpis zapsaného mediátora.

Fakultativní náležitosti jsou závislé na konkrétním obsahu dohody, ke které účastníci při mediaci dospěli.

Pokud jde o samotný obsah mediační dohody, zákon v § 3 odst. 3 stanoví, že za něho jsou **odpovědní pouze účastníci** konfliktu. Důvodem je skutečnost,

že mediátor účastníkům pouze napomáhá k dosažení dohody a podle zvyklostí na našem území zpravidla nenavrhuje řešení konfliktu. Je na účastnících, aby možná řešení hledali a navrhovali, a na mediátorovi, aby jim k tomu pomáhal.

4.5.2 Vynutitelnost mediační dohody

Mediační dohoda je uzavírána účastníky konfliktu po intenzivním hledání řešení za pomoci mediátora. Při mediaci se účastníci a mediátor nezaměřují na nalezení jakéhokoli řešení. Hledají takové, které bude přijatelné pro všechny účastníky konfliktu. Mediátor přitom v závěrečné fázi mediace hlídá, zda vybraný návrh dohody řeší všechny sporné body, a ověřuje, zda je reálné její dodržení. Mediační dohody proto většinou bývají plněny dobrovolně.

Pokud některý z účastníků mediační dohody nesplní dobrovolně závazek vzniklý na základě mediační dohody, může být její splnění vymáháno soudní cestou. Mediační dohoda je totiž vynutitelná. Vynutitelnost jejích ustanovení, respektive závazku na jejím základě vzniklých, však závisí na znění mediační dohody a právní úpravě, která na ni dopadá.

Zákon o mediaci nestanoví, kdo má formulovat jednotlivá ustanovení mediační dohody. Její znění proto mohou vytvořit samotní účastníci konfliktu, ale i jejich právní zástupci či třetí osoba. Jelikož osoby bez vzdělání v oblasti práva nemusí být vždy schopny formulovat smlouvy tak, aby byly vynutitelné, lze v zájmu trvalosti při mediaci dosaženého řešení doporučit, aby konkrétní znění mediační dohody navrhly osoby s právnickým vzděláním.

4.5.3 Vykonatelnost mediační dohody

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/52/ES ze dne 21. května 2008 o některých aspektech mediace v občanských a obchodních věcech ukládá České republice povinnost zajistit, aby bylo možné mediační dohody učinit vykonatelnými. Podle jejího článku 6 odst. 1 členské státy zajistí, aby buď strany, nebo jedna z nich s výslovným souhlasem ostatních, mohly žádat, aby byl obsah písemné dohody vzniklé z mediace učiněn vykonatelným. Připouští přitom výjimku pro případ, že obsah dohody

bude v rozporu s právem členského státu, v němž je žádost podána, nebo pokud právo takového členského státu neumožňuje vykonatelnost obsahu dohody.

Jak jsme se již výše zmínili, při tvorbě návrhu zákona o mediaci byly zvažovány tři varianty právní úpravy v otázce vykonatelnosti mediační dohody. Varianta, že by mediační dohoda byla vykonatelná ze zákona, i varianta, že by byla vykonatelná, pokud by ji sepsal zapsaný mediátor, který je současně advokátem, nebyly pracovní skupinou doporučeny. Zvolena byla varianta, podle které **není mediační dohoda vykonatelná**, ale nabude vykonatelnosti, pokud

- bude schválena soudem ve formě smíru nebo
- bude uzavřena formou notářského zápisu nebo exekutorského zápisu se svolením k vykonatelnosti.

Možnost uzavření smlouvy či dohody formou notářského zápisu nebo exekutorského zápisu se svolením k vykonatelnosti existovala již před přijetím zákona o mediaci. Sepis notářských zápisů se svolením k vykonatelnosti upravuje zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů (dále též „NotŘ“). **Notářský zápis se svolením k vykonatelnosti** upravuje oddíl druhý šesté části zákona. V § 71a až § 71c NotŘ jsou vymezeny tři typy notářského zápisu, a to:

- a) notářský zápis o právním úkonu, ve kterém se účastník zaváže splnit peněžitou pohledávku druhého účastníka vyplývající ze zakládaného závazkového právního vztahu (§ 71a odst. 1 NotŘ),
- b) notářský zápis o právním úkonu, ve kterém účastník uzná peněžitou pohledávku vyplývající z existujícího závazkového právního vztahu (§ 71a odst. 2 NotŘ) a
- c) notářský zápis o dohodě, kterou se účastník zaváže splnit pohledávku nebo jiný nárok druhého účastníka vyplývající ze závazkového právního vztahu (§ 71b NotŘ).

U všech tří může svolit účastník k tomu, aby podle nich byl nařízen a proveden výkon rozhodnutí nebo aby byly exekučním titulem. Pokud tak učiní, lze na jejich základě nařídit a provést výkon rozhodnutí nebo vést exekuci, nebude-li povinnost plněna dobrovolně.

Vzhledem k obligatorním náležitostem mediační dohody, zejména uvedení data uzavření zapsaným mediátorem a jeho podpisu, musí být nejprve uzavřena mediační dohoda. Až následně bude moci být sepsán notářský zápis se svolením k vykonatelnosti. V úvahu tak přichází sepis notářského zápisu podle § 71a odst. 2 NotŘ, a to pokud předmětem mediační dohody je zaplacení peněžité pohledávky, nebo podle § 71b NotŘ v ostatních případech.

Sepsání notářského zápisu však bude možné pouze za podmínky, že mediační dohoda není v rozporu s právními předpisy. Ustanovení § 53 odst. 1 NotŘ totiž notáři ukládá, aby odmítl provedení úkonu, pokud odporuje obecně závazným právním předpisům.

Odměnu notáře za sepis notářského zápisu upravuje vyhláška č. 196/2001 Sb., o odměnách a náhradách notářů a správců dědictví, ve znění pozdějších předpisů. Odměna se počítá z tarifní hodnoty, kterou je především hodnota předmětu úkonu. Tarifní hodnota je rozdělena do několika pásem, přičemž z každého z nich je odměna určena stanoveným procentem. Například z prvních 100 000,- Kč tarifní hodnoty činí odměna 2 %, z přebývajících částky až do 500 000,- Kč činí 1,2 %. Odměna notáře za sepis notářských zápisů se svolením k vykonatelnosti činí dvě třetiny vypočítané částky, minimálně však 1 000,- Kč.

Činnost soudních exekutorů a sepis exekutorských zápisů upravuje zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů. V době přijetí zákona o mediaci tento zákon umožňoval soudním exekutorům sepisovat exekutorské zápisy, na základě kterých mohl být nařízen a proveden výkon rozhodnutí nebo exekuce. Změna provedená zákonem č. 396/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, účinným od 1. ledna 2013 však tuto možnost soudním exekutorům odebrala. V současné době tak není možné, aby mediační dohoda se stala vykonatelnou na základě exekutorského zápisu.

Další možností, jak dosáhnout vykonatelnosti mediační dohody, je její **schválení soudem**. Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, upravuje dvě varianty takového schválení:

- a) ve smírčím řízení v podobě soudního (prétorského) smíru podle § 67 OSŘ a
- b) v rámci zahájeného občanského soudního řízení jako soudní smír podle § 99 OSŘ.

Ustanovení § 67 OSŘ upravuje postup soudu, pokud mu někdo navrhne, aby provedl pokus o smír nebo aby rozhodl o schválení uzavřeného smíru. Obrátí-li se proto účastníci mediační dohody na soud s návrhem na její schválení, může soud postupovat podle § 67 OSŘ a mediační dohodu jako uzavřený smír schválit. Předpokladem takového postupu však je, že

- věc, která je předmětem mediační dohody, patří do pravomoci soudů České republiky a že
- to připouští její povaha.⁸⁵

Povaha věci připouští uzavření smíru zpravidla tehdy, jde-li o dvoustranný právní vztah, u kterého právní předpisy nevyklučují úpravu právními úkony stran.⁸⁶ Smír tak není možné schválit

- a) ve věcech, v nichž se rozhoduje o osobním stavu, v tzv. statusových věcech, například rozvodu manželství,
- b) ve věcech, u kterých je možné zahájit občanské soudní řízení i bez návrhu a
- c) v případech, kdy je vyloučena hmotným právem úprava práv a povinností právními úkony.⁸⁷

Předpokladem schválení je i soulad mediační dohody s právními předpisy. Návrh na schválení může být podán u kteréhokoli soudu, který by byl věcně příslušný k rozhodování o věci (není tedy třeba dbát na místní příslušnost), a v případě, že věcně příslušným by byl krajský soud, lze návrh podat u kteréhokoli okresního soudu. Pokud takto bude návrh podán, soud, jemuž bude předložen, mediační dohodu schválí. Podle § 67 odst. 2 OSŘ je tak povinen učinit ve lhůtě 30 dnů ode dne, kdy mu návrh dojde. Soudní poplatek se vybere podle zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů, a to podle položky 9 bodu 2 ve výši 500,- Kč. Uvedený

⁸⁵ HÁJKOVÁ, Šárka. *Mediace v kontextu občanského soudního řízení*. s. 24

⁸⁶ DRÁPAL, L.; BUREŠ, J. *et al. Občanský soudní řád I, II. Komentář*. s. 644

⁸⁷ DOLEŽALOVÁ, M.; HÁJKOVÁ, Š.; POTOČKOVÁ, D.; ŠTANDERA, J. *et al. Zákon o mediaci. Komentář*. s. 143 a 144

bod odkazuje na bod 1 písmeno a) a dodává, že se poplatek vybere bez zřetele k tomu, co je předmětem mediační dohody. Bod 1 písmeno a) přitom uvádí, že je-li předmětem peněžité plnění do výše 25 000,- Kč, vybere se poplatek ve výši 500,- Kč. Pokud tedy nemá být přihlíženo k tomu, co je předmětem mediační dohody, a má být poplatek vybrán podle bodu 1 písmene a) položky 9, pak musí činit 500,- Kč, které uvedený bod 1 písmeno a) uvádí jako výši soudního poplatku za schválený smír uzavřený ve smírčím řízení.

Pokud účastníci mediační dohody před jejím uzavřením již zahájili občanské soudní řízení, mají možnost nechat mediační dohodu schválit soudem podle § 99 OSŘ. Podmínky pro schválení jsou stejné jako pro schválení ve smírčím řízení, tedy věc, která je předmětem mediační dohody, musí patřit do pravomoci soudů České republiky, její povaha musí připouštět schválení a mediační dohoda nebo její část, která má být schválena, není v rozporu s právními předpisy. Ke smíru může dojít jak v řízení před soudem prvního stupně, tak v odvolacím řízení.⁸⁸ Ke schválení smíru nemá soud stanovenou lhůtu. V praxi jsou však soudní smíry obvykle schvalovány ve lhůtě 30 dnů. Pokud jde o výdaje na soudní poplatek, představuje je zaplacený soudní poplatek za zahájení občanského řízení, ve kterém došlo ke schválení smíru. Vydáním usnesení, kterým se schvaluje smír, soudní řízení končí.

Z výše uvedeného vyplývá, že účastníci mají možnost učinit mediační dohodu vykonatelnou buď

- a) sepsáním notářského zápisu se svolením k vykonatelnosti, nebo
- b) podáním návrhu na její schválení v přetorském řízení podle § 67 OSŘ, nebo
- c) navržením jejího schválení jako soudního smíru v probíhajícím občanském soudním řízení podle § 99 OSŘ, které zahájili před uzavřením mediační dohody.

Vzhledem k výši nákladů spojených s takovým učiněním mediační dohody vykonatelnou, se jeví jako nejvýhodnější varianta podání návrhu na její schválení v přetorském řízení.

⁸⁸ DRÁPAL, L.; BUREŠ, J. *et al.* *Občanský soudní řád I, II. Komentář*. s. 643

Můžeme konstatovat, že stávající právní úprava je v souladu s požadavkem směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/52/ES ze dne 21. května 2008 na zajištění, aby strany nebo jedna z nich s výslovným souhlasem ostatních mohly žádat učinění obsahu mediační dohody vykonatelným.⁸⁹

4.6 Vybrané otázky mediace

4.6.1 Povinnost mlčenlivosti mediátora

Charakteristickým rysem mediace je důvěrnost. Její podstatou je neveřejnost mediačních jednání a mlčenlivost mediátora o skutečnostech, které se při mediaci dozvěděl, případně i mlčenlivost účastníků.

Směrnicí Evropského parlamentu a Rady 2008/52/ES ze dne 21. května 2008 o některých aspektech mediace v občanských a obchodních věcech bylo uloženo České republice, aby zajistila, že mediátoři a osoby zúčastněné na správě mediace nebudou muset předkládat důkazy v občanských a obchodních soudních řízeních nebo v rozhodčích řízeních ohledně informací, které vyplynuly z mediace nebo s ní souvisejí.⁹⁰ Směrnice se však vztahuje pouze na tzv. přeshraniční spory vymezené v jejím článku 2, připouští, aby se účastníci dohodli jinak, a vymezuje výjimky z uvedené povinnosti mlčenlivosti. Současně umožňuje stanovit přísnější pravidla na ochranu důvěrnosti mediace.⁹¹

Pracovní skupina při tvorbě návrhu zákona o mediaci uvažovala nad dvěma variantami úpravy mlčenlivosti. Podle první se měla povinnost mlčenlivosti vztahovat pouze na zapsaného mediátora, podle druhé i na účastníky mediace. Ačkoli se většina členů skupiny přikláněla k variantě první, předkladatel byl názoru, že zákon by měl mediaci regulovat jen v nezbytně nutné míře, uložení povinnosti mlčenlivosti účastníkům se mu jevilo jako nadbytečné a obtížně postižitelné. Bral přitom v potaz, že účastníkům nesmí být znemožněno domáhat se svého práva u soudu, bude-li mediace

⁸⁹ článek 6 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/52/ES ze dne 21. května 2008 o některých aspektech mediace v občanských a obchodních věcech

⁹⁰ článek 7 odst. 1 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/52/ES ze dne 21. května 2008 o některých aspektech mediace v občanských a obchodních věcech

⁹¹ článek 7 odst. 2 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/52/ES ze dne 21. května 2008 o některých aspektech mediace v občanských a obchodních věcech

neúspěšná, a že účastníci mají možnost upravit svou mlčenlivost smluvně. Doporučena proto byla varianta první, podle které by se povinnost mlčenlivosti měla vztahovat jen na zapsaného mediátora.⁹²

Povinnost mlčenlivosti je upravena v § 9 ZoM a je **ukládána**

- a) **zapsanému mediátorovi a**
- b) **osobám, které se podílejí se zapsaným mediátorem na zajištění přípravy a průběhu mediace.**

Takovými osobami budou nejčastěji spolupracovníci zapsaného mediátora, například asistentka či asistent, kolega mediátor či zapsaný mediátor. Jejich právní vztah k zapsanému mediátorovi přitom není podstatný. Rozhodující je skutečnost, že se podílely na zajištění přípravy nebo průběhu mediace. Domníváme se, že ze zákona se nevztahuje povinnost mlčenlivosti na případné svědky přizvané k mediaci, znalce či jiné odborníky. Naopak tlumočnický můžeme označit za osoby, které se podílejí na průběhu mediace. U nich ze zákona bude dána povinnost mlčenlivosti.

Povinnost mlčenlivosti zapsaného mediátora a výše uvedených osob se vztahuje na

- **skutečnosti, o nichž se dozvěděli v souvislosti s přípravou mediace,**
a na
- **skutečnosti, které zjistili v souvislosti s výkonem mediace.**

Není pochyb o tom, že dozví-li se zapsaný mediátor nebo výše uvedené osoby v souvislosti s přípravou nebo výkonem mediace nějakou skutečnost, o které dosud nevěděli, jsou povinni o nich mlčet. Tato povinnost pochopitelně neplatí ve vztahu k účastníkům mediace a při provádění mediace. Pokud se mediátor dozví skutečnost při odděleném jednání s jedním z účastníků, neměl by ji bez souhlasu takového účastníka sdělit ostatním. Podle názoru autorů komentáře zákona o mediaci vydaného C. H. Beck platí povinnost mlčenlivosti podle § 9 ZoM i na takovou situaci.⁹³ Souhlasíme, že zapsaný mediátor je povinen zachovávat mlčenlivost i u informací sdělených při odděleném jednání ve vztahu k ostatním účastníkům. Dovožujeme ji však z povinnosti zapsaného mediátora vykonávat mediaci s náležitou odbornou péčí

⁹² Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. *Vládní návrh na vydání zákona o mediaci a o změně některých zákonů ze dne 15. června 2011. Sněmovní tisk č. 426/0. s. 34*

⁹³ DOLEŽALOVÁ, M.; HÁJKOVÁ, Š.; POTOČKOVÁ, D.; ŠTANDERA, J. *et al. Zákon o mediaci. Komentář. s. 51*

stanovenou § 8 odst. 1 pís. a) ZoM, nikoli z § 9 ZoM. Z důvodové zprávy a ze znění § 9 ZoM vyplývá, že záměrem zákonodárce bylo upravit povinnost mlčenlivosti ve vztahu ke třetím osobám, nikoli i ve vztahu k jiným účastníkům konfliktu. Především musíme poukázat na § 9 odst. 2 ZoM, který upravuje zproštění mlčenlivosti jen všemi účastníky konfliktu. V případě skutečností zjištěných při odděleném jednání přitom zapsanému mediátorovi dává svolení ke sdělení informací ostatním účastníkům ten z nich, který je zapsanému mediátorovi sdělil, a prakticky nepřichází do úvahy zproštění všemi účastníky.

Je otázkou, zda povinnost mlčenlivosti se vztahuje i na případné listiny vzniklé v souvislosti s přípravou a výkonem mediace nebo předložené při mediaci. Mají-li osoby povinnost mlčet o skutečnostech, považujeme za logické, že povinnost se vztahuje i na listiny, které sami vytvořily, například poznámky, a na listiny, které v souvislosti s přípravou nebo výkonem mediace obdržely. Jiný výklad by vedl k absurdním situacím, při kterých by nemohly sice sdělit, co slyšely, ale musely by předložit své poznámky, ve kterých zřejmě budou zachyceny skutečnosti zjištěné v souvislosti s mediací, nebo dokumenty, které obsahují skutečnosti, o kterých jsou povinny mlčet. Má-li úprava mlčenlivosti zapsaného mediátora a osob, které se s ním podílely na zajištění přípravy a průběhu mediace, být účelná, je třeba za skutečnosti, o kterých hovoří § 9 odst. 1 ZoM, považovat i listiny.

Vztahuje se povinnost mlčenlivosti zapsaného mediátora a spolupracujících osob i na smlouvu o provedení mediace a mediační dohodu? Z výše uvedených důvodů dovozujeme, že povinnost mlčenlivosti podle § 9 ZoM se vztahuje i na tyto dokumenty.

Mlčenlivost musí být zachována, i když nebyla uzavřena smlouva o provedení mediace a mediace tak nebyla nikdy zahájena. Zákon dále výslovně stanoví, že zapsaný mediátor je povinen dodržovat mlčenlivost i poté, co bude vyškrtnut ze seznamu mediátorů a přestane tak být zapsaným mediátorem.⁹⁴

Zákon o mediaci stanoví **výjimky z povinnosti mlčenlivosti**. Zapsaný mediátor není povinen zachovávat mlčenlivost:

- byl-li všemi účastníky konfliktu, kteří se účastnili mediace, zproštěn povinnosti mlčenlivost,

⁹⁴ § 9 odst. 1 ZoM

- v nezbytném rozsahu pro řízení před soudem nebo jiným příslušným orgánem, pokud předmětem řízení je spor plynoucí z výkonu činnosti mediátora mezi ním a účastníkem konfliktu či jeho právním nástupcem,
- v rozsahu nutném pro svou obranu v kárném řízení nebo v rámci výkonu dohledu.⁹⁵

Na osoby, které se podílely na zajištění přípravy a průběhu mediace, se ustanovení o povinnosti mlčenlivosti vztahují obdobně,⁹⁶ a proto i ve vztahu k jejich povinnosti mlčenlivosti platí výše uvedené výjimky.

Další výjimky z povinnosti mlčenlivosti vyplývají z jiných právních předpisů.

Jedná se o

- povinnost vyhovovat dožadání orgánů činných v trestním řízení při plnění jejich úkolů, pokud by se zapsaný mediátor nebo spolupracující osoba nevyhověním dožadání vystavili nebezpečí trestního stíhání pro neoznámení nebo nepřekažení trestného činu,⁹⁷
- povinnost vyhovovat dožadání orgánů činných v trestním řízení při plnění jejich úkolů, pokud zapsaný mediátor nebo spolupracující osoba je oznamovatelem trestného činu.⁹⁸

Podle § 8 odst. 5 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, musí přitom dát k požadování informací orgánem činným v trestním řízení předchozí souhlas soudce. Dále je povinnost mlčenlivosti prolomena zákonem č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a to v souvislosti s

- povinností překazit spáchání nebo dokončení trestných činů vyjmenovaných v § 367, přičemž jedním ze způsobů překažení může být včasné oznámení policejnímu orgánu nebo státnímu zástupci,⁹⁹ a dále
- povinností oznámit spáchání trestných činů uvedených v § 368.¹⁰⁰

⁹⁵ § 9 odst. 2 a 3 ZoM

⁹⁶ § 9 odst. 4 ZoM

⁹⁷ § 8 odst. 1 a 4 pís. a) zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) ve znění pozdějších předpisů

⁹⁸ § 8 odst. 1 a 4 pís. b) zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) ve znění pozdějších předpisů

⁹⁹ § 367 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

¹⁰⁰ § 368 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Podle § 368 odst. 2 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, se však oznamovací povinnost nevztahuje na advokáta a jeho zaměstnance, pokud se dozví o spáchání trestného činu v souvislosti s výkonem advokacie nebo právní praxe. Jelikož advokát jako zapsaný mediátor i zaměstnanec advokáta mohou být vázáni povinností mlčenlivosti podle zákona o mediaci, je otázkou, zda jsou povinni oznámit spáchání trestného činu, o kterém se dozví v souvislosti s přípravou nebo výkonem mediace. Autoři komentáře zákona o mediaci vydaného nakladatelstvím C. H. Beck jsou názoru, že ačkoli mediační činnost není výkonem advokacie nebo právní praxe, ale jinou činností advokáta, měla by se výjimka z oznamovací povinnosti vztahovat i na něho. Důvody vidí v nutnosti komplexního pohledu na advokáta, který je zapsaným mediátorem, a v respektování jeho zákonných a stavovských povinností, které má jako advokát.¹⁰¹ Podobně lze nahlížet i na povinnost zaměstnance advokáta, který u advokáta vykonává právní praxi.

Ve vztahu k výjimkám z povinnosti mlčenlivosti § 9 odst. 5 ZoM stanoví, že mediátoři podle právních předpisů jiného členského státu Evropské unie, nesmí být nuceni porušit povinnost mlčenlivosti v rozsahu, v jakém jsou povinni ji dodržovat podle právních předpisů členského státu, na základě kterých poskytují své služby.

Je zřejmé, že zákon o mediaci upravuje povinnost mlčenlivosti v širším rozsahu, než požaduje směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/52/ES. Ta omezuje povinnost mlčenlivosti jen na přeshraniční spory a na předkládání důkazů v občanských a soudních řízeních nebo v rozhodčích řízeních mediátorem a osoby zúčastněnými na řízení. Domníváme se, že zákonodárce měl dát přednost variantě, ke které se přikláněla pracovní skupina, a měl v zákoně o mediaci upravit i povinnost mlčenlivosti účastníků konfliktu. Důvěrnost je jednou ze zásadních výhod mediace a zákonné zakotvení povinnosti mlčenlivosti v širším rozsahu by přispělo k jejímu častějšímu využívání a naplňování jejího cíle, kterým je dohoda o řešení konfliktu.

¹⁰¹ DOLEŽALOVÁ, M.; HÁJKOVÁ, Š.; POTOČKOVÁ, D.; ŠTANDERA, J. *et al.* *Zákon o mediaci. Komentář.* s. 52

4.6.2 Povinnost soudu upozornit účastníky na možnost využití mediace

Zákon o mediaci svou druhou částí změnil zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů. Mimo jiné nově uložil soudům v občanských soudních řízeních **povinnost upozornit** účastníky na možnost využití mediace podle zákona o mediaci. Tato změna má pro mediaci na území České republiky velký význam. Mediace u nás není všeobecně známá a u osob, které o ní pouze slyšely, se lze často setkat s pesimismem vůči její použitelnosti a jejím možnostem. V důsledku zakotvení povinnosti soudů upozornit účastníky řízení na možnost přistoupit k mediaci, se však budou další osoby o mediaci dozvídat. Navíc od osob, ke kterým obvykle chovají respekt. Mediace by i díky upozorňování ze strany soudů mohla více vstoupit do povědomí společnosti a získat větší legitimitu.

Povinnost upozornit účastníky řízení na možnost využití mediace promítnul zákon o mediaci do § 99 odst. 1 OSŘ a do § 114a odst. 2 pís. b) OSŘ. Ustanovení **§ 99 OSŘ** upravuje uzavření soudního smíru. Poslední věta jeho prvního odstavce ukládá předsedovi senátu, aby

- **upozornil účastníky řízení na možnost využití mediace podle zákona o mediaci, je-li to s ohledem na povahu věci vhodné.**

Podobně **§ 114a odst. 2 pís. b) OSŘ** ukládá předsedovi senátu, aby v rámci přípravy jednání tak, aby bylo možné věc rozhodnout při jediném jednání,

- **upozornil účastníky řízení na možnost využití mediace podle zákona o mediaci, je-li to vhodné.**

Obsah povinnosti je tedy v obou případech stejný. Předseda senátu musí za splnění podmínky upozornit účastníky řízení na možnost využití mediace. Upozornění by přitom mělo směřovat na mediaci podle zákona o mediaci, nikoli na mediaci prováděnou mimo jeho rámec. Jakým způsobem předseda senátu účastníky upozorní, ponechává právní předpis na něm. Z hlediska okamžiku, kdy takové upozornění musí učinit, se však výše uvedená ustanovení liší. U upozornění podle § 99 odst. 1 OSŘ zákon nestanoví, kdy je povinností předsedy senátu ho učinit, zatímco povinnost upozornit upravená v § 114a odst. 2 pís. b) OSŘ je spojena s přípravou na jednání. Podle § 114a odst. 2 pís. b) OSŘ tedy předseda senátu upozorňuje jen v rámci přípravy jednání. Podle § 99 odst. 1 OSŘ může upozornit i jindy.

Podmínkou, při jejímž splnění vzniká předsedovi senátu povinnost upozornit účastníky řízení podle § 99 odst. 1 OSŘ, je **vhodnost takového upozornění s ohledem na povahu věci**. Povahu věci podle našeho názoru představuje nejen přípustnost řešit věc soudním smírem, jak jsme o ní hovořili výše, ale také vhodnost konfliktu k mediaci. Považujeme totiž za důležité pro širší uplatnění mediace a pro naplnění účelu stanovení této povinnosti předsedovi senátu, aby se účastníci řízení obraceli na zapsané mediátory pouze s konflikty, které jsou vhodné k mediaci. V opačném případě, třeba i v důsledku upozorňování podle § 99 odst. 1 OSŘ na možnost přistoupení k mediaci, může mediace ve větším než obvyklém rozsahu končit bez uzavření dohody. To může mít za následek nezakotvení mediace jako účinného nástroje řešení konfliktů v České republice, nechť soudců upozorňovat účastníky na možnost využití mediace a v konečném důsledku i určitou míru ztráty důvěry účastníků řízení vůči soudu. Je v zájmu jak soudců, tak mediace, aby účastníci byli upozorňováni na možnost využití mediace, pokud je konflikt vhodný pro mediaci.

Podle Ch. W. Moore je konflikt vhodný k mediaci, jestliže

- emoce účastníků jsou intenzivní a brání dosažení dohody,
- vážne komunikace účastníků a ti to nejsou schopni změnit,
- špatná pochopení a stereotypy překáží přínosné komunikaci,
- opakovaná negativní chování vytváří překážky,
- existují vážná nedorozumění v tom, jaké informace jsou důležité, jak mají být hodnoceny,
- spor má několik bodů a účastníci se nemohou shodnout na pořadí a kombinaci, ve kterých by měly být řešeny,
- účastníci vnímají nebo mají neslučitelné zájmy, u kterých mají problémy s jejich sladěním,
- účastníci vnímají nebo mají rozdíly v hodnotách, které je rozdělují,
- účastníci nevyjednávají, špatně při vyjednávání postupují nebo nepostupují při vyjednávání tak, aby využili všechny možnosti,
- účastníci se nedokážou dohodnout na struktuře nebo místě vyjednávání nebo

- účastníci mají problémy se zahájením vyjednávání nebo dospěli do slepé uličky při vyjednávání.¹⁰²

D. Potočková vymezuje jako konflikt vhodný k mediaci podle zákona o mediaci tehdy, kdy

- a) vztahy mezi účastníky jsou dlouhodobé a vzájemně propojené (například rodinné nebo obchodní vztahy),
- b) účastníci upřednostňují projednání v soukromí,
- c) mezi účastníky není výrazné nerovnoměrné postavení, neexistuje mezi nimi mocenská nevyváženost,
- d) účastníci jsou schopni samostatného uvažování,
- e) jiné způsoby řešení konfliktu by nemusely přinést očekávaný výsledek a předmět konfliktu nemá povahu trestné činnosti.¹⁰³

V případě povinnosti stanovené v § 114a odst. 2 pís. b) OSŘ zákon neklade stejnou podmínku pro vznik této povinnosti jako v § 99 odst. 1 OSŘ. Stanoví, že předseda senátu účastníky upozorní na možnost využití mediace podle zákona o mediaci, **je-li to vhodné** (nikoli je-li to vhodné s ohledem na povahu věci). V tomto případě musí tedy pro splnění podmínky být dána vhodnost nejen z pohledu povahy věci, jak jsme o ní hovořili výše, ale i z jiných aspektů, například vzhledem k potřebám přípravy jednání.

Budou-li soudy upozorňovat účastníky řízení na možnost přistoupení k mediaci podle zákona o mediaci u konfliktů, které jsou vhodné k mediaci, může tato povinnost velmi přispět k naplnění jednoho z důvodů přijetí zákona o mediaci, a to odbřemenění soudů.

4.6.3 První setkání s mediátorem nařízené soudem

Zákon o mediaci svou druhou částí doplnil zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, o **možnost soudu** nařídit účastníkům první setkání se zapsaným mediátorem. Podobně jako u povinnosti upozornit účastníky řízení na možnost využití mediace, kterou zákon o mediaci přinesl do českého právního řádu, i tato změna je pro mediaci na území České republiky významná. Umožní, aby se

¹⁰² MOORE, W. CH. *The Mediation Process: practical strategies for resolving conflict*. s. 13 a 14

¹⁰³ POTOČKOVÁ, D. *Nejlepší je domluvit se aneb průvodce mediačním procesem*. s. 123 a 124

veřejnost dozvídala o mediaci od osob, které obvykle požívají respekt. Nepochybně pomůže zvýšit legitimitu mediace a její častější využívání.

Právo předsedy senátu nařídit účastníkům první setkání se zapsaným mediátorem je zakotveno v § 100 odst. 3 OSŘ, § 114c odst. 3 pís. d) OSŘ a § 273 odst. 2 pís. a) OSŘ. Podle **§ 100 odst. 3 OSŘ** může předseda senátu

- **účastníkům nařídit první setkání se zapsaným mediátorem v rozsahu tří hodin, je-li to účelné a vhodné.**

Nařízení prvního setkání tedy právní úprava podmiňuje tím, že to musí být **účelné a vhodné**. Výše jsme se zabývali vhodností upozornění na možnost využití mediace podle zákona o mediaci. Závěry platí i zde. Především tedy konflikt mezi účastníky musí být vhodný k řešení v rámci mediace. Vhodnost je však třeba posuzovat i z jiných hledisek. Zda bude nařízení prvního setkání účelné, bude záviset na přístupu účastníků k řešení sporu. Souhlasíme s názorem, že je v této souvislosti třeba sledovat, zda alespoň jeden z účastníků je připraven spolupracovat při hledání mimosoudního řešení konfliktu.¹⁰⁴

Jak je zřejmé ze znění § 100 odst. 3 OSŘ, nařízeno může být setkání **pouze se zapsaným mediátorem**, nikoli tedy s mediátorem, který působí mimo rámec zákona o mediaci. Tato skutečnost se promítá i do povinnosti soudu vybrat zapsaného mediátora. K tomu je soud povinen, pokud si zapsaného mediátora nevyberou sami účastníci. Proto jestliže si účastníci zapsaného mediátora nezvolí, ukládá zákon soudu, aby zapsaného mediátora vybral ze seznamu mediátorů. Vzhledem k charakteru mediace lze doporučit, aby výběr zapsaného mediátora byl ponechán na účastnících. Pouze v případě, že by sami projevili přání nebo některý z nich, aby byl zapsaný mediátor vybrán soudem, bude na místě určení zapsaného mediátora soudem. Zákon však takový postup neumožňuje a ukládá povinnost soudu zapsaného mediátora zvolit, pokud se na něm účastníci bez zbytečného odkladu neshodnou. Je na místě zvažovat, zda v situaci, kdy se účastníci nedohodnou na výběru zapsaného mediátora a žádný z nich nestojí o to, aby byl zapsaný mediátor vybrán soudem, je vůbec účelné nařídit první setkání se zapsaným mediátorem.

V souvislosti s povinností soudu vybrat zapsaného mediátora si lze klást otázku, zda musí soud zvolit zapsaného mediátora se zaměřením na rodinnou mediace,

¹⁰⁴ DOLEŽALOVÁ, M.; HÁJKOVÁ, Š.; POTOČKOVÁ, D.; ŠTANDERA, J. *et al.* *Zákon o mediaci. Komentář.* s. 147 a 148

jedná-li se o konflikt vyplývající z rodinných vztahů. Domníváme se, že nikoli. Zákon o mediaci totiž v žádném ze svých ustanovení neupravuje, že by rodinnou mediaci mohli vést pouze zapsaní mediátoři se zaměřením na rodinnou mediaci. Právní úprava zkoušky z rodinné mediace a zápisu zaměření na rodinnou mediaci do seznamu mediátorů zjevně sleduje jen účel umožnit zapsaným mediátorům specializaci v tomto směru a její zviditelnění v seznamu mediátorů.

Podle poslední věty § 100 odst. 3 OSŘ nelze první setkání se zapsaným mediátorem nařídít, pokud je platné předběžné opatření ve věcech domácího násilí podle § 76b OSŘ. Nařízení prvního setkání s mediátorem v takových případech by ani nebylo vhodné. I kdyby tedy poslední věta výslovně nezakazovala nařízení prvního setkání, neměl by soud první setkání nařizovat vzhledem k tomu, že by to nebylo vhodné.

Z důvodové zprávy k návrhu zákona o mediaci vyplývá, že **prvním setkáním** nebylo zamýšleno mediační jednání.¹⁰⁵ Je to zřejmé i z obsahu zákona o mediaci, jelikož podmínkou zahájení mediace je uzavření smlouvy o provedení mediace mezi účastníky a zapsaným mediátorem.¹⁰⁶ Při setkání mezi účastníky a zapsaným mediátorem nařízeného soudem přitom nevzniká jak účastníkům, tak zapsanému mediátorovi povinnost uzavřít smlouvu o provedení mediace. Ani by nebylo vhodné, aby účastníci a zapsaný mediátor byli nuceni zahájit mediaci. V této souvislosti je třeba připomenout jeden z charakteristických rysů mediace, a to dobrovolnost. Je pro mediaci typická a současně představuje jednu z jejích výhod. Povinným zahájením mediace by byla narušena. První setkání by tak mělo obsahovat přípravu účastníků na mediaci. Zapsaný mediátor při něm může například poskytnout základní informace o mediaci, o jejích výhodách a účincích nebo účastníci se zapsaným mediátorem mohou sjednávat podmínky smlouvy o provedení mediace. Nabízí se rovněž možnost splnění povinností, které zapsaný mediátor má před zahájením mediace, tj. poučit účastníky podle § 3 odst. 4 ZoM, případně odmítnout uzavření smlouvy o provedení mediace podle § 5 ZoM. Účelem prvního setkání by však především mělo být získání důvěry účastníků k mediaci a zapsanému mediátorovi a jejich rozhodnutí uzavřít smlouvu o provedení mediace.

¹⁰⁵ Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. *Vládní návrh na vydání zákona o mediaci a o změně některých zákonů ze dne 15. června 2011. Sněmovní tisk č. 426/0. s. 50 a 51*

¹⁰⁶ § 4 odst. 1 ZoM

Vzhledem k náplni prvního setkání účastníků se zapsaným mediátorem, je překvapivé, že § 100 odst. 3 OSŘ stanoví **rozsah setkání v délce tří hodin**. Takový rozsah je zbytečně dlouhý. V důvodové zprávě k návrhu zákona o mediaci navrhovatel vysvětluje, že rozsah tří hodin byl zvolen po konzultacích s odborníky na mediaci, kteří se shodují v tom, že tři hodiny jsou minimální dobou, ve které je možné provést mediaci a uzavřít mediační dohodu.¹⁰⁷ To je nepochybně pravda. Je-li náplní prvního setkání informování účastníků, získání důvěry, sjednání smlouvy o provedení mediace apod., proč se uvažovalo nad časem nejméně nutným k vedení mediace a dosažení dohody? Navrhovatel v důvodové zprávě dále uvádí, že po uplynutí tří hodin, po které zapsanému mediátorovi náleží odměna, jejíž výše bude stanovena vyhláškou, bude na rozhodnutí stran, zda budou v mediaci pokračovat za podmínek, které si se zapsaným mediátorem dohodnou. A dodává, že cílem této úpravy je, aby „mediátor poskytoval stranám své služby za sníženou odměnu“.¹⁰⁸

Odměnu zapsaného mediátora upravuje § 10 ZoM. Podle jeho odstavce 3 platí, že nařídí-li soud účastníkům řízení první setkání se zapsaným mediátorem, náleží mediátorovi odměna stanovená prováděcím právním předpisem, nedohodnou-li se účastníci řízení se zapsaným mediátorem jinak. Z § 10 odst. 3 ZoM vyplývá, že odměnu zapsaného mediátora může stanovit prováděcí právní předpis pouze pro případ prvního setkání nařízeného soudem. Jak jsme uvedli výše, takové setkání nepředstavuje mediační jednání, jemuž musí předcházet uzavření smlouvy o provedení mediace. Pokud účastníci v průběhu prvního setkání uzavřou smlouvu o provedení mediace, musí v ní dohodnout výši odměny nebo způsob jejího určení, případně, že mediace bude provedena bezplatně, jak jim ukládá § 4 odst. 2 písm. d) ZoM. Tím se dohodnou se zapsaným mediátorem na výši odměny za provádění mediace a vyloučí tak úpravu výše odměny prováděcím právním předpisem.¹⁰⁹ Prováděcím právním předpisem stanovená výše odměny (v současné době 400,- Kč za započatou hodinu práce) se tak nemůže stát odměnou za provádění mediace, jak zamýšlel zákonodárce. Její výše bude odměnou za mediaci, pouze tehdy, dohodnou-li účastníci se zapsaným mediátorem odměnu stejným způsobem a ve stejné výši ve smlouvě o provedení mediace. Záměru

¹⁰⁷ Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. *Vládní návrh na vydání zákona o mediaci a o změně některých zákonů ze dne 15. června 2011. Sněmovní tisk č. 426/0*. s. 51

¹⁰⁸ Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. *Vládní návrh na vydání zákona o mediaci a o změně některých zákonů ze dne 15. června 2011. Sněmovní tisk č. 426/0*. s. 51

¹⁰⁹ vyhláška č. 277/2012 Sb., o zkouškách a odměně mediátora

zákonodárce dosáhnout poskytování mediačních služeb v prvních třech hodinách za sníženou odměnu tak není právní úpravou dosaženo. Podle našeho názoru je to tak správně, jelikož je na účastnících a zapsaném mediátorovi jako osobám soukromého práva, aby se dohodli, za jakých podmínek bude mediace provedena.

Z výše uvedeného vyplývá, že délka prvního setkání byla stanovena mimo jiné s cílem, aby v její době mohla běžet mediace. Vezmeme-li v potaz výše popsané nedotažení záměru zákonodárce a skutečnost, že mediace je v zásadě dobrovolná, je na místě vykládat ustanovení § 100 odst. 3 OSŘ tak, že tři hodiny je maximální rozsah, ve kterém soud může první setkání nařídit.

Podle § 202 odst. 1 pís. p) OSŘ **není přípustné odvolání** proti usnesení o nařízení prvního setkání se zapsaným mediátorem. Nařídí-li soud první setkání podle § 100 odst. 3 OSŘ, **přeruší řízení** na dobu nejdéle tři měsíců. Podle § 111 odst. 3 soud v řízení pokračuje pouze na návrh po uplynutí tří měsíců. V případě, že to vyžadují zájmy nezletilého dítěte, může pokračovat i bez návrhu před uplynutím této lhůty. Pokud návrh na pokračování v řízení nebude podán do jednoho roku od přerušování řízení, řízení soud musí zastavit.

Odměna zapsaného mediátora za první setkání nařízené soudem patří mezi náklady řízení (§ 137 odst. 1 OSŘ).

Pokud je nařízeno první setkání se zapsaným mediátorem osobě, které bylo přiznáno osvobození od soudních poplatků, platí odměnu za tohoto účastníka Česká republika. Odměna bude stanovena podle prováděcího předpisu k zákonu o mediaci.¹¹⁰

Odmítne-li účastník zúčastnit se prvního setkání se zapsaným mediátorem na základě nařízení prvního setkání soudem, může se tato skutečnost promítnout do rozhodování o náhradě nákladů řízení. Podle § 150 OSŘ v takovém případě nemusí soud výjimečně zcela nebo zčásti přiznat účastníkovi náhradu nákladů řízení. Pokud však vážný důvod bránil účastníkovi zúčastnit se prvního setkání, ustanovení § 150 OSŘ se nepoužije. Takovým vážným důvodem může být například nemoc nebo úraz, které znemožnily jeho účast na prvním setkání.

Druhým ustanovením, které umožňuje soudu nařídit účastníkům první setkání se zapsaným mediátorem je **§ 114c odst. 3 pís. d) OSŘ**. Umožňuje v rámci přípravného jednání předsedovi senátu

¹¹⁰ vyhláška č. 277/2012 Sb., o zkouškách a odměně mediátora

- **nařídít účastníkům první setkání se zapsaným mediátorem podle § 100 odst. 3 OSŘ, je-li to účelné a vhodné.**

Vzhledem ke znění § 114c odst. 3 pís. d) OSŘ a odkazu na § 100 odst. 3 OSŘ o této variantě nařízení prvního setkání platí, co jsme uvedli výše k nařízení prvního setkání účastníků se zapsaným mediátorem podle § 100 odst. 3 OSŘ, s jediným rozdílem, že v tomto případě může předseda senátu přistoupit k nařízení v rámci přípravného jednání.

Další možnost nařídít první setkání se zapsaným mediátorem upravuje § 273 odst. 3 pís. a) OSŘ. Zde je stanoveno, že soud

- **může nařídít první setkání se zapsaným mediátorem v rozsahu tří hodin „tomu, kdo neplní dobrovolně soudní rozhodnutí nebo soudem schválenou dohodu o výchově nezletilých dětí, popřípadě o úpravě styku s nimi anebo rozhodnutí o navrácení dítěte“, je-li to účelné.**

Důvodová zpráva se k této možnosti nařízení prvního setkání se zapsaným mediátorem nevyjadřuje. U tohoto ustanovení oproti předchozím dvěma možnostem nařízení prvního setkání první setkání může být nařízeno pouze povinnému v rámci výkonu rozhodnutí. Pokud se k zapsanému mediátorovi dostaví jen on, stěžlí může být v rámci setkání uzavřena smlouva o provedení mediace a zahájena mediace. Chybí totiž další účastník konfliktu. Nezletilé dítě, kterého se záležitost týká, se pochopitelně mediace účastnit nebude. Je však nutné, aby se jí zúčastnil oprávněný. Dostaví-li se tedy na základě nařízení prvního setkání pouze povinný, bude na zapsaném mediátorovi, aby inicioval setkání i s oprávněným.

Soud může nařídít první setkání v tomto případě, je-li to účelné. Soud by tedy měl přistupovat k nařízení prvního setkání za předpokladu, že povinný nebo oprávněný nebudou zcela odmítat setkání se zapsaným mediátorem.

Pokud jde o délku nařízeného prvního setkání, lze na ni vztáhnout závěry uvedené u první možnosti nařízení prvního setkání podle § 100 odst. 3 OSŘ. Délku tři hodiny je tedy třeba vykládat jako maximální možný rozsah, v jakém může být setkání nařízeno.

Pokud první setkání povinného se zapsaným mediátorem platila Česká republika, má podle § 270 odst. 3 OSŘ nárok vůči povinnému na nahrazení odměny zapsaného mediátora za první setkání, kterou zaplatila.

Shrneme-li výše uvedené, můžeme konstatovat, že soudu je dána možnost nařídít účastníkům řízení nebo povinnému první setkání se zapsaným mediátorem až v rozsahu tří hodin. Při tomto setkání by měly být zapsaným mediátorem a účastníky činěny kroky k přípravě mediace a nejde o mediaci jako takovou. Přínosem této právní úpravy je nechybně skutečnost, že umožňuje soudu poslat účastníky konfliktu za zapsaným mediátorem a mediaci poskytnout větší míru legitimacy. Rizikem je, že budou-li soudy nařizovat první setkání s mediátorem v případech nevhodných k mediaci, možné přínosy mediace nenastanou.

4.6.4 Dopady mediace na běh promlčecích dob a prekluzivních lhůt

4.6.4.1 Běh promlčecích dob a prekluzivních lhůt podle občanského zákoníku

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/52/ES ze dne 21. května 2008 o některých aspektech mediace v občanských a obchodních věcech ukládá České republice, aby zajistila, že účastníkům konfliktu, kteří přistoupí k mediaci za účelem urovnání konfliktu, nebude v zahájení soudních nebo rozhodčích řízení ve stejné věci po mediaci bránit uplynutí promlčecí doby nebo prekluzivní lhůty během mediace.¹¹¹ Konkrétní podmínky právní úpravy, kterými to má Česká republika zajistit, směrnice nestanoví.

Pracovní skupina při vytváření návrhu zákona o mediaci uvažovala nad dvěma variantami úpravy účinků mediace. Podle první varianty má mít mediace vliv na běh promlčecí doby, podle druhé nemá mít žádný vliv. Jednomyslně se přitom přiklonila k variantě první. Členové uvažovali tak, že stavení běhu promlčecí doby není na překážku, jelikož mediace bude probíhat pouze se souhlasem všech účastníků a dává prostor ke smírnému vyřešení. Navíc některé mediace by v důsledku uběhnutí promlčecí doby mohly skončit neúspěšně, jelikož by účastník, jemuž by uplynutí promlčecí doby bylo ve prospěch, nemusel mít zájem na uzavření dohody po skončení promlčecí doby. Navrhovatel zákona o mediaci proto v důvodové zprávě k návrhu zákona doporučil, aby zahájení mediace mělo vliv na běh promlčecí doby a s ohledem

¹¹¹ článek 8 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/52/ES ze dne 21. května 2008 o některých aspektech mediace v občanských a obchodních věcech

na výše uvedenou směrnici Evropského parlamentu a Rady i na běh prekluzivních lhůt.¹¹²

Zákon o mediaci právní úpravu vlivu mediace na běh promlčecích dob a prekluzivních lhůt obsahuje v § 29 a dále jí změnou zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, které provedl svou částí třetí a čtvrtou, vložil do těchto dvou právních předpisů.

Vliv mediace na běh promlčecí doby a prekluzivních lhůt **podle zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů**, je upraven v § 112 a § 583 ObčZ. Podle § 112 ObčZ platí, že je-li ohledně práva věřitele zahájena mediace podle zákona o mediaci, **neběží promlčecí doba po dobu mediace**. Zahájením mediace tedy dochází ke stavení běhu promlčecí doby, které trvá až do ukončení mediace.

Podobně jsou upraveny důsledky mediace na běh prekluzivních lhůt. Ustanovení § 583 odst. 2 ObčZ stanoví, že **prekluzivní lhůty k uplatnění práva neběží, pokud ohledně práva probíhá mediace podle zákona o mediaci**. Rovněž u prekluzivních lhůt dochází ke stavení jejich běhu okamžikem zahájení mediace. Běh se obnovuje momentem, kdy mediace bude ukončena.

Účinků mediace na běh promlčecí doby a prekluzivní lhůty se dotýká ustanovení § 3 odst. 1 a 2 ZoM. Podle § 3 odst. 1 ZoM **účinky zahájení mediace trvají i v případě, kdy dojde k převodu práv, která jsou předmětem mediace**. Pokud tedy jeden z účastníků konfliktu, mezi kterými byla zahájena mediace, převede svá práva, kterých se mediace týká, nemá tato skutečnost dopad na stavení běhu promlčecí doby či prekluzivní lhůty. Až ukončením mediace, například z důvodu, že probíhá s osobou, které sporná práva již nenáleží, se běh obnoví. Pokud dále v průběhu mediace **dojde k pozastavení oprávnění zapsaného mediátora vykonávat činnost nebo k jeho vyškrtnutí ze seznamu mediátorů**, účinky zahájení mediace na běh promlčecí doby nebo prekluzivní lhůty trvají (§ 3 odst. 2 ZoM). V tomto případě je však trvání účinků časově omezeno do okamžiku, kdy se účastníci konfliktu dozví o pozastavení oprávnění nebo vyškrtnutí. Nejpozději však dojde k zániku účinků zahájení mediace uplynutím tří měsíců od pozastavení oprávnění zapsaného mediátora vykonávat činnost nebo od vyškrtnutí ze seznamu mediátorů. Jak jsme uvedli výše, k pozastavení oprávnění

¹¹² Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. *Vládní návrh na vydání zákona o mediaci a o změně některých zákonů ze dne 15. června 2011. Sněmovní tisk č. 426/0. s. 29*

dochází okamžikem zápisu pozastavení do seznamu mediátorů, popřípadě dnem pozdějším uvedeným v žádosti o pozastavení, kterou zapsaný mediátor podal (§ 21 ZoM). Datum zápisu pozastavení se v seznamu mediátorů vyznačuje (§ 15 odst. 2 píš. c) ZoM). K vyškrtnutí dochází v situacích vymezených § 22 ZoM. Při vyškrtnutí se do seznamu mediátorů zapíše datum, kdy k vyškrtnutí došlo, jak vyplývá z § 15 odst. 2 píš. d) ZoM. Ve lhůtě tří měsíců od tohoto dne pak nejpozději dojde k zániku účinků zahájení mediace. Datum vyškrtnutí je veřejným údajem, který se v seznamu mediátorů uvádí a je ho tedy možné při nahlídnutí do seznamu mediátorů zjistit.

S ohledem na možnost zapsaných mediátorů složit zkoušku i z rodinné mediace a uvádět v seznamu mediátorů zaměření na rodinnou mediaci se nabízí otázka, zda **mediace hledající řešení konfliktů z rodinných vztahů vedená zapsaným mediátorem, který nesložil zkoušku z rodinné mediace**, má rovněž vliv na běh promlčecí doby nebo prekluzivní lhůty podle zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů. Zmíněný § 112 a § 583 ObčZ při úpravě stavení běhu nerozlišuje, zda jde o rodinnou mediaci nebo jinou mediaci, zda je vedená zapsaným mediátorem, který složil zkoušku z rodinné mediace, nebo zapsaným mediátorem bez zkoušky z rodinné mediace. Jak jsme již dříve uvedli, rodinnou mediaci může vést i zapsaný mediátor, který nesložil zkoušku z rodinné mediace. Ta představuje pouze specializaci uváděnou v seznamu mediátorů. Mediace konfliktu z rodinných vztahů zahájená a vedená se zapsaným mediátorem, který nesložil zkoušku z rodinné mediace, tak je mediací podle zákona o mediace se všemi důsledky s tím spojenými. Zahájení mediace konfliktu vyplývajícího z rodinných vztahů se zapsaným mediátorem bez zkoušky z rodinné mediace, způsobuje tedy stavení běhu promlčecí doby a prekluzivní lhůty.

Vzhledem k předpokládanému nabytí účinnosti zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, dne 1. ledna 2014 a ke zrušení v současné době účinného zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, jehož právní úpravou vlivu mediace na běh promlčecí doby a prekluzivní lhůty jsme se výše zabývali, je na místě věnovat pozornost i **vlivu mediace na běh promlčecí doby a prekluzivní lhůty po nabytí účinnosti zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník** (dále též „NOZ“).

Podle § 647 NOZ dojde-li k uzavření dohody o mimosoudním jednání mezi věřitelem a dlužníkem o právu nebo o okolnosti, která zakládá právo, začne běžet promlčecí lhůta¹¹³ až poté, co věřitel nebo dlužník výslovně odmítne v takovém jednání pokračovat. Základní podmínkou tedy ke stavení běhu je uzavření dohody o mimosoudním jednání. Za takovou můžeme nepochybně považovat i smlouvu o provedení mediace, kterou se mediace zahajuje. Uzavřením smlouvy o provedení mediace tak za účinnosti zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, nedojde k zahájení běhu promlčecí doby (lhůty). Běh bude zahájen až výslovným odmítnutím pokračovat v jednání. Při mediaci k takovému odmítnutí dojde například prostřednictvím písemného prohlášení některého z účastníků, že nehodlá v mediaci pokračovat, nebo souhlasným písemným prohlášením všech účastníků a zapsaného mediátora o ukončení mediace, se kterými zákon o mediaci spojuje ukončení mediace. Za takové odmítnutí, způsobující zahájení běhu promlčecí doby (lhůty) však nemůžeme považovat ostatní případy, kdy dochází k ukončení mediace a se kterými jsou za stávající právní úpravy spojeny účinky na běh promlčecí doby a prekluzivní lhůty. Ačkoli mediace již nepoběží, běh promlčecí doby (lhůty) nebude zahájen, což nelze považovat za šťastné. Hrozí, že mediace bude zneužívána za účelem zamezení započetí běhu promlčecí doby (lhůty), aniž by účastník zamýšlel v mediaci hledat řešení konfliktu.

Pokud promlčecí doba (lhůta) začala běžet již dříve, tj. před uzavřením dohody o mimosoudním jednání, vyplývá z § 647 NOZ, že po dobu mimosoudního jednání promlčecí doba (lhůta) neběží. V tomto případě tedy není rozhodující pro další běh doby (lhůty) výslovné odmítnutí jednání a podstatné je pouze, zda jednání běží? Znění § 647 NOZ nasvědčuje odpovědi, že pokud promlčecí doba (lhůta) počala běžet již před uzavřením dohody o mimosoudním jednání, neběží po dobu takového jednání a s ukončením jednání pokračuje v běhu, a to bez ohledu na to, jakým způsobem k ukončení jednání došlo. V takovém případě by stavení běhu promlčecí doby (lhůty) mělo dvojí režim, jeden v případě, že promlčecí doba (lhůta) nezačala běžet před uzavřením dohody o mimosoudním jednání, a druhý v situaci, kdy dohoda byla uzavřena za běhu promlčecí doby (lhůty). Takový stav je nevhodný.

Seznámíme-li se s vývojem návrhu znění stávajícího § 647 NOZ, zjistíme, že původně, v prvním návrhu předloženém Poslanecké sněmovně Parlamentu České

¹¹³ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, označuje promlčecí dobu jako „promlčecí lhůtu“.

republiky, nebylo podmínkou pro nezahájení běhu promlčecí doby (lhůty) uzavření dohody o mimosoudním jednání a pro ukončení výslovné odmítnutí věřitele nebo dlužníka v jednání pokračovat. Pro nezahájení běhu mělo být podstatné, zda mimosoudní jednání běží nebo přestalo běžet z důvodu, že dlužník nebo věřitel další jednání odmítl. V návaznosti na to mělo v případě, že promlčecí doba (lhůta) před zahájením jednání již běžela, být rozhodující pro pokračování jejího běhu, že jednání byla ukončena.¹¹⁴ Z tohoto prvního navrženého znění tak můžeme dovodit, že prvotním záměrem zákonodárce bylo zamezit běhu promlčecí doby (lhůty) od okamžiku zahájení mimosoudního jednání do doby odmítnutí pokračování některým z účastníků. Nemělo přitom být rozhodné, zda promlčecí doba (lhůta) počala běžet před zahájením mimosoudního jednání či nikoli. V průběhu legislativního procesu pak bylo předmětné ustanovení doplněno zjevně v úmyslu vymezit počátek doby, po kterou neběží promlčecí doba (lhůta), a to jako uzavření dohody o mimosoudním jednání, a vymezit ukončení této doby, tj. jako výslovné odmítnutí věřitelem nebo dlužníkem pokračovat v mimosoudním jednání. S přihlédnutím k vývoji znění návrhu § 647 NOZ a dovozovanému úmyslu zákonodárce, musíme dospět k závěru, že i v případě stavení běhu promlčecí doby (lhůty) běžící již před zahájením mimosoudního jednání dochází k jejímu zastavení okamžikem uzavření dohody o mimosoudním jednání a k obnovení běhu výslovným odmítnutím věřitelem nebo dlužníkem pokračovat v dalším mimosoudním jednání.

Budoucí právní úprava nebude v případě vlivu mediace na běh promlčecí doby (lhůty) rozlišovat, zda je mediace vedena podle zákona o mediaci či nikoli, jako je tomu za stávající právní úpravy. Budou-li splněny podmínky § 647 NOZ, promlčecí doba nepoběží bez ohledu na to, zda uzavřenou smlouvou byla zahájena mediace podle zákona o mediaci či jiná mediace.

Pokud jde o budoucí právní úpravu běhu prekluzivních lhůt, § 654 odst. 2 NOZ stanoví, že ustanovení zákona o běhu promlčecí doby (lhůty) platí obdobně i pro prekluzivní lhůty. Výše uvedené poznatky tak můžeme vztáhnout i na vliv mediace na běh prekluzivních lhůt.

Právní úprava zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, upravuje tedy obnovení běhu promlčecí doby (lhůty) a prekluzivní lhůty jinak než účinná právní

¹¹⁴ Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. *Vládní návrh na vydání zákona občanský zákoník. Sněmovní tisk č. 362/0. s. 118*

úprava, která se odkazuje v tomto směru na mediaci, její zahájení a ukončení podle zákona o mediaci. Zatímco u stávající právní úpravy je zřejmá provázanost právních předpisů a jasné vymezení vlivu mediace na běh promlčecí doby a prekluzivní lhůty, za účinnosti zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, zákon o mediaci nebude provázán s právní úpravou běhu promlčecí doby (lhůty) a prekluzivní lhůty a k obnově běhu nebude docházet vždy s ukončením mediace.

4.6.4.2 Běh promlčecích dob a prekluzivních lhůt podle obchodního zákoníku

Mediace má vliv i na běh promlčecích dob a prekluzivních lhůt podle **zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů** (dále též „ObchZ“). Na **běh prekluzivních lhůt** se vztahuje **§ 583 ObčZ**. Jak jsme uvedli výše k tomuto ustanovení, okamžikem zahájení mediace dochází ke stavení běhu prekluzivních lhůt. Běh se obnovuje momentem, kdy mediace je ukončena.

Právní úprava vlivu mediace na běh promlčecích dob byla zákonem o mediaci promítnuta do § 404a, § 406 odst. 1 až 3 a § 408 odst. 1 ObchZ. Podle **§ 404a ObchZ promlčecí doba neběží od zahájení mediace podle zákona o mediaci**. Jak lze dovodit z obchodního zákoníku, její běh se obnovuje okamžikem ukončení mediace. Stejně účinky má mediace na běh promlčecí doby **vůči solidárně zavázanému spoludlužníku**, který se neúčastní mediace, pokud je mediace vedena alespoň s jedním z jeho spoludlužníků. Podmínkou vzniku tohoto účinku však je doručení písemného vyrozumění o zahájené mediaci věřitelem spoludlužníkovi, který se neúčastní mediace (§ 406 odst. 1 ObchZ). Podobně je upraveno stavení běhu promlčecí doby v případě, kdy je předmětem mediace konflikt související s plněním, které poskytla jednomu z účastníků konfliktu třetí osoba. Podle § 406 odst. 2 ObchZ je-li zahájena mediace mezi účastníky konfliktu ohledně závazku, k jehož splnění použil účastník plnění poskytnuté třetí osobou, přestává běžet promlčecí doba **ohledně práva účastníka za třetí osobou**, pokud před uplynutím promlčecí doby účastník písemně vyrozumí třetí osobu, že byla zahájena mediace.

Podle § 408 odst. 1 ObchZ promlčecí doba skončí nejpozději po uplynutí deseti let ode dne, kdy začala poprvé běžet. Pokud však během této doby byla zahájena mediace, nezapočítává se do této lhůty doba, po kterou byla mediace vedena. Horní

hranice promlčecí doby stanovená obecnou objektivní desetiletou dobou se tak vždy prodlužuje o dobu vedení mediace.

Účinků mediace na běh promlčecí doby a prekluzivní lhůty podle obchodního zákoníku se stejně jako u právní úpravy občanského zákoníku dotýká ustanovení § 3 odst. 1 a 2 ZoM. Tedy i v případě, že **dojde k převodu práv**, která jsou předmětem mediace, účinky mediace trvají. Rovněž **dojde-li k pozastavení oprávnění zapsaného mediátora vykonávat činnost nebo k jeho vyškrtnutí ze seznamu mediátorů**, účinky zahájení mediace na běh promlčecí doby nebo prekluzivní lhůty trvají. Trvání účinků je přitom časově omezeno do okamžiku, kdy se účastníci konfliktu dozví o pozastavení oprávnění nebo vyškrtnutí, přičemž nejpozději dojde k zániku účinků zahájení mediace uplynutím tří měsíců od pozastavení oprávnění zapsaného mediátora vykonávat činnost nebo od vyškrtnutí ze seznamu mediátorů.

Pokud jde o právní úpravu účinků mediace na běh promlčecích dob a prekluzivních lhůt **po nabytí účinnosti zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník**, dne 1. ledna 2014 a zrušení zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, můžeme o ní konstatovat totéž, co bylo řečeno v předchozí subkapitole. Budoucí právní úprava stanovuje obnovení běhu promlčecí doby (lhůty) a prekluzivní lhůty jinak než účinná právní úprava, která se odkazuje v tomto směru na mediaci, její zahájení a ukončení podle zákona o mediaci. Současná provázanost právních předpisů a jasné vymezení vlivu mediace na běh promlčecí doby a prekluzivní lhůty bude účinností zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, nahrazeno nenavazující právní úpravou na zákon o mediaci a skutečností, že k obnovení běhu promlčecí doby (lhůty) a prekluzivní lhůty nebude docházet vždy s ukončením mediace.

4.6.4.3 Běh promlčecích dob a prekluzivních lhůt při mediaci vedené v jiném členském státě

Podle směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/52/ES ze dne 21. května 2008 o některých aspektech mediace v občanských a obchodních věcech je povinností členských států zajistit, aby účastníkům konfliktu, kteří přistoupí k mediaci za účelem urovnání konfliktu, nebránilo v zahájení soudních nebo rozhodčích řízení ve stejné věci

po mediaci uplynutí promlčecí doby nebo prekluzivní lhůty během mediace.¹¹⁵ Jelikož se směrnice vztahuje na přeshraniční spory vymezené v jejím článku 2, dochází k naplnění této povinnosti České republiky vyplývající ze směrnice nejen výše zmíněnou právní úpravou v zákoně č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a zákoně č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, ale také § 29 ZoM. Podle tohoto ustanovení promlčecí doba ani prekluzivní lhůta neběží v případě práv, která jsou předmětem mediace vedené v jiném členském státě podle právních předpisů tohoto členského státu. Pokud se tedy účastníci pokusí mediací řešit konflikt v jiném členském státě podle jeho právních předpisů, přičemž právo, jehož se konflikt týká, bude po ukončení mediace uplatněno v České republice, do běhu promlčecí doby či prekluzivní lhůty nebude počítána doba, po kterou mediace v jiném členském státě probíhala. Ustanovení § 29 ZoM nerozlišuje, o jakou mediaci musí jít. Jsme proto názoru, že zatímco na běh promlčecí doby a prekluzivní lhůty má mediace probíhající v České republice vliv pouze, pokud je vedená podle zákona o mediaci zapsaným mediátorem, v případě mediace vedené v jiném členském státě bude jejím důsledkem vždy stavení běhu promlčecí doby a prekluzivní lhůty, bez ohledu na to, zda jde o mediaci vedenou registrovaným mediátorem či nikoli nebo podle jakého právního předpisu členského státu probíhala.

¹¹⁵ článek 8 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/52/ES ze dne 21. května 2008 o některých aspektech mediace v občanských a obchodních věcech

5. Komparace právní úpravy mediace v netrestních věcech se zahraniční právní úpravou

K naplnění cíle této práce považujeme za vhodné provést srovnání právní úpravy mediace v netrestních věcech v právním řádu České republiky s vybranou zahraniční právní úpravou mediace. Jako nejvhodnější se jeví komparace s právní úpravou některého ze sousedních států, se kterými nás pojí mnohdy společná minulost. Ke srovnání vybíráme právní úpravu na území Slovenské republiky, ke které má právní řád České republiky nejblíže a ve které byla mediace právně zakotvena již v roce 2004.

Základ právní úpravy mediace na území Slovenské republiky představuje **zákon č. 420/2004 Z. z., o mediácii a o doplnení niektorých zákonov, ve znění pozdějších předpisů** (dále též „SZoM“). Zákon byl přijat 25. června 2004 a nabyl účinnosti 1. září 2004. Dvakrát byl novelizován v roce 2010 a jednou v roce 2011.

Podle § 1 odst. 2 **se vztahuje** na konflikty,¹¹⁶ které vznikají z

- občanskoprávních vztahů,
- rodinněprávních vztahů,
- obchodních závazkových vztahů a
- pracovněprávních vztahů.

V českém zákonu o mediaci takové vymezení působnosti právní úpravy nenajdeme. Česká právní úprava se neomezuje na regulaci mediace jen v některých věcech, byť vzhledem k obsahu konfliktů lze očekávat, že bude dopadat především na konflikty v netrestních věcech.

Zajímavé srovnání nabízí porovnání **definicí mediace**. Podle české právní úpravy se mediací rozumí „postup při řešení konfliktu za účasti jednoho nebo více mediátorů, kteří podporují komunikaci mezi osobami na konfliktu zúčastněnými tak, aby jim pomohli dosáhnout smírného řešení jejich konfliktu uzavřením mediační dohody“.¹¹⁷ Slovenský zákon si neklade za cíl vymežit všechny rysy mediace a v § 2 odst. 1 definuje mediaci jako mimosoudní činnost, při které osoby zúčastněné na mediaci za pomoci mediátora řeší spor, který vznikl z jejich smluvního vztahu nebo jiného právního vztahu. Slovenská právní úprava u mediace zdůrazňuje její

¹¹⁶ Zákon na rozdíl od české právní úpravy místo pojmu „konflikt“ používá pojem „spor“. Jak jsme uvedli v úvodu této práce, lze tyto dva pojmy považovat pro účely této práce za synonyma.

¹¹⁷ § 2 pís. a) ZoM

mimosoudní charakter a skutečnost, že v mediaci řešení spor vzniká ze smluvního nebo mimosmluvního právního vztahu.

Slovenský zákon na rozdíl od české právní úpravy nevymezuje zvláštní skupinu mediace, jak činí český zákon o mediaci v případě rodinné mediace.¹¹⁸

Mediátorovi nedává slovenská právní úprava zvláštní **označení**, jako je tomu podle českého zákona o mediaci. Nazývá ho jednoduše „mediátorem“.¹¹⁹ Pojem „mediátor“ používá slovenská právní úprava ve dvou významech. Označuje osobu, která vede mediaci podle slovenského zákona, a také osobu zapsanou v registru mediátorů. Stejně jako je tomu podle české právní úpravy může být mediátorem pouze fyzická osoba.¹²⁰

Výkon činnosti mediátora stejně jako na území České republiky **není živností**.¹²¹

Podobně jako u české právní úpravy je veden **registr mediátorů**.¹²² Spravuje ho Ministerstvo spravedlnosti Slovenské republiky. Podmínky zápisu jsou obdobné s tím rozdílem, že za bezúhonnou se považuje i osoba, která byla pravomocně odsouzena pro trestný čin spáchaný z nedbalosti v souvislosti s výkonem činnosti mediátora, a k zápisu není třeba složení zkoušky u ministerstva. Tu skládají osoby u některé ze vzdělávacích institucí, které jsou uvedeny v registru vzdělávacích institucí vedeném Ministerstvem spravedlnosti SR.¹²³ Slovenský právní řád tak nemusí v rámci nezávislosti advokátního stavu řešit otázku zkoušek z mediace u advokátů. Na rozdíl od české právní úpravy zákon **předepisuje délku trvání odborné přípravy** mediátora v rozsahu 100 hodin.¹²⁴

Slovenský zákon oproti české právní úpravě stanoví povinnost mediátora **průběžně se odborně vzdělávat**. Ukládá každému mediátorovi povinnost zúčastnit se alespoň dvou odborných seminářů během pěti let. Pokud by tak neučinil, může ministerstvo nařídit mediátorovi přezkoušení.¹²⁵

¹¹⁸ § 2 píš. b) ZoM

¹¹⁹ Českým zákonem o mediaci jsou mediátoři, kteří podléhají úpravě zákona, označováni jako „zapsaní mediátoři“.

¹²⁰ § 3 SZoM

¹²¹ §3 odst. 1 píš. d) zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů

¹²² § 8 SZoM

¹²³ § 8 odst. 2 a 8 a § 9 odst. 3 SZoM

¹²⁴ § 9 odst. 2 SZoM

¹²⁵ § 10a SZoM

Za velmi prospěšné pro uplatnění mediace považujeme právní úpravu fungování **mediačních center** ve slovenském zákoně.¹²⁶ Mediační centra mohou zřídit fyzické nebo právnické osoby. Jsou přitom povinny v obchodním věstníku zveřejnit, že mediační centrum bylo zřízeno, dále případné pobočky mediačního centra, jeho statut a seznam mediátorů, kteří v jeho rámci působí. Rovněž změny v seznamu mediátorů mediačního centra musí být v obchodním věstníku zveřejněny. Fungování mediačních center upravuje jejich statut. Dává možnost každému, kdo splní podmínky stanovené statutem, aby byl zapsán do seznamu mediátorů mediačního centra. Mediační centra jsou zapisována do seznamu mediačních center vedeného Ministerstvem spravedlnosti SR.

Podle slovenské právní úpravy je rovněž předpokladem **zahájení mediace** uzavření smlouvy. Musí být uzavřena mezi účastníky konfliktu týkajícího se smluvního vztahu nebo jiného vztahu a mediátorem, a to v záležitosti konkrétního konfliktu. Předepsána je písemná forma a ověření pravosti podpisů účastníků konfliktu, kteří smlouvu uzavírají, nebo jejich zástupců. Mediace však na rozdíl od české právní úpravy není zahájena okamžikem uzavření takové smlouvy, ale až jejím uložením v Notářském centrálním registru listin. Tímto okamžikem vznikají **účinky mediace** na běh promlčecích dob a prekluzivních lhůt. Zákon přitom stanoví, že uložení listiny v registru má stejné účinky jako uplatnění práva u soudu, pokud jde o běh promlčecích dob a prekluzivních lhůt.¹²⁷

Zákon upravuje i sjednání **mediační doložky**, kterou česká právní úprava vůbec neřeší. Umožňuje uzavření písemné dohody, že všechny nebo některé konflikty, které vznikly nebo vzniknou u vybraného smluvního vztahu nebo jiného právního vztahu, se účastníci pokusí vyřešit při mediaci. Účastníci si mohou dohodnout, že tato dohoda bude zavazovat i jejich právní nástupce. Právní úprava řeší vliv neplatnosti smlouvy na sjednanou mediační doložku a účinky odstoupení některé ze smluvních stran od smlouvy, v níž je sjednána mediační doložka.¹²⁸

Ukončení mediace je upraveno podobně jako v českém právním řádu, avšak jednodušším způsobem. Podle slovenské právní úpravy mediace rovněž končí

- uzavřením dohody jako výsledku mediace,

¹²⁶ § 11 až § 13 SZoM

¹²⁷ § 14 odst. 1 a 2 SZoM

¹²⁸ § 7 SZoM

- dnem písemného prohlášení mediátora, že mediace nebude pokračovat,
- dnem doručení písemného prohlášení jednoho z účastníků mediace, že mediace je ukončena, mediátorovi, nebo
- dnem doručení písemného prohlášení jednoho z účastníků mediace, že mediace je ukončena, mediátorovi a ostatním účastníkům.¹²⁹

Slovenská právní úprava rovněž nestanoví, že **mediační dohoda** je **vykonatelná**. Výslovně upravuje, že vykonatelnosti nabývá, pokud je sepsána formou notářského zápisu nebo schválena jako smír před soudem nebo rozhodčím orgánem.¹³⁰

Povinnosti mediátora jsou vymezeny úžeji než v českém zákoně o mediaci. Mediátor má rovněž povinnost být nezávislý a nestranný, přistupovat k výkonu činnosti s náležitou odbornou péčí, poučít účastníky a informovat je o případných důvodech, pro které by mohli mít pochybnosti o jeho nepodjatosti.¹³¹

Mlčenlivost slovenský zákon ukládá nejen mediátorovi, jak je tomu podle české právní úpravy, ale také účastníkům konfliktu, kteří se účastnili mediace, a jiným osobám, které byly k mediaci přizvány mediátorem nebo účastníkem. Všichni jsou povinni mlčenlivost zachovávat o všech skutečnostech, které se dozvěděli v souvislosti s mediací. Zákon připouští výjimky z této povinnosti v případech stanovených zvláštními právními předpisy. Dále neváže mediátora povinností mlčenlivosti, pokud jde o soudní, rozhodčí nebo podobné řízení o náhradu škody, a to v rozsahu potřebném na posouzení porušení povinnosti mediátora. Zákon výslovně připouští, aby se strany dohodly na jiném rozsahu povinnosti mlčenlivosti.¹³²

Slovenský zákon upravující občanské soudní řízení¹³³ neumožňuje soudu nařídít účastníkům řízení první setkání s mediátorem. Dává však soudu možnost, podobně jako podle české právní úpravy, aby účastníky **vyzval k pokusu o smír mediací**. Dále soudu umožňuje **vyzvat účastníky k informativnímu setkání s mediátorem** zapsaným v registru mediátorů.¹³⁴

Slovenská právní úprava neobsahuje zvláštní právní **úpravu soudního poplatku** za schválení mediační dohody. V souvislosti s přijetím zákona o mediaci však

¹²⁹ § 14 odst. 5 SZoM

¹³⁰ § 15 SZoM

¹³¹ § 4 odst. 2 SZoM

¹³² § 5 a § 6 SZoM

¹³³ zákon č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok, ve znění pozdějších předpisů

¹³⁴ § 99 zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok, ve znění pozdějších předpisů

byl změněn zákon č. 71/1992 Zb. o soudních poplatcích a poplatku za výpis z registra trestov, ve znění pozdějších předpisů, a to tak, že v případě schválení soudního smíru před zahájením jednání se vrací 90 % soudního poplatku, dále pokud bylo řízení ukončeno schválením soudního smíru, vrací se 50 % soudního poplatku a pokud byla soudním smírem ve smířčím řízení vyřešena jen část věci, vrací se 30 % soudního poplatku.¹³⁵ Podle české právní úpravy soud při schválení smíru vrátí soudní poplatek snížený o 20 %, nejméně o 1000,- Kč.¹³⁶

V řadě otázek lze považovat českou právní úpravu mediace za vhodnější oproti právní úpravě Slovenské republiky. Spatřujeme výhody české právní úpravy především v neomezení mediace na určitou skupinu konfliktů, v podrobnější úpravě povinností zapsaného mediátora, v možnosti soudu nařídít účastníkům řízení první setkání se zapsaným mediátorem nebo v úpravě výše soudních poplatků. Česká právní úprava by se však podle našeho názoru měla inspirovat slovenskou právní úpravou

- odborné přípravy mediátorů a průběžného vzdělávání,
- mediačních center,
- mediační doložky a
- povinnosti mlčenlivosti.

Slovenský zákon o mediaci úpravou těchto otázek poskytuje vhodnější podmínky pro uplatnění mediace a její efektivnost v podobě dosahování mimosoudních dohod.

¹³⁵ § 11 odst. 7 zákona č. 71/1992 Zb. o soudních poplatcích a poplatku za výpis z registra trestov, ve znění pozdějších předpisů

¹³⁶ § 10 odst. 7 zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů

6. Návrhy de lege ferenda

V předchozí části této práce jsme se zabývali především právní úpravou mediace v netrestních věcech v právním řádu České republiky. Věnovali jsme pozornost zejména zákonu č. 202/2012 Sb., o mediaci a o změně některých zákonů (zákon o mediaci). Dále jsme zkoumali vybraná ustanovení zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, upravující schválení mediační dohody soudem, nařízení prvního setkání se zapsaným mediátorem a upozorňování soudu na možnost využití mediace, vybraná ustanovení zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, upravující vliv mediace na běh promlčecí doby a prekluzivní lhůty. Narazili jsme přitom na řadu ustanovení obtížně vyložitelných a zjistili, že stávající právní úprava není vhodná. Vzhledem k předpokládanému nabytí účinnosti zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, dne 1. ledna 2014 jsme řešili i vliv mediace na běh promlčecí doby a prekluzivní lhůty po nabytí účinnosti tohoto zákona a zjistili, že nová právní úprava nenavazuje na stávající právní úpravu mediace v netrestních věcech. Dále jsme provedli srovnání české právní úpravy mediace v netrestních věcech s právní úpravou Slovenské republiky, z něhož vyplynulo, že v některých oblastech působnosti právní úpravy může být slovenská právní úprava inspirací pro změny v české legislativě. Na základě předchozího postupu v této práci můžeme nyní formulovat návrhy na změnu české právní úpravy mediace v netrestních věcech.

První z nich se bude týkat

- **pojmu rodinné mediace a účelu jejího zvláštního vymezení v zákoně o mediaci.**

Jak jsme výše zjistili, definice rodinné mediace obsažená v § 2 pís. b) ZoM může vyvolávat otázku, co vše může být předmětem rodinné mediace. Dále jsme dospěli k závěru, že rodinná mediace může být vykonávána i zapsanými mediátory, kteří nesloží zkoušku z rodinné mediace. Význam vymezení rodinné mediace tak spočívá pouze v umožnění specializace na tento druh mediace a uvedení této specializace v seznamu mediátorů. Domníváme se, že v případě rodinné mediace je na místě, aby zapsaní mediátoři, kteří ji provádějí, byli zkušenější a měli za sebou

zvláštní odbornou přípravu. Platí to u rodinné mediace všech konfliktů z rodinných vztahů, s výjimkou konfliktů týkajících se majetku, u kterých podle našeho názoru více zkušeností a zvláštní odborná příprava zapsaného mediátora není nutná. Stávající právní úprava by proto mohla být změněna tak, aby rodinnou mediaci mohli vést pouze zapsaní mediátoři, kteří prošli speciální odbornou přípravou a vykonávají mediační činnost alespoň pět let. Výjimku by měla představovat mediace konfliktu týkajícího se majetkových vztahů. Při definování rodinné mediace a její části, kterou mohou vykonávat pouze zvlášť odborně připravení zapsaní mediátoři s praxí, by si zákonodárce mohl pomoci odkazem na ustanovení právní úpravy týkající se rodinných vztahů.

Další návrh lze formulovat v souvislosti s vymezením

- **bezúhonnosti jako jedné z podmínek zápisu do seznamu mediátorů.**

Jak jsme zjistili, za bezúhonného se nepovažuje ten, kdo byl pravomocně odsouzen pro úmyslný trestný čin, nebo trestný čin spáchaný z nedbalosti v souvislosti s výkonem činnosti mediátora. Vůči první podmínce bezúhonnosti, tj. neodsouzení pro úmyslný trestný čin, nelze mít výhrad. Druhá podmínka je však spojena s otázkou, zda je myšlena činnost pouze zapsaného mediátora nebo obecně mediační činnost bez ohledu na to, zda se řídí zákonem o mediace či nikoli. Domníváme se však, že druhá podmínka pro bezúhonnost není nutná. Spáchání trestného činu z nedbalosti nemusí nijak zasahovat do možnosti řádného výkonu činnosti zapsaného mediátora. Navrhovali bychom proto za bezúhonnou nepovažovat pouze osobu, která byla pravomocně odsouzena pro úmyslný trestný čin. Stejně je bezúhonnost jako podmínka zápisu do registru mediátorů upravena ve slovenském zákoně č. 420/2004 Z. z., o mediácii a o doplnění niektorých zákonov, ve znění pozdějších předpisů.

V případě

- **zkoušek mediátora**

jsme zjistili, že ačkoli § 23 odst. 6 ZoM upravuje skládání zkoušky mediátora jinde než u Ministerstva spravedlnosti pouze u advokátů, novelizací zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů, umožnil její absolvování mimo Ministerstvo spravedlnosti i jiným osobám. Podle našeho názoru tato dvojkolejnost zkoušek mediátora, tedy že mohou být skládány u Ministerstva spravedlnosti nebo u České advokátní komory, není vhodná, jelikož může vést k nastavení rozdílných měřítek pro posuzování zkoušených, byť třeba i jen ve faktické rovině. Současně považujeme

za nepřijatelné, aby advokáti byli zkoušeni Ministerstvem spravedlnosti, a to s ohledem na ochranu nezávislosti a samosprávnosti jejich stavu. Řešení by mohlo spočívat v akreditaci vzdělávacích institucí a stanovení přesných podmínek pro vzdělávání budoucí mediátorů a zkoušky mediátora. Vzdělávání a zkoušky by tak byly absolvovány u těchto institucí za stanovených podmínek.

V souvislosti s účinky mediace na běh promlčecích dob a prekluzivních lhůt jsme zjistili, že je podstatný

- **okamžik zahájení mediace.**

K tomu dochází uzavřením smlouvy o provedení mediace. Nejistotu v jasném určení okamžiku uzavření smlouvy o provedení mediace a tím i jejího zahájení, spojeného se stavením běhu promlčecích dob a prekluzivních lhůt, jsme shledali v případě korespondenčního uzavření smlouvy o provedení mediace. Řešení spatřujeme v upravení postupu při korespondenčním uzavření smlouvy o provedení mediace, například stanovením, kdo a komu zasílá návrh smlouvy, či úpravou doručování. Bylo by však možné dosáhnout jistoty, pokud jde o stanovení okamžiku zahájení mediace při korespondenčním uzavírání smlouvy o provedení mediace, také určením jiného okamžiku zahájení mediace, například doručením písemného oznámení zapsaného mediátora, že mediace byla zahájena, ke kterému by byl povinen bez zbytečného odkladu po uzavření smlouvy o provedení mediace.

Při zkoumání právní úpravy

- **doručování**

jsme zjistili, že se vztahuje pouze na vybrané zásilky zasílané zapsaným mediátorem účastníkům konfliktu nebo účastníky konfliktu mediátorovi. U ostatních se použije obecná právní úprava. Dvojitá právní úprava doručování mezi týmiž osobami není vhodná. Navrhovali bychom stávající právní úpravu doručování vztáhnout na zasílání veškerých písemností mezi zapsaným mediátorem a účastníky konfliktu, a to i mezi účastníky konfliktu samými.

Podle našeho názoru by využívání mediace a její účinnost mohla velmi podpořit změna právní úpravy

- **vykonatelnosti mediačních dohod.**

V současné době není mediační dohoda bez dalšího vykonatelná. Kdyby bylo možné dosáhnout její vykonatelnosti rychlejší a snadnější cestou než schválením soudem

nebo sepisem formou notářského zápisu se svolením k vykonatelnosti, jistě by se mediace stala lákavějším způsobem řešení konfliktů pro jejich účastníky. Navrhujeme proto, aby zapsaní mediátoři, kteří jsou advokáty, byli oprávněni učinit mediační dohodu vykonatelnou. Podle stávající právní úpravy již tak mohou učinit notáři jako zapsaní mediátoři. Došlo by pouze k rozšíření této možnosti pro další skupinu zapsaných mediátorů.

Jak vyplynulo z našeho zkoumání,

- **povinností mlčenlivosti**

jsou vázání pouze zapsaní mediátoři a osoby, které se podílejí na zajištění přípravy a průběhu mediace se zapsaným mediátorem. Je přitom na místě, aby jí ze zákona byly vázány i další osoby, které se mediace zúčastní, alespoň tlumočníci, odborníci či osoby, které vystupují jako svědci. Podle našeho názoru je vhodné povinnost mlčenlivosti uložit i účastníkům konfliktu. Jedině takto bude v nejvyšší možné míře podpořen jeden ze základních rysů mediace, a to její důvěrnost, která představuje současně její výhodu. Jako vzor pro změnu právní úpravy může posloužit úprava povinnosti mlčenlivosti ve slovenském zákoně č. 420/2004 Z. z., o mediácii a o doplnení niektorých zákonov, ve znění pozdějších předpisů, kterou jsme se zabývali výše. V § 5 SZoM je uloženo mediátorovi, osobám účastnícím se mediace (myšleny jsou účastníci konfliktu) a jiným fyzickým osobám přizvaným mediátorem nebo osobou účastnící se mediace zachovávat mlčenlivost o všech skutečnostech, které se dozvěděli v souvislosti s mediací, nedohodnou-li se účastníci konfliktu jinak. Z povinnosti mlčenlivosti by byly přípustné výjimky.

Zjistili jsme, že jisté problémy způsobuje a v budoucnu i bude způsobovat právní úprava

- **stavení běhu promlčecích dob a prekluzivních lhůt**

v důsledku zahájení mediace. V současné době je spojena s dvoukolejností soukromého práva, tj. právní úpravou promlčení v zákoně č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a právní úpravou promlčení v zákoně č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů. Platná právní úprava, která by měla být účinná od 1. ledna 2014 obsažená v zákoně č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, tuto dvojkolejnost odstraní. Současně však bohužel nebude navazovat na právní úpravu zákona o mediaci, pokud jde o stavení běhu promlčecích dob (lhůt) a prekluzivních lhůt

v důsledku zahájení mediace. Dospěli jsme k závěru, že ukončení mediace nebude mít vždy za následek obnovení běhu uvedených lhůt. Řešením může být jedině novelizace zákona o mediaci nebo zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Vzhledem k obecnému charakteru nového občanského zákoníku se přikláníme ke změně zákona o mediaci. Je možné se přitom inspirovat slovenskou právní úpravou, která stanoví, že zahájení mediace má stejné účinky jako uplatnění práva u soudu. Domníváme se, že promítnutím obdobného ustanovení do zákona o mediaci může být očekávaná neprovázanost právních předpisů v otázce vlivu mediace na běh promlčecích dob (lhůt) a prekluzivních lhůt odstraněna.

Dále podle našeho názoru by uplatnění a efektivnosti mediaci v České republice velmi pomohlo zakotvení

- **dalšího odborného vzdělávání zapsaných mediátorů.**

Vzdělávání mediátorů je důležité nejen před zahájením poskytování mediačních služeb, ale i v jejím průběhu. Mediátor tak může získat příležitost praktické zkušenosti zkonzultovat a získat zpětnou vazbu důležitou pro jeho další odborný růst. Podle české právní úpravy je sice povinností zapsaných mediátorů soustavně se vzdělávat a prohlubovat své odborné znalosti (§ 8 odst. 1 pís. i) ZoM), avšak bez vytvoření podmínek pro kvalitní fungování vzdělávacích institucí a případně stanovení povinnosti se v určitém rozsahu dalšího vzdělávání účastnit, může zůstat záměr soustavného vzdělávání zapsaných mediátorů nenaplněn. Za vzor právní úpravy si můžeme vzít slovenský zákon č. 420/2004 Z. z., o mediácii a o doplnení niektorých zákonov, ve znění pozdějších předpisů. Ten upravuje akreditaci vzdělávacích zařízení a stanoví, že během pěti let je povinností mediátora zúčastnit se odborného semináře. Nesplnění této povinnosti může mít za následek přezkoušení mediátora.

Přínosnou pro mediaci na našem území by byla alespoň rámcová právní úprava fungování

- **mediační center.**

V zemích, kde se hojně využívá mediace, jsou mediátoři obvykle soustředěni v mediačních centrech, která jim poskytují podporu pro výkon mediační činnosti. Rovněž v České republice si můžeme všimnout, že vznikají první mediační centra. Není však veden žádný seznam takových mediačních center a jejich činnost není speciálně upravena. Domníváme se, že zavedení veřejného seznamu mediačních center

a stanovení základních pravidel jejich fungování, by podpořilo jejich fungování a rozšíření využívání mediace.

S fungováním mediačních center může být spojeno používání

- **mediačních doložek.**

Ty samozřejmě mohou být ve smlouvách uváděny i ve vztahu k jednotlivým vybraným mediátorům. Český právní řád mediační doložky nijak neupravuje. Jejich uzavírání tedy nevyklučuje. Podle našeho názoru by však bylo vhodné alespoň rámcově upravit obsahové náležitosti mediačních doložek, možnost, aby se odkazovaly na vybrané mediační centrum, a vliv odstoupení od smlouvy nebo neplatnost smlouvy na mediační doložku ve smlouvě sjednanou.

Výše uvedené návrhy na změny právní úpravy představují výběr těch podstatných, ke kterým jsme v rámci této práce dospěli. Jistě by bylo možné navrhnout i další změny, které by odstranily výkladové potíže některých ustanovení právních předpisů, s nimiž jsme se potýkali. Bylo však možné je překonat, a tak jsme se omezili na výše zmíněné návrhy de lege ferenda.

7. Závěr

V této rigorózní práci jsme se zabývali právní úpravou mediace v právním řádu České republiky. Věnovali jsme se nejprve rozboru právní úpravy a poskytli její přehled. Na jeho základě jsme rozčlenili pro další potřeby práce mediaci na mediaci v trestních věcech a mediaci v netrestních věcech. Po formulaci jejich charakteristických rysů jsme dále zkoumali právní úpravu mediace v netrestních věcech. Jak jsme zjistili, základ právní úpravy této mediace představuje zákon č. 202/2012 Sb., o mediaci a o změně některých zákonů (zákon o mediaci). Po prostudování jeho právních východisek a vývoje legislativního procesu, při kterém byl přijat, jsme se zabývali jeho obsahem. Došli jsme k závěru, že se vztahuje pouze na mediace prováděné osobami zapsanými v seznamu mediátorů a že nevylučuje vedení mediace i mimo rámec jeho právní úpravy. Zjistili jsme dále, že umožňuje specializaci zapsaných mediátorů na rodinnou mediaci, aniž by vylučoval její výkon zapsanými mediátory, kteří se takto nespecializují.

Dále jsme při zkoumání právní úpravy zahájení, průběhu a ukončení mediace dospěli ke zjištění, že právní úprava se jich dotýká pouze okrajově a že nejvýraznějším zásahem je spojení účinků na běh promlčecích dob a prekluzivních lhůt se zahájením mediace.

Zabývali jsme se rovněž právní úpravou stěžejních smluv uzavíraných v souvislosti s mediací, a to smlouvou o provedení mediace a mediační dohodou. U mediační dohody jsme zjistili, že k její vykonatelnosti je třeba učinit další kroky, a to buď ji nechat schválit soudem, nebo uzavřít ve formě notářského zápisu se svolením k vykonatelnosti.

Právní úpravu povinnosti mlčenlivosti jsme shledali jako nedostatečnou. Vztahuje se pouze na zapsané mediátory a osoby, které se podíleli na přípravě nebo výkonu mediace společně se zapsaným mediátorem. Dospěli jsme přitom k závěru, že by měla být rozšířena na další osoby účastnící se mediace.

Dále jsme se zaměřili na povinnost soudu upozornit účastníky řízení na možnost využití mediace k řešení jejich konfliktu a na právo soudu nařídít účastníkům první setkání se zapsaným mediátorem, u kterých jsme shledali jako nutné připravit soudce na plnění povinnosti upozornit na možnost využití mediace

a na využívání možnosti nařídít první setkání tak, aby dokázali rozlišit konflikty vhodné k mediaci od těch, které není na místě řešit mediací.

Detailní pozornost jsme věnovali vlivu zahájení mediace na běh promlčecích dob a prekluzivních lhůt. Po zjištění, že v některých situacích může být obtížné stanovit okamžik, od kterého promlčecí doby a prekluzivní lhůty v důsledku zahájení mediace neběží, jsme při zkoumání právní úpravy účinné od 1. ledna 2014 dospěli k závěru, že s budoucí právní úpravou se nejistota v otázce pozastavení běhu a jeho obnovení u těchto lhůt prohloubí. V některých případech totiž s ukončením mediace nedojde k obnovení běhu promlčecích dob a prekluzivních lhůt.

Za velmi přínosné považujeme srovnání právní úpravy mediace v netrestních věcech s právní úpravou mediace na území Slovenské republiky. Zjistili jsme při něm, že právní úprava mediace na území Slovenské republiky se omezuje na mediace konfliktů z občanskoprávních, rodinněprávních, obchodních závazkových a pracovněprávních vztahů, že mediátorům ukládá povinnost průběžně se vzdělávat ve stanoveném rozsahu, že klade přísnější požadavky na uzavření smlouvy, kterou se zahájí mediace, a že až jejím uložením u Notářského centrálního registru listin dochází k zahájení mediace s účinky na běh promlčecích dob a prekluzivních lhůt. Dále ze srovnání vyplynulo, že slovenská právní úprava na rozdíl od české rámcově reguluje činnost mediačních center, mediační doložky a povinnost mlčenlivosti ukládá všem osobám, které se mediace zúčastní. Ze srovnání vyplynulo několik možností, jak českou právní úpravu změnit tak, aby mediace fungovala lépe, nebo jak odstranit zjištěné nedostatky.

Na základě rozboru právní úpravy mediace v netrestních věcech a jejího srovnání se slovenskou právní úpravou jsme formulovali návrhy *de lege ferenda* ve věci rodinné mediace a jejího vymezení v právní úpravě, dále u bezúhonnosti jako jedné z podmínek pro zápis do seznamu mediátorů, u zkoušky mediátora, u zahájení mediace, u doručování v rámci mediace, u vykonatelnosti mediačních dohod, u povinnosti mlčenlivosti, u stavení běhu promlčecích dob a prekluzivních lhůt, u dalšího odborného vzdělávání zapsaných mediátorů, u mediačních center a mediačních doložek.

Přijetí právní úpravy mediace v netrestních věcech je zásadním počinem v oblasti mediace na území České republiky. Přes zjištěné nedostatky právní úpravy a formulaci návrhů *de lege ferenda* musíme konstatovat, že přijetí stávající právní

úpravy mediace v netrestních věcech může výrazně přispět k podpoře využívání mediace u nás. Z tohoto hlediska považujeme právní úpravu za přínosnou. Může totiž nepřímo přispět ke snížení nápadu věcí u soudů, k podpoře podnikání a spolupráce. V neposlední řadě pak tím, že podporuje využívání mediace, napomáhá komunikaci, odbourávání bloků v mezilidských vztazích a udržování lepších vztahů mezi lidmi.

Seznam zkratek

- č.** číslo
- ČR** Česká republika
- i. f.** in fine
- NotŘ** zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů
- NOZ** zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
- ObchZ** zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- ObčZ** zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- odst.** odstavec
- OSŘ** zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
- pís.** písmeno
- Sb.** Sbírka zákonů České republiky
- SZoM** zákon č. 420/2004 Z. z., o mediácii a o doplnění niektorých zákonov, ve znění pozdějších předpisů
- ZA** zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů
- ZoM** zákon č. 202/2012 Sb., o mediaci a o změně některých zákonů (zákon o mediaci)
- ZoPMS** zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě a o změně zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů, zákona č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů a zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí (zákon o Probační a mediační službě), ve znění pozdějších předpisů
- ŽZ** zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů

Seznam použité literatury a pramenů

A) Monografie

DOLEŽALOVÁ, M.; HÁJKOVÁ, Š.; POTOČKOVÁ, D.; ŠTANDERA, J. *et al. Zákon o mediaci. Komentář*. 1. vyd. Praha : C. H. Beck. 2013. 368 s. ISBN: 978-80-7400-458-2.

DRÁPAL, L.; BUREŠ, J. *et al. Občanský soudní řád I, II. Komentář*. 1. vyd. Praha : C. H. Beck. 2009. 3392 s. ISBN: 978-80-7400-107-9.

HOLÁ, L. *Mediace v teorii a praxi*. 1. vyd. Praha : Grada Publishing, a.s. 2011. 272 s. ISBN: 978-80-247-3134-6.

HRUŠÁKOVÁ, M. *et al. Zákon o rodině*. 4. vyd. Praha : C. H. Beck. 2009. 586 s. ISBN: 978-80-7400-061-4.

KNAPP, V. *Vědecká propedeutika pro právníky*. 1. vyd. Praha : EUROLEX BOHEMIA s.r.o. 2003. 233 s. ISBN: 80-86432-54-8.

KNAPPOVÁ, M. *et al. Občanské právo hmotné. Svazek I*. 4. vyd. Praha : ASPI. 2005. 523 s. ISBN: 80-7357-127-7.

KNAPPOVÁ, M. *et al. Občanské právo hmotné. Svazek II*. 4. vyd. Praha : ASPI. 2005. 612 s. ISBN: 80-7357-131-5.

MOORE, W. CH. *The Mediation Process: practical strategies for resolving conflict*. 3. vyd. San Francisco : Jossey-Bass. 2003. 599 s. ISBN 0-7879-6446-8.

POTOČKOVÁ, D. *Nejlepší je domluvit se aneb průvodce mediačním procesem*. 1. vyd. Praha : ALFOM, s.r.o. 2013. 197 s. ISBN: 978-80-87785-00-3.

ŠVESTKA, J; SPÁČIL, J.; ŠKÁROVÁ, M.; HULMÁK, M. *et al.* *Občanský zákoník I, II. Komentář*. 2. vyd. Praha : C. H. Beck. 2009. 2321 s. ISBN: 978-80-7400-108-6.

WINTEROVÁ, A. *et al.* *Civilní právo procesní*. 6. vyd. Praha : Linde Praha. 2011. 712 s. ISBN: 978-80-7201-842-0.

B) Odborné články

GERTNER, Lucie. Mediace on-line v kontextu zákona o mediaci. *Bulletin advokacie*, 2013, roč. 2013, č. 6, s. 41 – 43.

HAVELKA, Tomáš; MICHEL, David. Mediace v Německu: právní aspekty a soulad s německým stavovským právem. *Bulletin advokacie*, 2005, roč. 2005, č. 6, s. 31 – 33.

HÁJKOVÁ, Šárka. Mediace v kontextu občanského soudního řízení. *Bulletin advokacie*, 2013, roč. 2013, č. 6, s. 24 – 26.

HORÁČEK, Tomáš. Základní principy mediace (z právního i neprávního pohledu). *Bulletin advokacie*, 2013, roč. 2013, č. 6, s. 17 – 21.

CHOLENSKÝ, Robert. Jak odměnit mediátora, zejména za úspěšnou mediaci?. *Bulletin advokacie*, 2013, roč. 2013, č. 6, s. 29 – 32.

KASPAR, Michael. Mediace v advokátní praxi: zkušenosti z Německa. *Bulletin advokacie*, 2005, roč. 2005, č. 7 -8, s. 24 – 27.

KORBEL, František. Mediace v netrestních věcech. *Právní rozhledy*, 2009, roč. 2009, č. 24, s. II.

LEYNSEELE VAN, Patrick; DE PUTTE VAN, Florence; DOLEŽALOVÁ, Martina. Mediace jako doplněk (či alternativa?) soudního procesu. *Bulletin advokacie*, 2002, roč. 2002, č. 8, s. 30 – 45.

LEYNSEELE VAN, Patrick. Několik úvah o odměně mediátorů za úspěch. *Bulletin advokacie*, 2013, roč. 2013, č. 6, s. 26 – 29.

PRUDÍKOVÁ, Dana; KORBEL, František. Role Ministerstva spravedlnosti při přípravě zákona o mediaci. *Bulletin advokacie*, 2013, roč. 2013, č. 6, s. 15 – 17.

PFEIFFER, Magdalena. Nad některými aspekty připravované právní úpravy mediace. *Právní rozhledy*, 2012, roč. 2012, č. 5, s. 156.

STEINBERGEROVÁ, Dorota; STANISLAV, Antonín. Nová právní úprava mediace na území České republiky v kontextu právní úpravy mediace ve Spolkové republice Německo a Rakouské republice. *Právní rozhledy*, 2013, roč. 2013, č. 6, s. 203.

ZOULÍK, František. Mediace jako alternativa soudního sporu. *Bulletin advokacie*, 2001, roč. 2001, č. 8, s. 28 – 35.

C) Další zdroje

Council of Europe. *Recommendation No. R (98) 1 of the Committee of Ministers to Member States on Family Mediation* [online]. 21. 1. 1998. [cit. 26. 8. 2013].

Dostupné z WWW:

<<https://wcd.coe.int/com.instranet.InstraServlet?command=com.instranet.CmdBlobGet&InstranetImage=1153972&SecMode=1&DocId=450792&Usage=2>>.

Council of Europe. *Recommendation No. R (99) 22 of the Committee of Ministers to Member States Concerning Prison Overcrowding and Prison Population Inflation* [online]. 30. 9. 1999. [cit. 26. 8. 2013].

Dostupné z WWW:

<<https://wcd.coe.int/com.instranet.InstraServlet?command=com.instranet.CmdBlobGet&InstranetImage=538633&SecMode=1&DocId=412108&Usage=2>>.

Council of Europe. *Council of Europe* [online]. 2012. [cit. 26. 8. 2013]. Dostupné z WWW: <<http://hub.coe.int/web/coe-portal>>.

Evropský parlament, Rada. *Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/52/ES* [online]. 24. 5. 2008. [cit. 28. 8. 2013].

Dostupné z WWW: <[http://eur-](http://eur-lex.europa.eu/Notice.do?mode=dbl&lng1=cs,en&lang=&lng2=bg,cs,da,de,el,en,es,et,fi,fr,hu,it,lt,lv,mt,nl,pl,pt,ro,sk,sl,sv,&val=471041:cs)

[lex.europa.eu/Notice.do?mode=dbl&lng1=cs,en&lang=&lng2=bg,cs,da,de,el,en,es,et,fi,fr,hu,it,lt,lv,mt,nl,pl,pt,ro,sk,sl,sv,&val=471041:cs](http://eur-lex.europa.eu/Notice.do?mode=dbl&lng1=cs,en&lang=&lng2=bg,cs,da,de,el,en,es,et,fi,fr,hu,it,lt,lv,mt,nl,pl,pt,ro,sk,sl,sv,&val=471041:cs)>.

Ministerstvo spravedlnosti. *Seznam mediátorů* [online]. 2012. [cit. 29. 8. 2013].

Dostupné z WWW: <<http://mediatori.justice.cz>>.

Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. *Vládní návrh na vydání zákona o mediaci a o změně některých zákonů ze dne 15. června 2011. Sněmovní tisk č. 426/0* [online]. 2012. [cit. 28. 8. 2013].

Dostupné z WWW: <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=6&ct=426&ct1=0>>.

Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. *Vládní návrh na vydání zákona o mediaci a o změně některých zákonů ze dne 15. června 2011. Sněmovní tisk č. 426/2* [online]. 2012. [cit. 28. 8. 2013].

Dostupné z WWW: <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=6&ct=426&ct1=2>>.

Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. *Vládní návrh na vydání zákona o mediaci a o změně některých zákonů ze dne 15. června 2011. Sněmovní tisk č. 426/3* [online]. 2012. [cit. 28. 8. 2013].

Dostupné z WWW: <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=6&ct=426&ct1=3>>.

Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. *Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna* [online]. 2012. [cit. 28. 8. 2013].

Dostupné z WWW: <<http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=6&T=426>>.

Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. *Vládní návrh na vydání zákona občanský zákoník. Sněmovní tisk č. 362/0* [online]. 2012. [cit. 7. 9. 2013].

Dostupné z WWW: <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=6&ct=362&ct1=0>>.

Summary

Major part of the legislation on mediation is contained in Act No. 202/2012 Sb. (Coll.), on mediation and alterations to some acts (Mediation Act). Considering the legal regulation of mediation, mediation can be divided into mediation in criminal cases and mediation in non-criminal cases, which can be performed both applying and not applying the mode of the Mediation Act.

The basic features of mediation in non-criminal cases regulated by the Mediation Act are that the mediation process is generally regulated, a solution to a dispute between any persons is being sought, special requirements are imposed on the mediator, the undertaking of mediation is not a trade, the undertaking of mediation is subject to supervision, the initiation of the mediation process suspends limitation and lapse periods and that the use of mediation is encouraged.

The basic terms of the Mediation Act include mediation, registered mediator and the list of mediators. Pursuant to the Mediation Act, only registered mediators included in the list of mediators can perform mediation. To be registered in the list of mediators, applicants must fulfill several obligations, incl. the passing of mediation examination.

The Mediation Act stipulates that the initiation of mediation occurs upon the conclusion of a mediation agreement by and between the parties to the dispute and a registered mediator. The initiation of mediation suspends limitation and lapse periods. Phases of mediation are not regulated by the Mediation Act. Mediation is completed by fulfilling the conditions stipulated by the Mediation Act, where the parties to the dispute are entitled to terminate mediation at any point. Upon the termination of mediation, limitation and lapse periods begin to run again. The Mediation Act defines the elements of mediation agreements and agreements resulting from mediation. Agreements resulting from mediation do not become enforceable upon their conclusion.

The Mediation Act imposes the obligation of secrecy on the registered mediator and the persons involved with the registered mediator in the preparation and the process of mediation together. Courts in civil proceedings are obliged to inform the parties to the proceeding about the option to use mediation and can order the first meeting with the registered mediator.

Recommendations can be made to alter the Mediation Act, specifically recommendations concerning family mediation, initiation of mediation, service, enforcement of agreements resulting from mediations, obligation of secrecy, suspension of limitation and lapse periods, further education of registered mediators, mediation centers and mediation clauses.

Abstrakt

Předmětem zájmu rigorózní práce je právní úprava mediace v právním řádu České republiky. Práce se soustředí na právní úpravu mediace v netrestních věcech. Využívá analýzy účinné právní úpravy a jejího srovnání se zahraniční právní úpravou mediace na území Slovenské republiky. Dospívá k závěru, že mediace v netrestních věcech může být vykonávána i mimo režim základní právní úpravy obsažené v zákoně č. 202/2012 Sb., o mediaci a o změně některých zákonů (zákon o mediaci). Dále zjišťuje, že průběh mediace je rámcově upraven, při mediaci se hledá řešení konfliktu mezi jakýmkoli účastníky, na osobu mediátora jsou kladeny zvláštní požadavky, výkon činnosti mediátora není živností, výkon činnosti mediátora podléhá dohledu, zahájení mediace způsobuje stavení běhu promlčecích dob a prekluzivních lhůt a že využití mediace je podporováno.

Na základě analýzy účinné právní úpravy a jejího srovnání se zahraniční právní úpravou bylo formulováno doporučení ke změně právní úpravy tak, aby rodinná mediace byla vykonávána jen specializovanými zapsanými mediátory, doporučení vypustit podmínku neodsouzení pro nedbalostní trestný čin jako předpoklad pro zápis do seznamu mediátorů, doporučení sjednotit zkoušky mediátora, upravit zahájení mediace při korespondenčním uzavírání smlouvy o provedení mediace, rozšířit úpravu doručování na všechny listiny zasílané mezi zapsaným mediátorem a účastníky konfliktu, stanovit vykonatelnost mediačních dohod uzavřených před zapsaným mediátorem, který je advokátem, rozšířit povinnost mlčenlivosti na všechny osoby, které se mediace účastní, po účinnosti zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, upravit stavení běhu promlčecích dob a prekluzivních lhůt přímo v zákoně o mediaci, zakotvit další odborné vzdělávání zapsaných mediátorů ve vymezeném rozsahu, upravit rámcově činnost mediačních center a stanovit možnosti sjednání mediační doložky a vliv odstoupení od smlouvy nebo neplatnosti smlouvy na ně, jsou-li v takové smlouvě obsaženy.

Abstract

The subject-matter of the present rigorous thesis is the legal regulation of mediation in the Czech law. The thesis focuses on the legal regulation of mediation in non-criminal cases. It is based on an analysis of the effective legal regulation and its comparison with foreign legislation on mediation on the territory of the Slovak Republic. It concludes that mediation in non-criminal cases can be performed even outside the mode of basic rules contained in Act No. 202/2012 Sb. (Coll.), on mediation and alterations to some acts (Mediation Act). Furthermore, it ascertains that the mediation process is generally regulated, mediation seeks solution to a dispute between any parties, specific requirements are imposed on the mediator, the undertaking of mediation is not a trade, the undertaking of mediation is subject to supervision, the initiation of the mediation process suspends limitation and lapse periods and that the use of mediation is encouraged.

On the basis of the analysis of effective legislation on mediation and its comparison with foreign legislation, several recommendations to alter the legislation were made, a recommendation that family mediation should be performed by specialized, registered mediators, a recommendation to omit the condition of lack of conviction for negligent crime as a pre-requisite for registration in the list of mediators, a recommendation to harmonize exams for mediators, to regulate the initiation of mediation in case of the correspondence method of mediation agreement conclusion, to extend the regulation of service to all documents sent by and between the registered mediator and parties to the dispute, to determine the enforcement of agreements resulting from mediation concluded before registered mediator, who is an attorney-at-law, to extend the obligation of secrecy to any person participating in the mediation process, and after Act No. 89/2012 Sb. (Coll.), Civil Code, becomes effective, to regulate the suspension of limitation and lapse periods directly in the Mediation Act, to enshrine further education of registered mediators in the stipulated scope, to regulate generally the activity of mediation centers and to determine the options of negotiating mediation clauses and the influence of withdrawal from agreement or invalidity of agreement on them if they are included in such agreement.

Klíčová slova

1. mediacie (česky), Mediation (anglicky)
2. mediátor (česky), Mediator (anglicky)
3. alternativní řešení sporů (česky), Alternative Dispute Resolution (anglicky)